

Suomen Ramsar -kosteikko- toimintaohjelma 2016–2020

Toim. Juvonen Sanna-Kaisa, Kurikka Tuula

Suomen Ramsar -kosteikko- toimintaohjelma 2016–2020

Toim. Juvonen Sanna-Kaisa, Kurikka Tuula

Helsinki 2016

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 21 | 2016
Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Marianne Laune
Kansikuva: Sari Airas

Julkaisu on saatavana internetistä:
www.ym.fi/julkaisut

Helsinki 2016

ISBN 978-952-11-4617-6 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)

Yhteiskunnalle hyötyjä tuottavien kosteikkojen tilaa parannetaan yhteistyöllä

Kansallinen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelma on laadittu osana Valtioneuvoston päättämää (20.12.2012) Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategiaa vuosiksi 2012–2020 ja toimintaohjelmaa 2013–2020. Kyseinen strategia ja toimintaohjelma on päivitetty vastaamaan biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 78/1994) (Convention on Biological Diversity, CBD) mukaisia ja EU:ssa sovittuja biodiversiteettistrategian tavoitteita.

Ramsarin sopimus eli vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus tuli voimaan kansainvälisesti ja Suomessa ensimmäisten osapuolten joukossa 21.12.1975. Sopimuksen tavoitteena on kansainvälisesti arvokkaiden kosteikkojen suojelu ja laajemmin kaikkien kosteikkojen ja vesivarojen kestävä käytön edistäminen. Ramsarin sopimuksen määritelmän mukaan kosteikoiksi luetaan kaikki suo- ja vesialueet, jotka ovat luonnon tai ihmisen tekemiä, pysyviä tai väliaikaisia, seisovaa tai virtaavaa vettä, makeaa, suolaista tai murtovetä ja merialueita, joiden syvyys on laskuveden aikaan enintään 6 m. Ramsarin sopimus velvoittaa nimeämään kosteikkoja ns. Ramsar -listaan, johon Suomi on tähän mennessä nimennyt 49 Ramsar -kohdetta.

Ramsarin sopimuksen 12. osapuolikokouksessa (2015) hyväksyttiin kansainvälinen strategia vuosille 2016-2024. Strategia korostaa kosteikkojen erityisen huonoa tilaa: maailman kaikista elinympäristöistä kosteikot ovat uhanalaisimpia. Elinympäristöjen häviäminen on keskeisimpiä syitä luonnon monimuotoisuuden vähentymiseen maailmanlaajuisesti. Ramsar -strategia toteuttaa CBD - sopimuksen ns. Aichi-biodiversiteettitavoitteita ja lukuisia YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelman tavoitteita 2030.

Suomen luontotyyppien viimeisimmän uhanalaisarvioinnin mukaan kosteikkojen tila on huono: noin puolet Itämeren, rannikon ja sisämaan kosteikkoluontotyypeistä on luokiteltu uhanalaisiksi. Arvioinnissa kartoitettiin 368 eri luontotyyppiä, joista kosteikkojen osuus oli 40 % eli yhteensä 150 kosteikkoluontotyyppiä tai luontotyyppiyhdistelmää. Suomella on erityinen kansainvälinen vastuu 24 kosteikkoluontotyypistä. Noin 70 % kaikista Suomen vastuuluontotyypeistä on kosteikkoluontotyyppiä, joita pääasiassa ovat Itämeren vedenalaiset ja rannikkoluontotyypit, suot sekä maankohoamisrannikon luontotyypit.

Vuonna 2015 Euroopan komissio laati EU:n biodiversiteettistrategian 2020 väliarvioinnin (Euroopan komissio 2015). Väliarvioinnin keskeinen viesti on, että strategian päätavoitetta ei ole saavutettu: luonnon monimuotoisuuden vähenemistä ja monimuotoisuuden mahdollistamien ekosysteemipalveluiden heikentymistä ei ole saatu pysäytetyksi, millä on merkittävät haitalliset vaikutukset luonnon kykyyn vastata

tulevaisuuden yhteiskuntien tarpeisiin. Strategian kuuden alatavoitteen saavuttaminen vuoteen 2020 mennessä edellyttää merkittävää toimeenpanon vahvistamista.

Erityisesti toimeenpanon vahvistamista tarvitaan kosteikko elinympäristöiden osalta. Hoito, kunnostus ja ennallistaminen ovat tarpeen monilla kosteikkoluontotyypeillä. Valuma-aluelähtöinen maakäytön suunnittelu on tärkeää kosteikkoluontotyyppien tilan parantamisessa. Ilmastonmuutos ja Itämeren rehevöitymisen torjunta vaativat kansainvälistä yhteistyötä. Suomalaista vahvaa osaamista elinympäristöjen monitavoitteisessa ennallistamisesta voisi viedä maailmallekin.

Kiitän lämpimästi Ramsar -kosteikkotyöryhmän jäseniä, jotka ovat laatineet toimintaohjelman työkaluksi kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön tehostamiseksi ja samalla kansainvälisen Ramsarin sopimuksen toimeenpanon edistämiseksi. Ramsar -kosteikkotyöryhmä on kosteikkojen parissa työskentelevien tahojen yhteistyöverkosto, jonka jäsenorganisaatiot ovat sitoutuneet omalla toiminnallaan edistämään kosteikkojen suojelua ja kestäväää käyttöä.

Laaja-alaisella yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman positiivinen visio:

”Elämää kuhisevat sisävedet, suot ja Itämeri voivat hyvin, ylläpitävät monimuotoisuutta, tuottavat hyötyä ja hyvinvointia sekä ovat tärkeä osa yhteiskuntaamme.”

Hyvästä yhteistyöstä kiittäen!

Kristiina Niikkonen
Ympäristöneuvos
Kansallisen Ramsar -kosteikkotyöryhmän puheenjohtaja
Ympäristöministeriö

SISÄLLYS

Esipuhe	3
Määritelmät ja lyhenteet	7

I OSA: TAUSTAA

Maailman kosteikkojen tuottamat hyödyt vaarantuvat kosteikkojen häviämisen myötä	8
Ramsar on kansainvälinen kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön sopimus	9
Suomen kansallinen Ramsar -kosteikkotyöryhmä työskentelee kosteikkojen hyväksi	12
Suomen monipuoliset kosteikot tarvitsevat suojelua, hoitoa ja ennallistamista	15
Ihmisen toiminta on vaikuttanut kosteikkojen taantumiseen Suomessa.....	15
Suomen runsaat suot ovat uhanalaistuneet	16
Lähes neljäsosa matalista merialueista on jonkinlaisen suojelun piirissä ...	17
Kosteikkolinnuston taantumista pyritään estämään hoitotoimenpiteillä....	18
Suomen vesistöjen vaelluskalat tarvitsevat vapaata vettä	20
Maa- ja metsätalousalueiden riistataloudelliset kosteikot ovat paikallisia luonnon aarraittoja	21
Kosteikoilla on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa	22
Ramsar -sopimus vaalii myös kosteikkojen kulttuuriperintöä.....	23
Kestävän kehityksen toimintaohjelma ja Suomen kehityspolitiikka tukevat myös Ramsarin tavoitteita	23
Kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet Suomessa	24

II OSA: SUOMEN RAMSAR KOSTEIKKOTOIMINTAOHJELMA 2016–2020

Kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön visio 2020	28
Toimintaohjelman tavoitteet	28
Toimintaohjelman toimenpiteet	29
Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman rahoitus	42
Toimintaohjelman toteutuksen seuranta ja arviointi	44
Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman toteuttamisen ympäristövaikutukset	46

Lähdeluettelo	47
Liitteet	49
Liite 1. Suomen kosteikot Natura-luontotyyppinä	49
Liite 2. Suomen Ramsar -alueet	50
Liite 3. Suomen kansallisen Ramsar-kosteikkotyöryhmän jäsenorganisaatiot	52
Liite 4. Synergiat Ramsarin kansainvälisen strategian tavoitteiden ja CBD Aichi Biodiversity -tavoitteiden välillä	53
Liite 5. Yhteenveto toimintaohjelmasta annetuista lausunnoista	57
Kuvailulehti	75
Presentationsblad	76
Documentation page	77

MÄÄRITELMÄT JA LYHENTEET

Alla olevassa taulukossa on esitetty tekstissä esiintyviä Ramsarin sopimukseen ja kosteikkoihin liittyviä määritelmiä ja niiden selityksiä.

Määritelmä	Määritelmän selitys
CEPA-ohjelma	Viestintää, osaamisen kehittämistä, koulutusta, osallistamista ja tietoisuuden lisäämistä koskeva Ramsarin sopimuksen ohjelma 2016–2024 (CEPA=Communication, Capacity Building, Education, Participation, Awareness)
Ekosysteemipalvelut	Ekosysteemien toimintojen tuottamat palvelut ja hyödyt, joita ihmiset käyttävät ja arvostavat. Luokittelu: säätely- ja tuki-, tuotanto ja kulttuuripalvelut. Kts. http://www.biodiversity.fi/ecosystemservices/home
Ennallistaminen	Ekosysteemin palauttaminen mahdollisimman lähelle luonnontilaa tai palautumisprosessin käynnistäminen, esim. soiden ennallistaminen. Monitavoitteinen ennallistaminen kts. ELITE-työryhmän mietintö: http://www.ym.fi/download/noname/%7BB9F54F49-11D7-4955-98E6-E36B9FC3956D%7D/109588
Hoito	Luontotyyppin haluttua tilaa ylläpitävä jatkuva toiminta, esim. niitto
Kestävä käyttö	Resurssien (erityisesti luonnonvarojen) käyttö siten, ettei se estä tai haittaa tulevaisuudessa kyseistä toimintaa tai yleensä ympäristöä tai yhteiskuntaa. Esim. uusiutuvien luonnonvarojen käyttö niin, että ne eivät vähene, vaan uusiutuvat.
Kosteikko	Ramsarin sopimuksen määritelmä: suo- ja vesialueet, jotka ovat luonnon tai ihmisen tekemiä, pysyviä tai väliaikaisia, seisovaa tai virtaavaa vettä, makeaa, suolaista tai murtovettä ja merialueita, joiden syvyys on laskuveden aikaan enintään 6 m
Kunnostus	Luontotyyppin tilan parantaminen, ei alkuperäisen tilan tavoitetta, esim. koskien kalataloudelliset kunnostukset
NorBalWet	Ramsarin sopimusta toteuttava Pohjois- ja Baltian maiden kosteikkotoimijoiden yhteistyöverkosto (Nordic-Baltic Wetlands Initiative)
STRP	Ramsarin sopimuksen tieteellis-tekninen arviointipaneeli (STRP=Scientific-Technical Review Panel), kansallinen STRP yhdyshenkilö
Valuma-alue	Alue, jolta vesi kerääntyy pintavaluntana johonkin määriteltyyn vesistön osaan, esim. joen purkupisteeseen merelle tai sivujoen purkupisteeseen pääuomaan

Tekstissä esiintyvien lyhenteiden selitykset ovat alla olevassa taulukossa.

Lyhenne	Lyhenteen selitys
BMOL	Biologian ja maantieteen opettajien liitto
CBD -sopimus, Aichi -tavoitteet	Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimus (SopS 78/1994) (Convention on Biological Diversity, CBD,) strateginen suunnitelma 2011-2020 ja, ns. Aichi Biodiversity -tavoitteet
CEPA	1) Henkilö, joka vastaa Ramsarin sopimuksen CEPA-ohjelman toteuttamisesta Suomessa, 2) CEPA-ohjelma (ks. määritelmät)
ELY-keskukset	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset
HELCOM	Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio (Helsingin komissio)
Kemera	Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki
KKL	Kalatalouden Keskusliitto
Luke	Luonnonvarakeskus
LYNET-verkosto	Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä
METSO	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
MTK	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
SLL	Suomen luonnonsuojeluliitto
SYKE	Suomen ympäristökeskus
FEE Suomi	Foundation for Environmental Education (aiemmin Suomen ympäristökasvatuksen seura ry)
UM	Ulkoasiainministeriö
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YM	Ympäristöministeriö
VELMU	Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma
WWF	Maailman luonnonsäätiö

I OSA: TAUSTAA

Maailman kosteikkojen tuottamat hyödyt vaarantuvat kosteikkojen häviämisen myötä

Kosteikot ovat veden ja maan rajapinnassa sijaitsevia vesiperäisiä alueita, jotka ovat ainakin osan vuodesta veden peittämiä. Ne ovat maapallon tuottavimpia alueita ja tärkeä osa maapallon vesikiertoa. Vesi on elämän perusta.

Maailman matalien rannikko- ja sisämaavesistöjen tarjoamien ekosysteemipalvelujen sekä luonnon pääoman on laskettu käsittävän yli kolmanneksen koko maapallon ekosysteemipalveluiden arvosta. Kosteikkojen arvo koostuu paitsi niiden roolista maapallon monimuotoisuuden tukipilarina myös siitä, että ne tuottavat paljon hyötyjä ja palveluja ihmisille. Ne puhdistavat vettä, sillä veden virratessa hitaasti hienojakoisia maa-aineksia, ravinne- ja raskasmetallihiukkasia vajoaa pohjaan tai sitoutuu kasveihin. Niillä on suuri vaikutus veden kiertokulkuun. Ne ovat mm. makean veden lähteitä, ravinteiden kierrättäjiä ja tulvien tasaajia. Ne myös suojaavat rannikoita myrskyjen aiheuttamilta eroosiovaurioilta. Kosteikot tuottavat riistaa ja kalaa, puuta ja turvetta sekä antavat virkistysmahdollisuuksia. Niillä on myös vaikutus ilmastonmuutoksen hidastamiseen.

Kosteikot on arvioitu maailman uhanalaisimmaksi elinympäristöksi. Niiden luonnonarvot ovat heikentyneet ja pinta-alat pienentyneet eri puolilla maapalloa. On arvioitu, että Euroopassa on menetetty kaksi kolmasosaa 1900-luvun alussa olleista kosteikoista (Russi ym. 2013). Kun elinympäristöt supistuvat, uhkaavat myös monet lajit hävitä. Makeiden vesistöjen tilan heikentyminen, maankäyttömuutokset sekä ilmastonmuutos ovat kolme suurinta maailman luonnon monimuotoisuutta uhkaavaa tekijää. Kosteikot ovat jatkuvasti muuttuvia ympäristöjä, mutta ihmisen toimesta vesien rehevöityminen ja umpeenkasvu ovat yksipuolistaneet kasvillisuutta ja muuta kosteikkojen eliöstön monimuotoisuutta.

Ilmastonsa vuoksi Suomi on kosteiden elinympäristöjen maa. Laajasti ajateltuna monet Suomen elinympäristöt ja talouskäytössä olevat alueet ovat kosteikkoja. Kosteikkoihin luetaan Suomessa matalat merenlahdet ja saaristot, lintu- ja muut järvet, suot ja suometsät, lammet, tulvaniityt ja -metsät, lähteiköt sekä virtaavat vedet.

Kaksi kolmasosaa Suomen soista on ojitettu ja otettu muuhun käyttöön. Myös rantojen rakentaminen, jokien patoaminen ja järvien kuivattaminen ovat valjastaneet kosteikkoja ihmisten hyötykäyttöön. Nykyään kosteikkojen arvostus on kuitenkin noussut. Joutomaiksi päätyneitä entisiä kosteikoita on alettu ennallistaa tukkimalla ojia, nostamalla vedenpintaa ja raivaamalla umpeenkasvaneita alueita takaisin niityiksi. Ilman hoitoa suuri osa lintuvesistämme umpeutuu ja rantaniityt ruovikoituvat ja pensoittuvat.

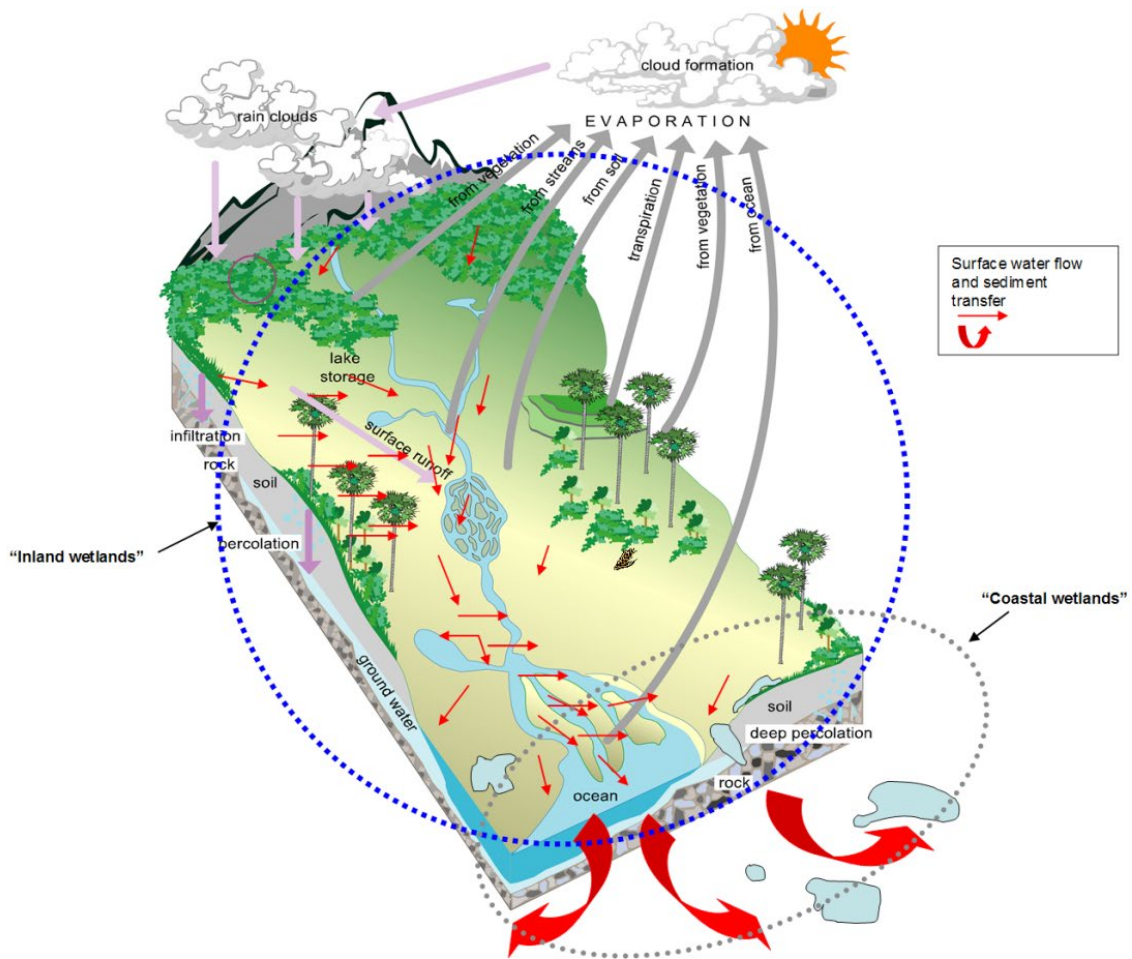
Kosteisiin elinympäristöihin liittyvä kestävä, innovatiivinen elinkeinotoiminta, kuten ruokoyrittäjyys, ovat Suomessa vasta käynnistymisvaiheessa. Kosteikkoihin liittyy runsaasti muitakin kosteikkojen biotalouteen, ”kosteikkotalouteen”, sidoksissa olevia liiketoimintamahdollisuuksia, joita ei ole vielä tarpeeksi hyödynnetty. Kosteikkoihin liittyy myös maassamme merkittäviä virkistyskäyttöarvoja, joiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen, esimerkiksi metsästys- ja virkistysmatkailuun liittyen, on yleistymässä.

Ramsar on kansainvälinen kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön sopimus

Vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus (SopS 3-4/1976) eli Ramsarin sopimus koskee ensisijaisesti erilaisia kosteikkoja. Tavoitteena on estää vesiperäisten maiden häviäminen nyt ja tulevaisuudessa, ja tunnustaa kosteikkojen ekologinen, taloudellinen, kulttuurinen, tieteellinen sekä virkistysellinen arvo. Sopimuksen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut suojella vesilintujen muuton- ja pesimäaikaisia kosteikkoja ja turvata tärkeiden kosteikkoaluiden verkostoja lintujen muuttoreiteillä. Myöhemmin Ramsarin sopimus on laajentunut käsittämään monenlaiset suojelun ja alueidenkäytön ulottuvuudet ja kaikkien, myös ihmisten rakentamien, kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön edistämisen.

Sopimus allekirjoitettiin vuonna 1971 Ramsarin kaupungissa Iranissa, ja se tuli voimaan 1975. Tällä hetkellä (2016) sopimuksen on allekirjoittanut 169 valtiota. Sopimus velvoittaa valtiota edistämään vesiperäisten maiden ja vesilintujen suojelua perustamalla suojelualueita vesiperäisille maille. Valittaessa Ramsar -kohteita arvioidaan paitsi sen linnusto, myös muun muassa nisäkkäät, kalat, kasvit ja selkärangattomat eli käytännössä kosteikon koko ekosysteemin arvo. Tässä kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luettelossa on nyt (2016) 2225 kosteikkoa. Niiden yhteispinta-ala on noin 215 miljoonaa hehtaaria.

Ramsarin sopimuksen määritelmän mukaan kosteikoiksi luetaan kaikki suo- ja vesialueet, jotka ovat luonnon tai ihmisen tekemiä, pysyviä tai väliaikaisia, seisovaa tai virtaavaa vettä, makeaa, suolaista tai murtovettä ja merialueita, joiden syvyys on laskuveden aikaan enintään 6 m (kuva 1). EU:n luontodirektiivin meri- ranta-, perinnebiotooppi- ja metsäluontotyypeistä mukaan voidaan lukea sellaisia, joihin kuuluu myös vedenalaisia (esim. harjusaaret) tai veden vaikutuksen alla säännöllisesti olevia luontotyypejä (esim. tulvaniityt ja -metsät). Suomessa Ramsarin sopimuksen määritelmän mukaisia kosteikkoja löytyy Itämeren ja sen rannikon, sisävesien ja rantojen, soiden, perinnebiotooppien ja sisämaan tulvametsien luontodirektiivin mukaisista luontotyypeistä yhteensä 36 (ks. liite 1).

Kuva 1. Kosteikkojen ja niiden valuma-alueiden keskeinen rooli osana veden kiertoa. Kuva: Ramsar-sihteeristö.

Suomi allekirjoitti toisena valtiona maailmassa yleissopimuksen vuonna 1975 ja ilmoitti samalla 11 aluetta Ramsar -alueiden luetteloon. Vuonna 2004 Suomi täydensi luetteloaan uusilla alueilla. Kaikkiaan Suomessa on 49 Ramsar aluetta (ks. liite 2), jotka kuuluvat myös Natura 2000 -alueiden verkostoon. Lisäksi osa Ramsar -alueista kuuluu Itämeren suojelukomission merisuojealueverkostoon (HELCOM MPA). Alueiden kokonaispinta-ala on noin 785 000 ha. Alueista vastaavat Metsähallituksen luontopalvelut, ELY-keskukset ja Ahvenanmaan maakunta. Puolet Suomen Ramsar -alueista on soita. Suomella ja Pohjoismailla on erityinen rooli pohjoisten soiden luonnon säilyttäjänä, sillä 2,5 % maapallon kaikista soista sijaitsee täällä.

Ramsarin sopimus kokoaa yhteen kosteikkojen asiantuntijat. Tutkimus- ja seurantatulokset ovat nopeasti kaikkien jäsenmaiden käytettävissä kosteikkojen suojelun edistämiseksi, hoidossa ja kestävässä käytössä. Tarpeen vaatiessa myös Ramsarin sopimuksen sihteeristön ja sen asiantuntijoiden apu on käytettävissä, kun ratkotaan yksittäisen alueen suojelun, hoidon tai käytön ongelmia ja ristiriitatilanteita.

Vesilintujen talvehtimisalueiden, muuton aikaisten levähdysalueiden ja pesimäalueiden suojelun tulisi olla aukotonta, sillä muuten ponnistelut voivat mennä hukkaan ja lajit taantua. Ramsarin sopimuksen puitteissa Suomi on yhteistyössä muiden maiden kanssa rakentamassa suojealueiden verkostoa ja tukemassa monia maita, joissa Ramsarin sopimus on lähes ainoa keino toteuttaa kosteikkojen suojelua.

Koska Ramsarin sopimuksen kosteikkomääritelmä on erittäin laaja, sopimusta toteutetaan monien kansainvälisten ja kansallisten sopimusten ja lakien perusteella. Suomessa esimerkiksi vesipuite- ja meristrategiadirektiiveihin perustuva vesien- ja merenhoidon suunnittelu kattaa kaikki sisävesien ja rannikkovesien Ramsarin mukaiset kosteikot suoraan, ja välillisesti myös niiden valuma-alueella olevia kosteikkoja. Vesien- ja merenhoidon tavoitteena oleva vesien tilan parantaminen vastaa suoraan kosteikkojen tilatavoitteita, ja valuma-alueelta tulevan kuormituksen hallinta edellyttää usein kosteikkojen tilan parantamista myös valuma-alueella. Myös kansallinen suo- ja turvemaiden vastuullisen suojelun ja käytön strategia (2011) sekä sen perusteella tehty valtioneuvoston periaatepäätös 30.8.2012 edistävät merkittävästi kosteikkojen tilan parantamista. Lisäksi mm. Kalatiestrategia ja monet erilaisten kosteikkojen tilan parantamiseen ja kestävään hyödyntämiseen suuntaavat kansalliset strategiat ja tavoitteet edistävät Ramsarin kosteikkosopimuksen toimeenpanoa Suomessa. Kosteikot huomioidaan myös vesi-, metsä-, ympäristönsuojelu- sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa. Kosteikkosopimuksen toteuttamista ei siksi tule nähdä muista erillisenä lisätoimenpiteenä, vaan pikemminkin sateenvarjona, joka kattaa suuren osan kansallisesti jo toteutettavista strategioista ja tavoitteista.

Ramsarin sopimuksen 12. osapuolikokouksessa kesäkuussa 2015 päätettiin uudesta strategisesta suunnitelmasta, joka antaa kehukset sopimuksen toimeenpanolle vuosina 2016–2024 (Ramsar 2015b). Samoin tehtiin päätös viestintää, osaamisen kehittämistä, koulutusta, osallistamista ja tietoisuuden lisäämistä koskevasta CEPA-ohjelmasta vuosille 2016–2024 (Ramsar 2015a). Ramsarin sopimuksen strategisessa suunnitelmassa otetaan huomioon YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleis-sopimuksen (biodiversiteettisopimus) strategisen suunnitelman 2011–2020 päämäärät ja Aichi -biodiversiteettitavoitteet, jotka tulisi saavuttaa vuoteen 2020 mennessä (CBD 2010). Ramsarin sopimuksen strategisen suunnitelman toimeenpanon kautta valtiot toteuttavat kosteikkoihin liittyviä Aichi -biodiversiteettitavoitteita. Samoin suunnitelman toimeenpanon kautta valtiot toteuttavat osaltaan syyskuussa 2015 päätettyjä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (YK 2015). Suomen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman kautta Suomi voi toteuttaa näitä kansainvälisiä sitoumuksia.

Kansainvälisesti tärkeät lintualueet (Important Bird and Biodiversity Areas, IBA) on BirdLife Internationalin hanke. Viime vuosina hankkeen painopiste on ollut merellisten IBA-alueiden tunnistamisessa. Kaikkiaan IBA-alueita on Suomessa 100, joista monet ovat myös Ramsar-kohteita.

Suomen kansallinen Ramsar -kosteikkotyöryhmä työskentelee kosteikkojen hyväksi

Suomen kansallinen Ramsar -kosteikkotyöryhmä toimii eri tahoja edustavien organisaatioiden yhteistyöverkkona kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön edistämiseksi (ks. liite 3). Kosteikkotyöryhmän tehtävänä on tehdä tunnetuksi Ramsarin sopimusta ja kosteikoista saatavia hyötyjä sekä kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön tarpeita.

Työryhmän tavoitteena on muodostaa yhteinen käsitys Ramsarin sopimuksen kansallisesta toimeenpanosta ja siitä, miten eri sidosryhmät voivat tuoda lisäarvoa kosteikkojen suojelemisen ja kestäväen käytön tehostamiseksi. Ramsarin sopimuksen tavoitteiden kansallinen toteutus edellyttää ympäristösektoria laajempaa yhteiskunnallista yhteistyötä. Lisäksi työryhmän tavoitteena on vaikuttaa Ramsarin sopimuksen kehittämiseen kansainvälisesti.

Työryhmä on laatinut tämän Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman työkaluksi kaikille kosteikkojen parissa työtä tekeville kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön tehostamiseksi Suomessa ja samalla kansainvälisen Ramsarin sopimuksen toimeenpanon edistämiseksi.

Suomessa kosteikkojen hyväksi toimijoita on useita. Taulukossa 1 on mainittu tärkeimpiä kosteikkotoimijoita, jotka ovat myös kansallisen Ramsar-kosteikkotyöryhmän jäseniä. Vuoden 2019 alusta lähtien toimija- ja vastuutahoihin tulee muutoksia aluehallinnon uudistumisen myötä ennen kaikkea ELY – keskusten ja maakuntien osalta.

Taulukko 1. Kosteikkotoimijoita

Toimija	Toimijan rooli kosteikkotyössä
Ympäristöministeriö	Ympäristöministeriö vastaa kansainvälisistä ympäristösopimuksista ja valtioneuvoston ja eduskunnan käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta, jotka koskevat yhdyskuntia, rakennettua ympäristöä, asumista, luonnon monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä ympäristönsuojelua. Suomi on sitoutunut edistämään luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä. Ympäristöministeriön tavoitteena on: pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä, saavuttaa ja ylläpitää lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelun taso, turvata ekosysteemien toimintaedellytykset sekä jokien, järvien, pohjavesien sekä Itämeren hyvä tila.
Maa- ja metsätalousministeriö	Maa- ja metsätalousministeriö johtaa uusiutuvien luonnonvarojen kestäväen käytön politiikkaa. Lainsäädäntötyössä ministeriö toimii osana valtioneuvostoa ja Euroopan unionin päätöksentekoa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala kattaa maa- ja puutarhatalouden, maaseudun kehittämisen, metsätalouden, eläinlääkintähuollon, eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan ja kalatalouden. Ministeriö hoitaa myös riista- ja porotaloutta, vesivarojen käyttöä ja maanmittausta.
Metsähallitus, luontopalvelut	Metsähallituksen luontopalvelut vastaa ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa luonnonsuojelusta sekä retkeily- ja eräpalveluista sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen valtionmailla. Luontopalvelujen hoidossa ovat mm. kansallispuistot, luonnonpuistot ja valtion retkeilyalueet, Lapin erämaa-alueet ja suurin osa yleisistä vesialueista, ml. valtionmailla olevat Ramsar -alueet. Luontopalveluiden vastuulla on lukumääräisesti noin puolet Suomen Ramsar -alueista. Luontopalveluista on nimetty Ramsarin sopimuksen kansallinen yhdyshenkilö, CEPA -yhdyshenkilö ja STRP -yhdyshenkilö. Lisäksi luontopalvelut vastaa Suomen kosteikkokeskuksen toiminnasta Liminganlahdella.

Toimija	Toimijan rooli kosteikkotyössä
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskukset	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat laaja-alaisesti vesienhoidosta ja vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseen tähtäävistä toimenpiteistä valuma-alueitasolla toimialueillaan. Lisäksi ELY-keskukset hoitavat yksityismailla sijaitsevia suojelualueita, joihin sisältyy muun muassa Ramsar -alueita, lintuvesikohteita, soidensuojelualueita ja jokivesistöjä. ELY-keskukset ovat rahoittaneet merkittävästi erilaisia vesistöjen kunnostukseen ja hoitoon liittyviä hankkeita. Lisäksi ELY-keskukset tekevät yhdessä muiden toimijoiden kanssa kosteikkojen tilaan liittyvää seurantaa. ELY-keskukset edistävät maatalouden vesiensuojelutoimenpiteitä maaseudun kehittämissuunnitelman kautta tekemällä ja rahoittamalla erilaisia ympäristökorvaussopimuksia ja myöntämällä ei-tuotannollista investointitukea muun muassa monivaikutteisille kosteikoille. Lisäksi ELY-keskukset valvovat osaltaan vesilain, ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain noudattamista.
Suomen ympäristökeskus	SYKE vastaa Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuden arviointien koordinoinnista, EU:n luontodirektiivin luontotyyppien sekä luonto- ja lintudirektiivien lajien suojelutason arvioinnista ja raportoinnista sekä vesipuite- ja meristrategiadirektiivien raportoinneista, valtakunnallisesta lajien suojelu- ja hoitotoiden neuvonnasta ja ohjauksesta sekä elinympäristöjen suojeluun ja tilan parantamiseen (mm. ennallistaminen, vesistöjen kunnostus ja luonnonhoito) liittyvistä asiantuntijatehtävistä. SYKE tuottaa myös tutkimustietoa luontaisten ja rakennettujen kosteikkokuten jokisuistojen ekosysteemien toiminnasta ja suojelutarpeesta ja rakennettujen kosteikkojen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta.
Luonnonvarakeskus	Luonnonvarakeskus (Luke) on tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, joka tekee työtä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja biotalouden kehittämiseksi. Luke muodostettiin kolmesta valtion sektoritutkimuslaitoksesta (MTT, Metla, RKTL) ja Tiken tilastotoiminnasta. Luke yhdistää uusiutuvien luonnonvarojen ja vastuullisen ruoantuotannon osaajat kokonaisuudeksi, joka tarjoaa innovatiivisia ratkaisuja uusien elinkeinoiden edistämiseksi. Monitieteinen tutkimustieto ja asiantuntijapalvelut ovat pohja kestäville päätöksille niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Luonnonvarojen tutkimus palvelee kansalaisia tuottamalla tietoa terveydestä ja hyvinvoinnista sekä edistämällä suomalaisen luonnon puhtautta ja elinvoimaisuutta.
Maakuntien liitot	Maakuntien liitot vastaavat alueillaan maakuntakaavoituksesta ja aluekehittämisen kokonaisuudesta. Laaja-alaisen luonnonvarojen ja ympäristön koskevien suunnitelmien ja kehittämishankkeiden käynnistäminen ja yhteistyön johtaminen kuuluu liittojen toimialaan.
Suomen metsäkeskus	Suomen metsäkeskus tekee valuma-aluekohtaista vesiensuojelun yleissuunnittelua, laittaa ko. suunnitelmien toteuttamisen kohdennettuun hankehakuun sekä tekee toteuttamisen rahoituspäätökset Kemeran luonnonhoitovaroista. Lisäksi metsäkeskus edistää soidensuojelua yksityismailla tekemällä ja rahoittamalla määräaikaista ympäristötutkimuksia sekä neuvomalla metsänomistajia METSO-ohjelman vapaaehtoisessa soidensuojelussa.
Suomen riistakeskus	Suomen riistakeskuksen tehtäviä ovat mm: kestävästä riistatalouden edistäminen sekä riistatalouteen liittyvän yleisen edun valvonta; riistaeläinkantojen tilan, kehityksen, kestävyys ja elinvoimaisuuden seuraaminen sekä näihin liittyvien toimintojen kehittäminen yhdessä tutkimuksen kanssa riistanhoidon sekä riistan elinympäristöjen hoidon edistäminen; ja kestävä, turvallisen ja eettisesti hyväksyttävän metsästyksen edistäminen. Suomen riistakeskuksen Kotiseutukosteikko Life+ -hankkeella on edistetty maa- ja metsätalousalueiden kosteikkojen perustamista, kunnostamista ja hoitoa vuosina 2010–2015. Tavoitteena on turvata metsästettävien vesilintukantojen elinvoimaisuus maa- ja metsätalousministeriön riistataloudellisen kosteikkostrategian tavoitteiden mukaisesti.
Suoseura ry	Suoseura on tieteellinen seura, jonka tarkoituksena on soiden ja turpeiden monipuolisen tutkimisen sekä niiden kestävästä käytöstä edistäminen. Seura toimii myös Kansainvälisen turveyhdistyksen (International Peat Society) Suomen kansallisena komiteana.
Metsätalouden kehittämissuunnitelma Tapio	Tapio Oy kehittää kosteikkorakenteita yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa ja antaa vesiensuojelukoulutusta.

Toimija	Toimijan rooli kosteikkotyössä
Kalatalouden Keskusliitto	Kalatalouden Keskusliitto edustaa Ramsar -työssä kosteikkoalueiden, eli järvi- ja rannikkovesialueiden omistajia. KKL edistää omistajien vastuullista vesialueiden hoitoa. KKL toimii myös yhteytenä kalastavaan kansaan (noin 1 miljoona vapaa-ajan kalastajaa) ja kalatalouden paikallishallintoon (kalastusalueet). Kalastusalueet ovat vastuussa kalakantojen käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimisesta. KKL edistää käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatutyötä ja suunnitelmien vuorovaikutusta muiden suunnitteluinstrumenttien kanssa.
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK on ammatti- ja etujärjestö maanviljelijöille, metsänomistajille ja maaseutuyrittäjille. MTK osallistuu mm. maaseudun kehittämissuunnitelman valmisteluun. Ohjelman osana tuetaan myös kosteikkojen rakentamista ja niiden hoitoa. MTK välittää maa- ja metsätalouden harjoittajille tietoa maatalouskosteikoista sekä sidosryhmien kanssa yhteisten monitavoitteisten kosteikkojen perustamismahdollisuuksista.
BirdLife Suomi ry	BirdLife Suomi on lintujen suojelu- ja harrastusjärjestö, joka edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä. BirdLife seuraa kosteikkokolonnustoa tiilaa mm. tärkeät lintualueet -verkoston avulla ja työskentelee kosteikkojen hoidon ja ennallistamisen kehittämiseksi. BirdLife Suomi on osa BirdLife International – järjestöä, joka on maailman suurin ympäristöjärjestöjen verkosto ja toimii yli sadassa maassa.
FEE Suomi ry (aiemmin Suomen Ympäristökasvatuksen Seura)	FEE Suomen (FEE=Foundation for Environmental Education) tavoitteena on edistää kestävä elämäntapaa ympäristökasvatuksen keinoin. Lasten ja nuorten luontosuhdetta ja mahdollisuuksia oppia ja liikkua luonnossa tuetaan laajan kasvattajaverkoston avulla. FEE Suomi seuraa ja ottaa kantaa opetussuunnitelmien (OPS) sisältöihin pyrkien edistämään ulkona oppimisen mahdollisuuksia ja kannustamaan oppilaita osallistuvaan toimintaan ympäristön puolesta. Kosteikot ovat ainutlaatuisia ja elämyksellisiä oppimisympäristöjä, ja FEE Suomi haluaa olla mukana tuottamassa tietoa ja taitoja, jotka edistävät kosteikoilla tapahtuvaa oppimista ja virkistävyyttä.
WWF Suomi	WWF Suomi on osa laajaa, kansainvälistä WWF -verkostoa, jolla on toimistoja noin 50 maassa ja toimintaa yli sadassa maassa. Ympäristöjärjestön tehtävänä on pysäyttää luonnon köyhtyminen ja rakentaa tulevaisuus, jossa ihmiset ja luonto elävät tasapainossa vaikuttamalla poliittiseen päätöksentekoon ja tekemällä konkreettisia kenttähankkeita sekä yhteistyötä yritysten ja muiden organisaatioiden ja vapaaehtoisten kanssa. WWF Suomi tekee työtä Suomessa Itämeren, metsien, perinneympäristöjen, arktisen ympäristön ja virtavesien sekä uhanalaisten kohdelajien parissa. WWF Suomi tekee yhteistyötä yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa uusiutuvien energiamuotojen käyttöönoton lisäämiseksi sekä metsäpohjaisten raaka-aineiden ja kalan tuotannon kestävyuden lisäämiseksi Suomessa.
Suomen luonnonsuojeluliitto	Suomen luonnonsuojeluliitto työskentelee Itämeren, sisävesien ja pienvesien puolesta sekä toteuttaa koskiensuojeluohjelmaa. Liiton tavoitteena on, että suomalainen suoluonto on arvostettu virkistystien lähde ja luonnontuotteiden aitta. Liiton toimijat kartoittavat suokohteita ja puolustavat niiden luonnonarvoja. Luonnonsuojeluliitto järjestää vesiluonnon ja perinnemaisemien kunnostushankkeita. SLL osallistuu vesien- ja merenhoitosuunnitelmien laadintaan ja vesistöalueryhmien työhön, puolustaa kosteikkoja kaavoituksessa ja erilaisissa hankkeissa. Liitto edistää merikansallispuistojen laajentamista. SLL:sta on nimetty Ramsarin sopimuksen kansallisympäristöjen CEPA -yhdyshenkilö.

Suomen monipuoliset kosteikot tarvitsevat suojelua, hoitoa ja ennallistamista

Ihmisen toiminta on vaikuttanut kosteikkojen taantumiseen Suomessa

Viimeisen jääkauden aikana koko Suomi ja suuri osa Pohjois-Eurooppaa oli mannerjäätikön peitossa. Jäätiköiden liikkeistä syntyivät kumpareet ja harjut sekä niiden väliin järvet ja erilaiset kosteikot. Jääkauden vaikutus näkyy selvästi myös rannikollamme. Maa kohoaa Pohjanmaan rannikolla edelleen jopa 6-8 mm vuodessa, ja rantaviiva saattaa siirtyä useita metrejä vuodessa (Kaakkuri 1992). Näin syntyy uusia kosteikkoja. Samalla vanhat kosteikot kuivuvat ja muuttuvat vähitellen pajukoiksi tai rantametsiksi tai soistuvat.

Viimeisten vuosisatojen aikana ihmisen toiminta on yhä enemmän vaikuttanut kosteikkoluontoon. Kosteikkoja on pidetty viimeisiin vuosikymmeniin asti turhina joutomaina. Niinpä niitä on kuivatettu maatalous- tai metsämaaksi. Virstanpylvääksi Suomen kosteikkohistoriassa nousee vuosi 1743, jolloin Pohjois-Karjalassa laskettiin ensimmäistä kertaa järven pintaa tavoitteena lisätä maatalousmaata. Tämän jälkeen Suomessa on kuivattu, joko osittain tai kokonaan, yli 3 000 järveä (Anttila 1967, Huttunen 1981).

Lisäksi on tehty lukuisia koskien ja jokien perkauksia, jotka ovat myös merkittävästi vaikuttaneet järvien pinnankorkeuksiin ja veden kulkuun. Nykyään vesi kulkeutuu maa-alueilta ja sisävesiltä mereen selvästi nopeammin kuin ennen ihmisen vaikutusta. Järvi- ja jokiperkauksien lisäksi Suomessa on ojitettu lähes seitsemän miljoonaa hehtaaria suota metsäkasvatusta ja maataloutta varten (Soiden ja turvemaiden kansallista strategiaa valmistellut työryhmä 2011).

Vilkkainta järvienlasku oli 1800-luvun puolivälissä. Aktiivinen laskutoiminta loppui 1960-luvulla maatalouden ylituotannon seurauksena. Kuivatuskohteet olivat pääsääntöisesti matalia ja reheviä järviä, jotta suhteellisen pienellä vaivalla saatiin suuri ala uutta viljavaa peltoa. Laskuilla ei kuitenkaan aina kuivattu koko järveä, vaan syvät järvet muuttuivat usein matalammiksi (Lintuvesityöryhmä 1981).

Maa- ja metsätalouden kehitys on muutenkin vaikuttanut suuresti kosteikkojen ja niiden lähialueiden käyttöön. 1800-luvun puolenvälin jälkeen nautojen määrä kasvoi Suomessa jyrkästi. Huippu saavutettiin 1930-luvulla, jolloin Suomessa oli 1,2 miljoonaa nautaa. Nautojen määrä lähti laskuun 1960-luvulla, ja nykyään jäljellä on noin 400 000 nautaa. Karjaa ei myöskään tänä päivänä pidetä ulkona laitumella yhtä paljon kuin aikaisemmin. Tällä on ollut suuri vaikutus kosteikkoluontoon ja sen lajistoon. Koko Suomen rannikkoalueella merenrantaniittyjä on arvioitu olevan jäljellä enää 4 200 hehtaaria, eli noin 10 % verrattuna 1950-luvun pinta-aloihin (Niemelä 2012). Rantaniittyjen kasvillisuus ja linnusto ovat kärsineet tästä muutoksesta. Suomessa kaikki rantaniittytyypit luokitellaan nykyisin uhanalaisiksi elinympäristöiksi (Raunio ym. 2008). Maatalouden tehostuminen ja koneellistuminen on niin ikään vaikuttanut sekä viljelytapoihin että ranta-alueiden käyttöön (Von Limburg Stirum 2003). Karjamäärän vähenemisen myötä vesirannan laiduntaminen ja niittäminen on lähes tyystin loppunut. Rantalaiduntamista on viime vuosina kuitenkin pyritty edistämään mm. erilaisten hankkeiden ja ympäristötuen toimenpiteiden avulla. Rantojen avoimuuden väheneminen heikentää matalakasvuisten kasvilajien elinoloja sekä vesi- ja rantalinuille tärkeän siemen- ja hyönteisravinnon määrää.

Ihmisen toiminnan seurauksena useimmat kosteikkoluontotyypit ovat muuttuneet kansallisesti uhanalaisiksi. Kosteikkojen tilan merkitys Suomessa korostuu, koska monet kosteikkoluontotyypit painottuvat Euroopassa Suomeen. Kosteikkojen tila on heikentynyt erityisen paljon Etelä-Suomessa. Eteläisimmän Suomen jäljellä olevista sisämaan kosteikoista merkittävä osa on syntynyt osittaisten järvenlaskujen seurauksena. Nopeutuneen umpeenkasvun vuoksi ne ovat vaarassa hävitä ilman ennallistamis- tai hoitotoimia.

Kosteikkojen kuivattaminen ja muu käsittely ovat vaikuttaneet heikentävästi kosteikkojen ja luonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset ovat heijastuneet myös poronhoitoon ja kosteikkojen palauttaminen luonnontilaisiksi parantaa myös poroelinkeinojen toimintaedellytyksiä.

Vuoden 2008 Suomen luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa tarkasteltiin luontotyyppien määrän ja/tai laadun muutosta viimeisen 50 vuoden aikana, todennäköistä muutosta lähitulevaisuudessa sekä varhaista (ennen 1950-lukua tapahtunutta) taantumista (Raunio ym. 2008). Luontotyypin yleisyyden perusteella arviota voitiin lieventää tai harvinaisuuden perusteella korottaa. Arviointiin sisältyi kaikkiaan noin 150 kosteikkoluontotyyppiä tai -luontotyyppiyhdistelmää.

Itämeren vedenalaisista luontotyypeistä, rannikon kosteikkoluontotyypeistä, virtavesien ja niiden rantojen sekä soiden luontotyypeistä noin puolet arvioitiin uhanalaisiksi (luokat CR, EN, VU¹). Selvästi heikompi tilanne on perinnebiotooppien kosteikkoluontotyypeillä, joista yli 80 % arvioitiin uhanalaisiksi. Myös molemmat arvioidut lähteikköluontotyyppiyhdistelmät arvioitiin uhanalaisiksi. Järvien ja lampien tilanne näyttäisi paremmalta: hieman yli 20 % arvioiduista tyypeistä on uhanalaisia. Vain 31 kosteikkoluontotyyppiä arvioitiin säilyviksi (luokka LC). Näistä monet ovat karuimpia ja/tai märimpiä, vielä yleisenä säilyneitä suotyyppisiä tai suo-yhdistymätyyppejä. Säilyviä ovat myös monet sellaiset kosteikkoluontotyypit, joita tavataan vain Pohjois-Suomessa, tai joiden esiintymisen painopiste on siellä.

Nykyisin tärkeimpiä uhanalaisuuden syitä ovat vesien rehevöityminen ja likaantuminen erityisesti valuma-alueen maankäytön (mm. maa- ja metsätalous, turpeennosto, asutus, teollisuus) seurauksena, vesirakentaminen, ojitus sekä perinteisen maankäytön päätymisestä johtuva umpeenkasvu erityisesti kosteikkoperinnebiotoopeilla. Tulevaisuuden uhkatekijät ovat pääsääntöisesti samoja kuin uhanalaisuuden syytkin. Joillakin kosteikkotyypeillä, esimerkiksi palsasoilla, ilmastonmuutoksella arvioidaan olevan vaikutusta luontotyypin säilymiseen tulevaisuudessa.

Suomen runsaat suot ovat uhanalaistuneet

Suomi on yksi maailman soisimmista valtioista. Jopa kolmasosa, noin 10,4 miljoonaa hehtaaria, Suomen maa-alasta on alun perin ollut suota. Ajan saatossa soita on muokattu voimakkaasti erilaisia tarkoituksia varten, minkä seurauksena ojitamatonta suota on jäljellä vain noin 4 miljoonaa hehtaaria. Valtaosa ojitamattomasta suo-alasta löytyy Pohjois-Pohjanmaalta ja Lapista. Yhteensä 1,3 miljoonaa hehtaaria eli 14 % maan nykyisestä suoalasta on suojeltu luonnonsuojelu- ja erämaailloilla (Alanen & Aapala 2015).

Määrällisesti eniten soitamme ovat muuttaneet aikaisemmin toteutetut soiden ojitukset metsätalouden käyttöön. Lähes 5,7 miljoonaa hehtaaria alkuperäisestä suoalastamme on ojitettu metsätalouden tarpeisiin. Suurin osa näistä ojituksista tehtiin 1970-luvulla. Nykyisin uudisojituksia metsätalouden tarpeisiin ei käytännössä enää

¹ Luontotyyppien uhanalaisuusluokitus: RE – hävinnyt, CR – äärimmäisen uhanalainen, EN – erittäin uhanalainen, VU – vaarantunut, NT – silmällä pidettävä, LC – säilyvä uhanalainen, VU – vaarantunut, NT – silmällä pidettävä, LC – säilyvä

tehdä. Sen sijaan osa vanhoista ojista kunnostetaan, minkä kuivattavat vaikutukset voivat ulottua myös ojittamattomille soille (Lindholm & Heikkilä 2006).

Ojitettujen soiden metsillä on kuitenkin ollut suuri merkitys Suomen puuhuollolle ja taloudelle. Suometsien osuus Suomen metsien kasvusta on neljäsosa ja hakkuukertymästä viidesosa. Soisissa maakunnissa kuten Pohjois-Pohjanmaalla suometsien merkitys on vielä suurempi, sillä suometsien osuus puuston kasvusta on lähes puolet ja osuus hakkuukertymästä kolmasosa (Luonnonvarakeskus 2015b).

Nykyään soiden luonnontilaa uhkaa kunnostusojitusten etävaikutusten lisäksi rakentaminen ja vesirakentaminen kuten tekoaltaat tai purojen perkaukset, turpeenotto, maanmuokkaukset, ojittamattomien puustoisten soiden hakkuut, soiden pellonraivaus, tieverkostot sekä pohjavedenotto. Koska suo on vesitaloudellinen kokonaisuus, voi suon luonnontilaisuus kärsiä myös kauempana tehdystä maankäytöstä. Pidemmällä aikavälillä myös ilmastonmuutoksella voi olla vaikutusta soiden toimintaan. Nopeimmin se uhkaa pohjoisen palsasoita ja routarämeitä (Suomen ympäristökeskus 2013.)

Vuonna 2008 valmistunut Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointi paljasti suoluonnon heikon tilan. Noin puolet Suomen suoluontotyypeistä arvioitiin uhanalaisiksi. Eniten uhanalaisia tyyppiä arvioitiin olevan korvissa, neva- ja lettokorvissa sekä letoissa. Etenkin Etelä-Suomen tilanne on hälyttävä. Vain kaksi suotyyppiä, keidasrämeet ja rahka-rämeet ovat säilyviä ja kaikki muut on arvioitu alueellisesti uhanalaisiksi tai silmälläpidettäväksi. Etelä-Suomen suoyhdistymätyypeistä 80 % on arvioitu niin ikään uhanalaisiksi ja loput silmälläpidettäväksi. Pohjois-Suomen soiden tila on Etelä-Suomea parempi, joskin valtaosa letoisista ja korpisista suotyypeistä on arvioitu silmälläpidettäväksi tai uhanalaisiksi. Suoyhdistymätyypeistä suurin osa, 75 %, on arvioitu säilyviksi ja ainoastaan rimpiset keskiboreaaliset aapasuot ja palsasuot silmälläpidettäväksi (Kaakinen ym. 2008.)

Lähes neljäsosa matalista merialueista on jonkinlaisen suojelun piirissä

SYKEN Merikeskuksessa vuonna 2015 tehdyn paikkatietoanalyysin perusteella Suomen merialueista noin 757 200 ha on Ramsarin sopimuksen tarkoittamaa matalaa merialuetta, joka on syvyydeltään enintään kuusi metriä. Tästä pinta-alasta noin 10 800 ha sijaitsee Ahvenanmaan merialueella ja 65 ha talousvyöhykkeellä. Suomen aluevesistä (ilman Ahvenanmaata) siis noin 13,7 % on syvyydeltään alle 6 m merialuetta ja Ahvenanmaan merialueesta 13,8 %. Aluevesien ulkopuolella sijaitsevasta Suomen talousvyöhykkeestä (EEZ) näin matalaa on vain 0,002 %.

Näistä matalista merialueista 7,0 % sijaitsee Ramsar -alueilla ja jollain tavalla suojeltuja on koko merialueella 23,5 % (suojelekeinona esim. Ramsar, Natura 2000, kansallispuistot, valtion ja yksityiset luonnonsuojelualueet, HELCOM MPA). Alueittain suojeluprosentit ovat Suomen aluevesillä (pois lukien Ahvenanmaa) 27 %, Ahvenanmaalla 2,2 % ja talousvyöhykkeellä 100 %.

Ramsar -alueille sijoittuvan merialueen pinta-alasta (182 800 ha) kuitenkin vain 29 % (52 800 ha) on enintään kuusi metriä syvää vesialuetta, mikä johtuu pääasiassa Ramsar -alueiden nimeämistavasta. Merialueelle sijoittuvat Ramsar -alueet on rajattu jo olemassa olevien suojelualueiden (Natura 2000, kansallispuistot, valtion ja yksityiset luonnonsuojelualueet) mukaan. Ramsarin sopimuksen tarkoittamia matalia merialueita ei siis erikseen ole huomioitu rajauksia tehdessä, sillä suojelualueiden perustaminen vain matalimmille paikoille ei toisi merkittäviä hyötyjä sen paremmin alueiden ekologisen koherenssin kuin hallinnonkaan kannalta, eikä syvyyskäyrien mukainen rajaaminen olisi tarkoituksenmukaista syvyysaineistojen karkeuden ja merenpohjan topografian vaihtelevuuden takia. Kuten useissa muissakin Itämeren

alueen maissa, myös Suomessa Itämeren suojelukomission merisuojelualueiksi (HEL-COM MPA, ent. BSPA) nimetyt alueet on muodostettu jo olemassa olevista suojelualueista. HELCOM MPA käsittää myös rannikkoalueet. Yleisesti ottaen tällaisessa muodostamistavassa suojelualueiden merkitystä suojelukokonaisuuden ja siihen vaikuttavien tekijöiden, kuten alueellisen kytkeytyvyyden suhteen ei välttämättä ole analysoitu, mikä saattaa heikentää suojelualueverkoston tehokkuutta. HELCOM MPA osalta on tehty koherenssianalyysi 2010 ja viimeisin 2015.

Matalat merialueet ovat monipuolisia ja usein biodiversiteetiltaan runsaita alueita, joilta tavatut luontotyypit vaihtelevat avoimempien merialueiden vedenalaisista hiekkasärkistä, meriajokasniityistä ja matalista hiekkarannoista sekä kallio- ja kivikopohjien rakkolevyhteisöistä suojaisten lahtialueiden näkinpartaisniittyihin ja reheviin jokisuistoihin. Viimeksi mainitun luontodirektiivin luontotyyppin lisäksi Ramsar -alueilta tavataan myös muun muassa laajoja matalia lahtia ja rannikon laguuneja, joihin luetaan myös vesilaissa suojellut fladat eli tietynlaiset matalat ja eristyneet merenlahdet. Fladat ja muut suojaiset merenlahdet toimivat monien lintujen elinympäristönä ja ovat tärkeitä lisääntymisalueita useille kalalajeille, kuten hauelle, ahvenelle ja monille särkikalaille. Suolapitoisemmassa vedessä viihtyvä kampela ja merikutuinen siika puolestaan tarvitsevat lisääntymisalueikseen rannikonläheisiä matalia ja puhtaita hiekkapohjia, jotka ovat rehevöitymisen myötä vähentyneet. Fladat ja muut matalat merenlahdet ovat alttiina paitsi ruoppauksille ja muille fyysisesti elinympäristöä muokkaaville toimenpiteille, myös erilaisille päästöille kuten rehevöitymistä aiheuttavalle ravinnekuormitukselle. Rehevöitymisen vaikutukset näkyvät usein erityisen selvästi rantaa lähimpänä olevilla alueilla, joiden vesitilavuus ja veden vaihtuvuus on rajallista.

Matalat merialueet tarjoavat elinympäristöjä monille uhanalaisille lajeille. Olenaista on kuitenkin huomata myös, että monen vedenalaisen luontotyyppin levinneisyys ja niiden lajien tila ovat edelleen puutteellisesti tunnettuja. Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma VELMU on kuitenkin tuottanut paljon uutta tietoa meriluonnosta. VELMUn 12 toimintavuoden aikana on merialueita kartoittamalla kerätty tietoa vesikasvillisuudesta, pohjaeläimistä ja kaloista sekä merenpohjan geologisista ominaisuuksista. Aineistoa on 96 500 videopisteeltä ja 23 200 sukelluspisteeltä sekä tuhansilta pohjaeläin- ja kalanpoikasnäytepisteiltä. Tammikuussa 2016 julkaistuun uuteen Velmu-karttapalveluun (paikkatieto.ymparisto.fi/velmu) on koottu tietoa lajien ja luontotyyppien esiintymisestä, ympäristömuuttujista, merenpohjan geologiasta ja ihmisen toiminnasta merellä. Palvelussa on myös nähtävillä valokuvia ja videoita lajeista ja vedenalaisista maisemista, ja sisältöä päivitetään jatkuvasti uusilla havainnoilla ja tutkimusaineistoilla.

Kosteikkolinnuston taantumista pyritään estämään hoitotoimenpiteillä

Kosteikkolintujen elinolot ovat heikentyneet maailmanlaajuisesti. Sama suuntaus vallitsee myös Suomessa. Tammikuussa 2016 julkaistiin Suomen lintujen uusien uhanalaisuusarvio (Tiainen ym. 2016). Uhanalaisten lintulajien lukumäärä kasvoi huomattavasti edellisestä, vuonna 2010 tehdystä arvioinnista (Mikkola-Roos ym. 2010). Vuonna 2010 uhanalaisia lintulajeja oli 59, vuonna 2016 peräti 87. Vuoden 2000 uhanalaistarkastelussa uhanalaisia lajeja oli 35. Uhanalaisten lintulajien määrä on siis koko ajan kasvanut.

Erityisen huolestuttava on vesien ja kosteikoiden linnuston tilanne. Puolet Suomen sorsalinnuista ja lähes puolet kahlaajista on nyt arvioitu uhanalaisiksi. Moni näistä lajeista kärsii erityisesti vesien rehevöitymisestä ja umpeenkasvusta. Jyrkästi tällä

vuosituhannella taantuneita lajeja ovat esimerkiksi tukka- ja punasotka, jouhisorsa, heinätavi ja nokikana. Kosteikot ovat linnuille tärkeitä myös pesimäajan ulkopuolella. Ne ovat monien vesilintujen, kahlaajien ja varpuslintujen välttämättömiä muuton-aikaisia levähdys- ja ruokailualueita – myös Suomen kautta läpimuuttaville lajeille ja yksilöille. Ne ovat myös kaikkein suosituimpia lintuharrastuskohteita ja siksi virkistysarvoltaan tärkeitä.

Lajien uhanalaistuminen johtuu pääasiallisesti pesimäympäristöjen heikentymisestä. Sisävesillä ja rehevillä merenlahdilla on erittäin merkittäväksi uhanalaisuutta aiheuttavaksi tekijäksi osoittautunut liiallinen rehevöityminen (Lehikoinen ym. 2016). Tämä on johtanut vesilintujen ravinnon vähenemiseen veden samenenemisen sekä runsastuneiden särkikalakantojen aiheuttaman ravintokilpailun takia (Sammalkorpi ym. 2014). Monet vesien ja kosteikkojen lajeista ovat riistalajeja, mutta pyyntiä ei katsota tärkeimmäksi uhanalaisuuden syyksi (Pöysä ym. 2013, Väänänen & Pöysä 2015). Taantumisen syyt liittyvät sen sijaan vesilintujen elinympäristön valintaan ja elinympäristön muutoksiin, sillä rehevien vesistöjen vesilinnusto on taantunut Suomessa voimakkaammin kuin karujen vesistöjen (Pöysä ym. 2012).

Mosaiikkimainen kasvillisuus tarjoaa suotuisan elinympäristön lintuvesien lintulajeille. Nykykehitys, rehevöityminen ja umpeenkasvu, yksipuolistaa kasvillisuutta, ja linnuston monimuotoisuus vähenee. Ruovikkolajit hyötyvät tästä kehityskulusta, mutta useimmat muut lajit taantuvat ympäristön muuttuessa sopimattomaksi (Mikkola-Roos 1995, Mikkola-Roos & Väänänen 2005). Yleisimpinä syinä vesilintujemme määrän vähenemiseen on pidetty rehevöitymistä eli voimistuneeseen ravinne- ja kiintoainekuormituksen liittyviä tekijöitä, erityisesti umpeenkasvua ja madaltumista – tai toisaalta uposkasvillisuuden vähenemistä (Ellermaa & Linden 2011, Lehikoinen ym. 2013). Myös pienpetojen vaikutus on paikallisesti ollut merkittävä, erityisesti rannikkoalueella (Nordström & Korpimäki 2004, Väänänen ym. 2007).

Valtioneuvoston vuonna 1982 vahvistaman lintuvesien suojeleohjelman mukaisesti aloitettu lintuvesien kunnostus on ollut yksi merkittävimmistä ympäristöhallinnon valtakunnallisista toimenpideohjelmista. Suomen tärkeimmät lintujärvet on liitetty Natura 2000 -verkostoon, niiden suojeleuarvo on määritelty ja kunnostustarve priorisoitu. Lintuvesiensuojeleohjelmaan kuuluu 289 aluetta (83 530 ha), jotka edustavat Suomen lintujärvien, rehevien merenlahtien ja matalien rantojen sekä jokisuistojen eri tyyppisiä ja vaihtelua. Lintuvesiensuojeleohjelman alkuperäisestä yksityisomistuksessa olevasta pinta-alasta on rauhoitettu suojelealueiksi tai ostettu valtiolle yli 72 %.

Vuonna 2007 Suomen ympäristökeskus kävi yhdessä alueellisten ympäristökeskusten kanssa läpi Natura-ehdotukseen kuuluneet lintuvesikohteet. Näistä kohteista 163 vaatii kunnostusta ja hoitoa. Kunnostus oli toteutettu tai se oli toteutusvaiheessa 62 (38 %) kohteessa. Kunnostussuunnitelma oli valmis tai tekeillä 30 (19 %) kohteessa. Lähes puolessa kohteista (43 %) ei ollut lainkaan kunnostussuunnitelmaa, vaikka osa niistä on toteutuksen kannalta erittäin kiireellisiä.

Kosteikkojen linnustollinen arvo on laskenut myös suojelealueillamme viimeisinä vuosikymmeninä. On merkittävää, että linnuston suojeleuarvon lasku on ollut hitaampaa kosteikoilla, joilla on suoritettu vähäisiä hoitotoimia mittavampaa peruskunnostusta, jonka avulla alueita on pyritty palauttamaan niiden aiempaan tilaan esim. umpeenkasvua estämällä (Ellermaa & Lindén 2011). Tutkimukset osoittavat, että hoitotoimilla voidaan parantaa taantuneiden kosteikkolintujen elinoloja. Hoitotoimien biologinen merkitys on suuri, koska hoitokohteet ovat Suomen parhaimpia lintuvesiä. Vaikutukset eivät ole pelkästään kansallisia, vaan kunnostuksesta hyötyvät Suomen kautta pohjoiseen muuttavat kosteikkolinnut – aina Siperiaan asti. Yksi tärkeimmistä huomioista on, että hoidon loputtua kosteikkojen tila heikkenee. Hoitoa tulisi jatkaa, jottei saatuja hyötyjä menetettäisi (Lehikoinen 2013). Hoitotyön pitkäjänteisyyden turvaaminen on keskeinen haaste myös rehevien järvien hoidossa (Sammalkorpi & Horppila 2005).

Jos rehevän järven tai kosteikon vesilintukannan suojeluarvo on laskenut ja särkikalojen määrä on kasvanut, vesilintujen elinympäristöä ja linnuston suojeluarvoa on mahdollista parantaa tai tukea ravintoketjukurannostuksella. Se ei kuitenkaan ole kertaluonteinen patenttilääke, vaan yksi osa pitkäjänteistä hoitotyötä, joka tukee valuma-alueella tehtävän vesiensuojelun sekä muiden vesialueella ja rannoilla tehtävien toimenpiteiden vaikutuksia (Sammalkorpi ym. 2014).

Suuri osa lintuvesistä on syntynyt ihmistoiminnan seurauksena. Järvenlaskut, säännöstely, jätevesien laskut, laskuojien ruoppaukset, niitot ja laidunnus ovat kaikki luoneet ja muokanneet lintuvesiä. Ne eivät siis ole pääosin olleet täysin luonnontilaisina ainakaan sinä aikana, jolloin ne ovat saaneet lintuvesimaineensa, vaan ne kuuluvat elinympäristöihin, joiden säilyminen edellyttää hoitoa. Lintuvesikunnostuksessa kyse voi olla myös kokonaan uuden kosteikon luomisesta esim. vesiensuojelu- tai riistakosteikosta, kalanviljelyaltaasta, tuotannosta vapautuvasta turvesuosta tai tekoaltaasta (Mikkola-Roos 1995).

Kosteikot ovat alati muuttuva ympäristötyyppi, ja umpeenkasvua tapahtuu väijäämättä kaikilla kosteikoilla. Nykyään kosteikoita ei enää synny samalla tavalla kuin aikaisemmin, koska alueita on varattu muuhun maankäyttöön. Tämän takia olemassa olevien kosteikkojen suojeleminen ja hoito on välttämätöntä (Mikkola-Roos & Väänänen 2005).

Suomen vesistöjen vaelluskalat tarvitsevat vapaata vettä

Suomessa esiintyy vakiintuneena 68 kalalajia. Suomen vesistöjen olosuhteet ovat kaloille vaikeita, josta syystä niiden lajimäärä on alhainen. Itämeressä elää alhaisesta suolapitoisuudesta johtuen hyvin vähän varsinaisia merilajeja, vaan meressäkin meillä elää lähinnä järvikaloja.

Kalastoa voidaan hoitaa huolehtimalla kalakantojen lisääntymisestä ja säätelemällä kalastusta. Lisääntymisen tukeminen istutuksilla on yleinen hoitomuoto. Uusi kalastuslaki painottaa kalojen luontaista lisääntymistä. Luontaisen lisääntymisen onnistumisen kannalta on tärkeää turvata lisääntymisalueiden säilyminen ja häiriintymättömyys. Monen lajin kutuympäristö sijaitsee matalilla alueilla, joihin myös kohdistuu paljon paineita muista käyttömuodoista johtuen. Esimerkiksi monelle kalalajille tärkeät fladat ovat ruoppausten kohteena.

Uhanalaiset kalamme ovat järvilohi, merivaeltava taimen, Saimaan nieriä, harjusen merikannat, ankerias, vaellussiika, taimenen sisävesikannat napapiirin eteläpuolella, rantanuoliainen, planktonsiika, karisiika, Itämeren lohi ja Jäämeren lohikannat. Uhanalaisten lajien listalla on monta vaelluskalalajia. Näiden osalta virtaavat vedet ja vapaa kulku näissä on keskeinen edellytys. Vaellusyhteydet ja virtaavien vesien elinympäristöt ovat tällä hetkellä puutteellisesti suojeltuja. Vaellusyhteyksien rakentamista ohjaava asiakirja on Kalatiestrategia (Valtioneuvosto 2012).

Tärkein toimenpide, jolla voidaan parantaa vaelluskalojen kantoja, on vaellusyhteyden avaaminen (vaellusesteen purkaminen tai luonnonmukaiset ohitusuomat tai rakennetut kalatiet). Kalakantojen tilan heikentymisen syynä on vaellusesteiden lisäksi elin- ja lisääntymisympäristöjen tilan heikentyminen mm. maankuivatuksen ja uiton tarpeisiin tehtyjen virtavesien perkausten takia. Vaelluskalojen elinympäristöjen tilaa heikentävät myös veden laatuun vaikuttavat toimet kuten laajat ojitukset valuma-alueilla, maatalous ja useat maanmuokkauksiin liittyvät toiminnot happamien sulfaattimaiden alueilla. Kalaston tilaa voidaan parantaa soveltamalla maankuivatuksessa luonnonmukaisen vesirakentamisen menetelmiä sekä toteuttamalla elinympäristökunnostuksia. Myös kalastus vaikuttaa vaelluskalakantoihin, mikäli se

toteutetaan kestävästi. Vaelluskalakantojen turvaamiseksi tarvitaan kalatiestrategian mukaisesti usean tyyppisiä toimenpiteitä ja pitkäjänteistä työtä.

Suomen järvi- ja rannikkovedet ovat suurimmalta osin yhteisiä alueita, joita omistavat sen osakkaat. Omistusolosuhteet ovat suurimmalta osin peräisin isojaosta, jossa kylänrajojen sisäpuoliset vedet pääosin jätettiin jakamatta kylän yhteisiksi alueiksi. On myös jonkin verran yksityisiä vesialueita, jotka ovat syntyneet lähinnä yhteisten vesialueiden jaoista.

Vesialueiden omistus on paikoin pirstaleista, etenkin Etelä-Suomen rannikolla. Pirstaleisuus hankaloittaa usein kunnostushankkeita ja elinympäristöjen tai kalakantojen hoitotoimenpiteitä. Lisäksi on runsaasti järjestäytymättömiä tai hiipuneita yhteisten vesialueiden osakaskuntia, joiden vesialueet ovat jääneet vaille järjestelmällistä hoitoa. Ongelmien poistamiseksi tulee yhteiskunnan suunnata rahoitusta kiinteistörekisteriyksiköiden selkeyttämiseksi ja suurentamiseksi sisävesi- ja rannikkoalueilla ja pyrkiä edistämään suurempien ja toimintaedellytyksiltään vahvempien osakaskuntien syntymistä.

Maa- ja metsätalousalueiden riistataloudelliset kosteikot ovat paikallisia luonnon aarraittoja

Suomessa suurin osa Ramsarin sopimuksen määritelmän mukaisista kosteikoista sijaitsee maa- ja metsätalousalueilla, eli suojelualueverkoston ulkopuolella. Suuren pinta-alan ja lukumäärän vuoksi kosteikkojen merkitys monien ekosysteemipalvelujen tarjoajina on huomattava, vaikka yhden kosteikon, esimerkiksi linnustollinen merkitys, on usein pienempi kuin arvokkaimpien ja suojeltujen lintuvesien tai soiden. Maa- ja metsätalousalueiden suot tarjoavat puun ja turpeen lisäksi marjoja ja riistaa, jotka ovat elinkeinojen ja virkistyskäytön perusta. Avovetiset kosteikot edistävät vesiensuojelua, tasaavat tulvia ja tarjoavat elinympäristöä linnuille, kaloille ja nisäkkäille sekä hyödynnettävät riista-, kala- ja rapuvarat. Maa- ja metsätalousalueiden rakennetuilla kosteikoilla pyritään ensisijaisesti edistämään pintavesien laatua, luonnon monimuotoisuutta sekä luomaan riistavesilinnuille elinympäristöä.

Maa- ja metsätalousalueiden kosteikkojen perustaminen, kunnostaminen ja hoito ovat riippuvaisia maanomistajien kiinnostuksesta ja halusta. Maa- ja metsätalouden näkökulmasta vähätuottoisilla alueilla on suuri mahdollisuus toimia paikallistasolla merkittävänä luonto-, vesiensuojelu- ja virkistyskohteina. Puuntuotannollisesti vähätuottoisten soiden merkittäviä käyttömuotoja ovat marjojen poiminen ja riistaeläinten metsästys. Avovetisillä kosteikoilla suosittua on lintujen tarkkailu ja metsästys, ja monet kosteikot ovat myös tärkeitä kalojen lisääntymisalueita.

Suojelualueiden ulkopuolella sijaitsevien kosteikkojen säilyminen kytkeytyy vahvasti alueiden tuottamaan virkistysarvoon maanomistajille ja paikallisille ihmisille joko suoraan esimerkiksi metsästyksen kautta tai epäsuorasti kotijärven vedenlaadun kautta. Maa- ja metsätalousalueiden kosteikkojen perustamista, kunnostamista ja hoitoa sekä kestävää käyttöä ohjaa osaltaan maa- ja metsätalousministeriön riistataloudellinen kosteikkostrategia (Maa- ja metsätalousministeriö 2015). Maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvien ympäristökorvauksen ja ei-tuotannollisten investointien korvauksen ehdot ohjaavat maatalouden kosteikkojen rakentamista ja hoitoa.

Kosteikoilla on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa

Ramsarin sopimuksen osapuolikokouksissa vuodesta 2002 lähtien on nostettu esiin kosteikkojen roolia ilmastonmuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa. Kosteikot tarjoavat luontoon perustuvia ratkaisuja ilmastonmuutokseen: ilmastonmuutoksen hillinnässä on kyse kosteikkojen ominaisuuksista hiilen sidonnassa ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa kosteikkojen roolista vesien kierrossa.

Kosteikoilla on monitahoinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä ja ilmastomuutokseen sopeutumisessa: kosteikot vaikuttavat sekä ilmaston sääntelyyn, tulvasuojeluun, vesistöjen hoitoon että luonnon monimuotoisuuden suojeluun. YK:n ilmastosopimuksen Kyoton pöytäkirja edellyttää kansallisten kasvihuonekaasujen raportointia vuosittain kuuden eri lähteen osalta. Kosteikot sisältyvät ns. maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (ns. LULUFC) - sektoriin. Kosteikkojen osalta laskentaan liittyviä metodologisia puutteita on täydennetty vuonna 2013 (IPPC 2014).

Turvemaat ovat pinta-alaansa nähden tehokas hiilinielu, mutta niiden kuivatus vapauttaa hiiltä ja typpeä ilmakehään ja vesistöihin. Turvemaiden kuivatuksen CO₂-päästöt ovat noin 5 % kaikista ihmistoiminnan aiheuttamista päästöistä. Päästöjä voidaan kuitenkin vähentää turvemaita ennallistamalla (rewetting), joka on myös Ramsarin sopimuksen ja CBD-sopimuksen Aichi -tavoitteena (Barthelmes ym. 2015).

Kosteikkojen pitkäkestoiset linnustoseurannat mahdollistavat myös ilmastonmuutoksesta johtuvien levinneisyysmuutosten tutkimuksen. Ilmastonmuutoksen lisäksi tutkimuksessa otetaan huomioon lajien elinympäristövaatimukset ja muuttokäyttäytyminen. Populaatioiden siirtymisen tutkimus tuo arvokasta tietoa kosteikkojen suojelualueverkoston ilmastokestävyystarkasteluihin. Esim. lintulajien levinneisyys muuttuu hitaammin kuin Suomen ilmasto. 1980 -luvulta 2010 -luvulle ilmasto-olot ovat siirtyneet 186 kilometriä eli noin 7,5 kilometriä vuodessa, mutta lintulajien populaatiot ovat siirtyneet pohjoiskoilliseen keskimäärin vain 37 kilometriä eli noin 1,5 kilometriä vuodessa. Siirtymistä rajoittavat lajeille sopivien elinympäristöiden esiintyminen. Tukalimmassa tilanteessa ovat pohjoisten elinympäristöiden, kuten tuntureiden linnut. Ympäri vuoden Suomessa pysyvät lajit pystyvät puolestaan paremmin seuraamaan myös talviaikaista ilmastonmuutosta toisin kuin muuttolinnut, joilla vaihtelevat ilmasto-olot muuttoreitinkin varrella hankaloittavat leviämistä (Lehikoinen, A., Virkkala, R., 2016).

Ramsar -sopimus vaalii myös kosteikkojen kulttuuriperintöä

Kosteikkoihin on kaikkialla maailmassa vaikuttanut voimakkaasti niiden käyttö ja hyödyntäminen. Alkuperäinen Ramsarin sopimus vuonna 1971 keskittyi erityisesti muuttolintujen suojeluun, mutta siinä mainittiin myös kosteikkojen kulttuuriarvot. Sopimusta on tarkennettu myöhemmin: Paikallisyhteisöjen ja alkuperäiskansojen osallisuutta kosteikkojen hoitoon korostettiin vuonna 1999 (päätös VII.8). Kosteikkojen kulttuuriperinnön arvot tunnistettiin laajemmin 2000-luvun alussa (päätökset VIII.19 ja IX 21). Sopimuksen toteuttaminen tukee myös muita kansainvälisiä sopimuksia, joista kulttuuriperinnön osalta tärkeimmät ovat Unescon maailmanperintösopimus, Euroopan neuvoston Eurooppalainen maisemayleissopimus ja Faron puitteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Ramsar -sopimuksen tavoitteiden hyväksi työskentelee nykyisin myös kosteikkojen kulttuuriperintöön keskittynyt työryhmä Ramsar Culture Network (Papayannis ja Pritchard 2008). Kosteikkojen kulttuuriperintö on nykyisin ymmärretty laajasti, sillä työryhmässä käsitellään teemoja maanviljelystä turismiin ja ruokaperinteestä arkkitehtuuriin. Työryhmä on julkaissut oppaan kosteikkojen kulttuuriperinnöstä. Vuoden 2016 alusta on pilotoitu kosteikkojen kulttuuriperinnön kevyttä inventointia (Pritchard ym 2016).

Kestävän kehityksen toimintaohjelma ja Suomen kehityspolitiikka tukevat myös Ramsarin tavoitteita

Kestävän kehityksen tavoitteet seuraaviksi 15 vuodeksi on vastikään sovittu YK:n jäsenvaltioiden kesken. Valtioneuvoston selonteon, Suomen kehityspolitiikan (4.2.2016) mukaan vuoteen 2030 ulottuva kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, on entistä laajempi ja kunnianhimoisempi kokonaisuus. ”Tavoitteena on ihmisen, ympäristön ja talouden kannalta kestävä kehitys ja rauhanomaiset yhteiskunnat kaikkialla maailmassa. Agenda 2030:n odotetaan vauhdittavan kehitysmaiden omia kehityssuunnitelmia samalla tapaa kuin vuosituhtauskavotteet: se viitoittaa kehitysmaiden suunnittelua ja politiikan ohjausta. Kehittyneet maat puolestaan sitoutuvat tukemaan köyhempiä maita tavoitteiden saavuttamisessa, yhteistyön ja kehitysrahoituksen keinoin.”

Kestävän kehityksen tavoitteita on 17 (kuva 2), ja ne jakautuvat alatavoitteisiin. Ramsarin sopimus ja sen strategiset tavoitteet toteuttavat erityisesti kestävän kehityksen tavoitteita 2. Ei nälkää, 6. Puhdas vesi ja sanitaatio, 11. Kestävät kaupungit, 12. Vastuullista kuluttamista, 13. Ilmastotekojä, 14. Vedenalainen elämä, ja 15. Maanpäällinen elämä. Tavoitteet 14 ja 15 ovat ns. luonnon monimuotoisuustavoitteita, vaikka monella muullakin tavoitteella on yhtymäkohdat biodiversiteettiin.

Kuva 2. Kestävän kehityksen 17 tavoitetta. Kuva: Suomen YK-liitto.

Valtioneuvoston selonteon mukaisesti agenda 2030:n tavoitteet koskevat kaikkia valtioita, ne velvoittavat edistämään kestävä kehitystä ja laatimaan oman kansalliset toimintasuunnitelmansa tavoitteiden saavuttamiseksi. Koko yhteiskunta voi edistää asiaa – valtioiden lisäksi myös kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta, yritykset, kunnat ja kaikki muutkin toimijat. Jäsenvaltioiden edistymistä arvioidaan säännöllisesti vuoteen 2030 asti.

Myös Suomen tulee sovittaa oma politiikkansa Agenda 2030:n mukaiseksi, ja mm. Suomen kehityspolitiikka 4.2.2016 on sopeutettu tukemaan kehitysmaiden kykyä saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet. Yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä päätavoitteesta on: ”Ruokaturva sekä veden ja energian saatavuus ovat kohentuneet ja luonnonvaroja käytetään kestävämmiin”. Suomen kehityspolitiikka tukee erityisesti YK:n kestävä kehityksen tavoitteita 2, 6, 7, 13 ja 15: Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävä maataloutta; Varmistaa puhtaan veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille; Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille; Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan; Suojella ja palauttaa ennalleen maaekosysteemejä, edistää niiden kestävä käyttöä sekä pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

Kosteikkojen suojelun ja kestävä käytön vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet Suomessa

Vieressä (taulukko 2) on esitetty Ramsar-kosteikkotyöryhmän esitys siitä, mitkä ovat kosteikkojen suojelun ja kestävä käytön vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet Suomessa sekä millaisia asioita kannattaa ottaa huomioon, kun parannetaan kosteikkojen suojelua ja kestävä käyttöä. Tarkastelua on käytetty pohjana toimintaohjelman toimenpiteiden laatimisessa.

Taulukko 2. Kosteikkojen suojelun SWOT -tarkastelu

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<p>Arvokkaimmat kosteikat ovat osa suojelualueverkostoa ja kosteikkojen monimuotoisuutta turvataan kaikessa maankäytössä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suojelualueverkostossa on paljon erilaisia kosteikkoja • Nimettyjä Ramsar -kosteikkoja on 49 (kaikki ovat myös Natura-alueita) ja laajennus on tulossa • Valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta • Valtioneuvoston päätökset vesienhoitosuunnitelmista ja merien hoidosta (mm.2009 ja 2015²) • Kosteikoilla on rooli ilmastonmuutokseen vastaamisessa. Ilmastonmuutos on tunnustettu myös poliittisesti merkittäväksi asiaksi • Maa- ja metsätalousalueiden kosteikkojen merkitys vesienhoitosuojelussa, elinympäristönä ja paikallisena virkistysalueena (metsästyminen, kalastus, luonnon tarkkailu) on ymmärretty • Valtio ei tue uudisojituksia eikä niitä enää juuri tehdä <p>Kosteikat tuottavat paljon hyötyjä eri tahoille ja toimijoille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paljon asiantuntemusta ja erilaisia verkostoja sekä rahoitusmahdollisuuksia on olemassa • Kosteikkojen suojelun ja kestävä käytön monimuotoisuus- ja ekosysteemipalveluhyödyt ovat suuret • Valuma-alueiden suojelu ja kestävä käyttö > kosteikkojen suojelu ja kestävä käyttö > vesienhoitosuojelu (vesipuidedirektiivi) • Vesiteema on lähellä jokaista ihmistä • Vesistöt, merenrannat ja suot ovat arvostettuja luonnonmaisemia • Orgaaninen vettynyt aines säilyy > arvokkaita arkeologisia kohteita • Soilla on merkitystä Suomen puuntuotannossa (Kansallinen Metsästrategia 2025) • Heikkotuottoisten ojitettujen soiden metsää ei tarvitse enää uudistaa • Turvetuotanto ja muu soita muuttava käyttö on pyritty ohjaamaan pois luonnontilaisilta soilta • Kosteikat pidättävät tulvavesiä • Vesistöt, rannikkovedet ja järvet ovat yhteisiä alueita, joista omistajat pitävät huolen • Kalatiestrategia • Kosteikat tuottavat jo hyödynnettyjä hyötyjä, mutta niissä voi olla vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia 	<p>Vesi- ja kosteikkoluontotyyppien sekä niiden lajien tila on heikentynyt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kosteikkoluontoa ja Ramsarin sopimusta ei arvosteta <p>Osin puutteelliset perustiedot ja niukat henkilö- ja rahoitusresurssit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kosteikkojen luonnon- ja kulttuuriperintöarvojen tuntemuksessa on puutteita ja niiden selvitykseen on liian vähän resursseja • Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ei tunneta • Olemassa olevia rahoitusmahdollisuuksia ei osata hyödyntää • Kosteikkojen hoidon toteuttajat vähenevät, ei hoidon jatkuvuutta eikä jatkuvaa rahoitusta • Paikallistason osallistumisen puute: Paikallisten tavoitteiden ja kestävä käytön suhde ympäristöhallinnon tavoitteisiin heikentää kiinnostusta toimia paikallisen luonnon hyväksi • Puunkorjuu on ongelmallista osalla suojelualueista • Maanomistus on pirstaloitunutta, päätöksenteko hajautunutta usealle saman kohteen maanomistajalle <p>Koordinaation ja yhteisten toimintatapojen puute</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hankkeiden ja maankäytön yhteisvaikutusten arviointi ja seuranta puutteellista • Yhteisten hyvien toimintatapojen käyttöönotto hidasta • Sektorikeskeinen toimintatapa, yhteisiä tavoitteita ei hyödynnetä tehokkaasti • Yleissuunnittelun puute • Elinympäristöjen suojelun ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön suhde (riista, puuntuotto) • Vesialueen omistajataho voi olla tietämätön omaisuudestaan tai muuten passiivinen omaisuuden hoidon suhteen • Vedenalaisen luonnon ja vesialueiden arkeologisen kulttuuriperinnön puutteellinen tunteminen • Vesienhoitosuojelun keino- ja rahoitusmahdollisuuksien käytössä on tehostamistarvetta <ul style="list-style-type: none"> • maa- ja metsätalouden toimijat • muut toimijat ja toiminnanharjoittajat

² Valtioneuvoston päätös Vuoksen vesienhoitoalueen, Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen, Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen, Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen, Kemijoen vesienhoitoalueen, Tornionjoen vesienhoitoalueen ja Tenon-Näätäjäjoen-Paatsjoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmien hyväksymisestä vuosiksi 2016–2021; Valtioneuvoston päätös Suomen merienhoitosuunnitelman toimenpideohjelman 2016–2021 hyväksymisestä

VAHVUUKSIEN HYÖDYNTÄMINEN	HEIKKOUKSIEN MUUNTAMINEN VAHVUUKSIKSI
<p>Paljon asiantuntemusta ja erilaisia verkostoja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pysyvä verkostoituminen eri prosesseihin <p>Olemassa olevat valtioneuvoston periaatepäätökset</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poliittinen hyväksyntä periaatteellisella tasolla, tahtotila kosteikkojen suojelun, hoidon, kunnostamisen ja perustamisen parantamiseksi on olemassa, tuen hyödyntäminen • Uudisojituksia ei tehdä <p>Kosteikot tuottavat paljon hyötyjä eri tahoille ja toimijoille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lähiluonto ja paikalliset virkistys- ja harrastusmahdollisuudet ovat tärkeitä ihmisille • Yhteiskunnallisen tärkeyden korostaminen • Olemassa olevien rahoitusmahdollisuuksien parempi hyödyntäminen • Vesialueiden omistajatahon aktivointi ja sitouttaminen yhteisiin tavoitteisiin • Hyödynnetään kosteikkojen antamia hyötyjä viestinnässä, tuodaan tieto lähelle ihmistä, hyötyjä mm. <ul style="list-style-type: none"> • kotijärven tila • riista, lintujen tarkkailu • kalat, ravut • maisema, luonto yleensä • paikalliset harrastusmahdollisuudet, metsästys, kalastus, luonnon tarkkailu, marjastus • puuntuotanto • turvetuotanto 	<p>Kosteikkoja ja Ramsar -sopimusta ei arvosteta, eikä kosteikkojen luonto- ja kulttuuriarvoja tunneta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viestintäsuunnitelman (CEPA) laatiminen ja viestinnän lisääminen, Ramsar-imago/brändi <p>Puutteelliset perustiedot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kosteikkojen tutkimus- ja seurantaohjelman laatiminen <p>Niukka rahoitus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rahoitusmahdollisuuksien kartoitus, vaikuttaminen kansallisiin rahoituskehyksiin ja EU-rahoitusohjelmiin, ympäristökorvausjärjestelmän kehittäminen <p>Kosteikkojen hoidon toteuttajat vähenevät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uusien yhteistyökumppaneiden ja toimintatapojen kartoitus, verkostoituminen • Olemassa olevien toteuttajatahojen ja toimijoiden tukeminen (maanomistajat, metsästäjät, paikalliset yhdistykset) <p>Koordinaation ja yhteisten toimintatapojen puute</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valuma-alueen suunnittelujärjestelmän kehittäminen <p>Vedenalaisen luonnon puutteellinen tunteminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • VELMU-ohjelma kartoittaa, sen kautta saatava tieto ja muu olemassa oleva tieto otettava käyttöön/integroitava suunnittelujärjestelmiin

MAHDOLLISUUDET**UHAT****Kosteikkojen ihmiselle antamat hyödyt, ekosysteemipalveluiden vahvempi ja monipuolisempi tunnistaminen ja esiintuominen**

- Ravinteiden ja hiilen pidättäminen, Suomi on ravinteiden kierrätyksen mallimaa
- Veden pidättäminen valuma-alueella
- Virkistys ja matkailu
- Luonnontuotteet, mm. riista, kala, marjat, bioenergia, niittojäte, rahkasammal
- Puuntuotannon turvaaminen
- Turvetuotannon turvaaminen
- Kosteikkojen hyödyntäminen oppimisympäristöinä

Kosteikot ovat tavoitteita kokoava teema

- Sektorien yli toimivat yhteistoimintaverkostot
- Olemassa olevien rahoitusmahdollisuuksien innovatiivinen hyödyntäminen ja uusien tunnistaminen
- Samoin toimenpitein voidaan toteuttaa monia veloitteita, mm. Ramsar, biodiversiteettisopimus, ilmastopöytäkirjat, vesipuite-, luonto-, lintu- ja tulvadirektiivit, vihreä ja sininen infrastruktuuri
- Kosteikkojen perustaminen ja ennallistaminen soveltuvat kompensatioperiaatteen toteuttamiseen

Kosteikkoluonnon suojelua täydennetään

- Kansallisten nimettyjen Ramsar -kohteiden täydennys
- Soidensuojelun täydennyssehdotus, 2015
- Perinnemaisemat osa kulttuurimaisemaa
- Kosteikkojen kunnostaminen, perustaminen, hoito ja suojelu niiden tarjoamien uusiutuvien luonnonvarojen vuoksi (riista, kala, marja, kasvibiomassa)

Lajien ja luontotyyppien uhanalaistuminen jatkuu, uhanalaistumisen syyt lisääntyvät

- Luonnon monimuotoisuuden heikentymistä ei saada pysäytetyksi 2020 mennessä
- Soidensuojelun täydennyssehdotus toteutuu vain valtion mailla eikä vapaaehtoisuuteen perustuvia keinoja käytetä yksityismailla

Resurssipula jatkuu

- Selvitykset, hoito ja ennallistaminen, seuranta

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen vähäistä

- Käytetään väärää kieltä väärille kohderyhmille
- Tavoitteita ei osata viedä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

Taloudelliset paineet kosteikkojen hyödyntämiseen kasvavat ja taloudellisen toiminnan haitalliset vaikutukset kasvavat

- Muut tavoitteet kuten kestävästi toteutettu kaivosteollisuus, energiatuotanto, turvetuotanto, pellonraivaus tai metsätalous ajavat kosteikkojen kestävä käytön yli
- Luonnonsuojelun painoarvo vähenee
- Riista- ja kalatalouden painoarvo vähenee
- Puuntuotannon investointien kunnossa pitämisestä ei huolehdita suometsiä hoitamalla

Pienemmän mittakaavan ja satunnaisten tapahtumien vaikutukset

- Pienveneily matalilla kosteikoilla, öljyonnettomuudet, muut ennakoimattomat ympäristöonnettomuudet

MAHDOLLISUUKSIEN HYÖDYNTÄMINEN**UHKIEN TORJUMINEN****Ekosysteemipalveluiden tutkimus käynnistynyt**

- Kosteikot vahvemmin mukaan ekosysteemipalveluiden tutkimukseen
- Paikallistason hyödyt ja ihmisten osallistuminen

Kosteikkotyön verkostoituminen

- Verkostoitumisen kehittäminen ja vaikuttaminen, viestinnässä hyödyntäminen
- Kansainvälinen verkostoituminen, parhaat käytännöt
- Tarkoituksenmukaisten ojitusaluiden puuntuotannosta huolehditaan suometsiä hoitamalla
- Suunnataan turvetuotanto tarkoituksenmukaisiin kohteisiin

Kompensaatioperiaate

- Kompensaatioita koskevan lainsäädännön edistäminen
- Muiden hankkeiden aiheuttamien monimuotoisuustappioiden korvaaminen suojelualueverkoston ulkopuolella esimerkiksi kosteikkoja perustamalla tai kunnostamalla

Yhteiskunnan otettava kosteikot omakseen

- CEPA -suunnitelma, vaikuttaminen verkostojen kautta, poliittisten sitoumuksien hyödyntäminen
- Ihmisten kiinnostuksen herättäminen, viestintä suurelle yleisölle, painetta poliittiseen päätöksentekoon
- Hyötyjen (perustelut miksi kosteikkojen suojelu ja säilyminen on tärkeää) ja suojelun ja kestävä käytön tarpeiden esiintuonti ja vaikuttaminen resurssien jakoon
- Kaikki tahot, joille kosteikot ovat tärkeitä yhteen rintamaan uhkia vastaan (metsästäjät, lintu- ja luontoharrastajat, kalastajat, ranta-asukkaat)
- Heikosti tuottavat suometsien ojitusalueet ennallistetaan tai jätetään ennallistumaan
- Suometsiä sekä hoidetaan että käytetään kestävästi

II OSA: SUOMEN RAMSAR -KOSTEIKKOTOIMINTA-OHJELMA 2016–2020

Kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön visio 2020

Elämää kuhisevat sisävedet, suot ja Itämeri voivat hyvin, ylläpitävät monimuotoisuutta, tuottavat hyötyä ja hyvinvointia sekä ovat tärkeä osa yhteiskuntaamme.

Toimintaohjelman tavoitteet

1. Kosteikkojen luontotyyppien ja lajien uhanalaistuminen on pysäytetty vuoteen 2020 mennessä.

Tavoitetila:

- 1.1. Kosteikkoja suojellaan, hoidetaan, kunnostetaan ja ennallistetaan riittävästi.
- 1.2. Kosteikkoja ja niiden luonnonvaroja hyödynnetään kestävästi.
- 1.3. Kosteikkojen hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen rahoitus on riittävää.

2. Kosteikkoihin vaikuttavaa suunnittelua tehdään kokonaisvaltaisesti.

Tavoitetila:

- 2.1. Kosteikkoluonnon suojelun tarpeet ja painopisteet huomioidaan riittävästi kosteikkoja koskevassa suunnittelussa ja niihin vaikuttavassa toimeenpanossa.
- 2.2. Kosteikkoja koskevaa suunnittelua tehdään maisema- ja valuma-alueetasolla.
- 2.3. Suunnittelussa huomioidaan kosteikkojen tuottamat ekosysteemipalvelut.
- 2.4. Vesirakentamishankkeiden / käytön suunnittelun perustana on riittävä tieto vedenalaisesta kulttuuriperinnöstä.

3. Kosteikkojen tilasta, hyödyistä ja kestävästä käytöstä on riittävästi tietoa, jonka avulla kehitetään uusia keinoja kosteikkojen hyväksi.

Tavoitetila:

- 3.1. Tunnumme kosteikkojen tilan.
- 3.2. Tunnumme kosteikkojen tuottamat hyödyt (ekosysteemipalvelut) ja niiden merkityksen, erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnässä.
- 3.3. Kosteikkojen kestävä käytön määritelmä on yhteisesti hyväksytty.
- 3.4. Kosteikkotieto on avointa ja kaikkien käytettävissä.
- 3.5. Tietoa hyödynnetään kosteikkojen suojelussa, suojelualueverkoston täydentämisessä sekä kestävässä käytössä.
- 3.6. Tutkimus ja menetelmien kehitys tuovat uusia ratkaisuja kosteikkojen hyväksi.

4. Kosteikkojen merkitys on oivallettu laajasti.

Tavoitetila:

- 4.1. Kosteikkoviestintä tukee päättäjien ymmärrystä kosteikkojen tuottamista hyödyistä, ja kosteikkojen tuottamat hyödyt ovat tunnettuja ja arvostettuja ohjaten päättäjien ja muiden toimijoiden toimintaa.
- 4.2. Kansallista CEPA-ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ja sen toteuttamiseksi on riittävät resurssit.
- 4.3. Ramsarin sopimus, Ramsar -alueet, -kosteikkokeskus sekä -toimintaohjelman tavoitteet ovat myönteisesti tunnettuja.
- 4.4. Kosteikkotoimijoilla on riittävä tieto ja osaaminen.
- 4.5. Päättäjien, kansalaisten, koululaisten ja muiden toimijoiden tietotaito kosteikoista on lisääntynyt.

5. Suomi toimii kansainvälisessä yhteistyössä aktiivisesti kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön edistämiseksi.

Tavoitetila:

5.1. Suomi on aktiivinen toimija Ramsarin sopimuksessa ja NorBalWet -verkostossa.

5.2. Suomen Ramsar -kohteet muodostavat mallialueverkoston kosteikkojen hyvästä hoidosta ja kestävästä käytöstä.

5.3. Suomi hyödyntää kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön parhaita käytäntöjä myös kansainvälisessä yhteistyössä, erityisesti yhteistyössä muiden ympäristösopimusten kanssa.

5.4. Suomi edistää yhteistyötä Ruotsin, Norjan ja Venäjän yhteisten kosteikkojen osalta.

Kosteikkoryhmän tavoite omalle työlleen on:

6. Kosteikkojen suojelu ja kestävä käyttö toteutuu yhteisten tavoitteiden mukaisesti.

Tavoitetila:

6.1. Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot ovat sitoutuneet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen.

6.2. Kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön tavoitteet pyritään huomioimaan kaikkien kosteikkoihin vaikuttavien toimijoiden työssä ja toiminnassa.

6.3. Kosteikkojen perustamisen sekä hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen toteuttaminen ja yhteistyö helpottuu.

Toimintaohjelman toimenpiteet

Taulukossa on esitetty toimintaohjelman toimenpiteet tavoitteittain, ne tahot, joilla on päävastuu toimenpiteen toteuttamisesta (jos sellainen on määritelty) ja muut toteuttamisen yhteistyötahot, resurssitarvearvio, tavoiteaikataulu sekä mitä Ramsarin sopimuksen strategisen suunnitelman 2016–2024 tavoitetta toimenpide toteuttaa. Lisäksi tavoitteen 5 toimenpiteiden kohdalla on esitetty mitä CEPA-ohjelman tavoitetta ne toteuttavat ja myös joidenkin³ muiden toimenpiteiden osalta on esitetty mitä CEPA -tavoitetta ne toteuttavat. Lisäksi synergiat CBD:n ns. Aichi Biodiversity -tavoitteisiin on eritelty liitteessä 4.

Tavoitteena on, että toimenpiteiden tulee olla riittävän laaja-alaisia, tehokkaita sekä pitkäkestoisia. Suunnittelun, rahoituksen ja toteutuksen tehokkuus edellyttää sektorirajat ylittävää yhteistyötä toimijoiden kesken.

Vuoden 2019 alusta lähtien toimija- ja vastuutahoihin tulee muutoksia aluehallinnon uudistumisen myötä ennen kaikkea ELY – keskusten ja maakuntien osalta.

³ Strategisen suunnitelman tavoitetta 10, joka liittyy Suomessa saamelaisten perinteiseen tietoon, innovaatioihin ja käytäntöihin, toteutetaan läpileikkaavasti toimintaohjelman eri toimenpiteiden kautta silloin, kun ne liittyvät saamelaisten kotiseutualueeseen. Tavoite 10: ”Alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen perinteinen tieto, innovaatiot ja käytännöt, jotka ovat merkityksellisiä kosteikkojen kestävän käytön kannalta, sekä kosteikkojen luonnonvarojen perinteinen käyttö dokumentoidaan, otetaan huomioon kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten veloitteiden mukaisesti ja sisällytetään täysimääräisesti osaksi sopimuksen täytäntöönpanoa. Tässä työssä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja kunnioitus heidän perinteistä tietoaan, innovaatioitaan ja käytäntöjään kohtaan otetaan huomioon kaikilla asiaankuuluvilla tasoilla.”

Tavoite I. Kosteikkojen luontotyyppien ja lajien uhanalaistuminen on pysäytetty vuoteen 2020 mennessä.

Tavoitetila:

- 1.1. Kosteikkoja suojellaan, hoidetaan, kunnostetaan ja ennallistetaan riittävästi.
- 1.2. Kosteikkoja ja niiden luonnonvaroja hyödynnetään kestävästi.
- 1.3. Kosteikkojen hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen rahoitus on riittävä.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
1. Toteutetaan työpaja, jonka tuloksena muodostetaan kokonaiskuva kosteikkoluonnon tilasta ja tietoon liittyvistä puutteista sekä kosteikkoluonnon parantamiseen tarvittavien toimenpiteiden priorisoimisesta nykytiedon perusteella.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u>	
2. Määritellään toimenpiteessä I muodostetun kokonaiskuvan ja priorisointien perusteella kosteikkojen hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen rahoitustarpeet ja mahdollisuudet, kiireellisimmän toimenpiteiden tarpeessa olevat kosteikkotyypit sekä täsmennetään toimijoiden vastuut.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u>	
3. Edistetään toimenpiteessä I muodostetun kokonaiskuvan perusteella monimuotoisimpien ja uhanalaisimpien kosteikkotyyppien hoito-, kunnostus- ja ennallistamishankkeiden ja lajien suojelu- ja hoitosuunnitelmien toteuttamista.	YM MMM, Metsähallitus, ELY-keskukset, SYKE, LUKE, Museovirasto	
4. Selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat uhanalaistuneiden riista- ja muiden kosteikkolintulajien kantojen kehitykseen Suomessa ja mahdollisuuksien mukaan muuttoreittitasolla.	<u>Luke</u> Luonnontieteellinen keskusmuseo, SYKE, BirdLife Suomi	
5. Edistetään hankerahoituksen, maatalouden ympäristökorvausten ja ei-tuotannollisen investointituen hakemista nykyisten kosteikkojen hoitoon, kunnostukseen ja ennallistamiseen sekä uusien perustamiseen Ramsarin sopimuksen periaatteet huomioiden.	Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot, ELY-keskukset, maatalouden neuvontajärjestöt	
6. Varmistetaan, että jokaisella Ramsar -alueella on nimetty vastuuhenkilö ja ajan tasalla oleva hoito- ja käyttösuunnitelma, jota toteutetaan, sekä päivitetty tiedot Ramsar -tietokannassa.	YM Metsähallitus, ELY-keskukset	
7. Tehdään Suomen Ramsar -alueiden riittävyyden arviointi ja ehdotetaan täydennyskohteita.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u> SYKE	
8. Varmistetaan, että maatalouden ympäristökorvausjärjestelmässä ja sen toteutuksessa on otettu huomioon myös uhanalaisimpien luonnonkosteikkotyyppien hoito, ja että vuonna 2021 alkavassa maatalouden ympäristöohjelmassa kosteikkoasiat ovat mukana.	MMM ELY-keskukset, neuvontaorganisaatiot, säätiöt, ympäristöjärjestöt, maanomistajat, elinkeinonharjoittajat	
9. Perustetaan maa- ja metsätalousalueiden sekä kaupunkiympäristön monivaikuttaisia kosteikkoja ja pidetään huolta, että olemassa olevien kosteikkojen tila ei heikenny.	ELY-keskukset, Metsähallitus, Suomen riistakeskus, kunnat, kaupungit, maanomistajat, elinkeinonharjoittajat, Suomen metsäkeskus	
10. Edistetään kosteikkojen kunnostuksen parhaiden ja kustannustehokkaimpien käytäntöjen jakamista ja käyttöönottoa sekä tuetaan kosteikkoihin liittyvää neuvontaa.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u> Metsähallitus, ELY-keskukset, SYKE, Suomen riistakeskus, Suomen metsäkeskus	
11. Vaikutetaan uuden Metso-rahoitusjärjestelmän kehittämiseen ja Kemera-varojen lisääntymiseen ja ohjataan Kemera-varoja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla kosteikkojen ja tulvaniittyjen aikaansaamiseen.	YM, MMM	

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä kansainvälistä Ramsarin tavoitetta toteuttaa
	N	2016	5, 7, 8, 12, 13
	N	2016	5, 7, 12, 13
	K/L	2020	5, 7, 12, 13, 17
	L	2020	7, 18
	N	2020	5, 7, 12, 13, 17
	N	2016	5, 7 Myös CEPA 4.1
	K	2017	6
	N	2020	1, 5, 7, 13, 16, 17
	N	2020	13
	N	2020	3, 14, 16, 19
	K/L	2020	1, 13, 16, 17

Tavoite 2. Kosteikkoihin vaikuttavaa suunnittelua tehdään kokonaisvaltaisesti

Tavoitetila:

- 2.1. Kosteikkoluonnon suojelun tarpeet ja painopisteet huomioidaan riittävästi kosteikkoja koskevassa suunnittelussa ja niihin vaikuttavassa toimeenpanossa.
- 2.2. Kosteikkoja koskevaa suunnittelua tehdään maisema- ja valuma-alueilla.
- 2.3. Suunnittelussa huomioidaan kosteikkojen tuottamat ekosysteemipalvelut.
- 2.4. Vesirakentamishankkeiden / käytön suunnittelun perustana on riittävä tieto vedenalaisesta kulttuuriperinnöstä.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
12. Vaikutetaan vesienhoidon vuonna 2016 käynnistyneen suunnittelukauden toimenpideohjelmiin, tulvariskien hallintasuunnitelmiin ja suunnitteluohjeisiin niin, että Ramsarin sopimuksen periaatteet ja vesiluonnonsuojelun tarpeet huomioidaan riittävästi.	YM ELY-keskukset, maakunnat, SYKE, Museovirasto, LUKE	
13. Edistetään monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitelmien toimeenpanoa.	YM, ELY-keskukset, Suomen metsäkeskus, maakunnat neuvontajärjestöt, Museovirasto, LUKE	
14. Tunnistetaan luontaisten kosteikkojen merkitys vesien suojelussa ja suunnataan rahoitusta niiden hoitoon mahdollistaen samalla kestävä käytön.	MMM, YM ELY-keskukset, maakunnat, Metsähallitus	
15. Laajennetaan rantojen kosteikkoluonnon ennallistamista ja hoitoa käsittelevä ranta-alueiden monikäyttösuunnittelu valtakunnalliseksi siten, että keskeisimmät ranta-aluekokonaisuudet suunnitellaan ja toteutetaan niissä ensisijaisimmiksi määritetyt kunnostuskohteiden toimenpiteet sekä varmistetaan riittävät resurssit suunnitteluun, kunnostukseen ja jatkuvaan hoitoon.	YM, MMM, ELY-keskukset, maakunnat, Metsähallitus, LUKE	
16. Tuotetaan tietoa Ramsar -kohteiden ekosysteemipalveluista yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	SYKE ⁴ Metsähallitus, ELY-keskukset	

⁴ Yhteistyö mm. vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman toimijoiden kanssa (VELMU).

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä kansainvälistä Ramsarin tavoitetta toteuttaa
	N	2018	I, 2, 3, 5, 9, 13, 16 Myös CEPA 2.3, 4.6
	N/K	Jatkuva	I, 9, 13, 16 Myös CEPA 2.3, 4.6
	N/K	2020	I, 2, 9, 11, 16, 17
	N	2020	I, 3, 7, 12,13, 17
	N	2017	II

Tavoite 3. Kosteikkojen tilasta, hyödyistä ja kestävästä käytöstä on riittävästi tietoa, jonka avulla kehitetään uusia keinoja kosteikkojen hyväksi

Tavoitetila:

- 3.1. Tuntemme kosteikkojen tilan.
- 3.2. Tuntemme kosteikkojen tuottamat hyödyt (ekosysteemipalvelut) ja niiden merkityksen, erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnässä.
- 3.3. Kosteikkojen kestävä käytön määritelmä on yhteisesti hyväksytty.
- 3.4. Kosteikkotieto on avointa ja kaikkien käytettävissä.
- 3.5. Tietoa hyödynnetään kosteikkojen suojelussa, suojelualueverkoston täydentämisessä sekä kestävässä käytössä.
- 3.6. Tutkimus ja menetelmien kehitys tuovat uusia ratkaisuja kosteikkojen hyväksi.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
17. Selvitetään kosteikkoja koskevan luonto- ja kulttuuriperintötiedon lähteet ja tiedon saatavuuden nykytila sekä selvitetään ja raportoidaan tärkeimmät tietopuutteet.	YM SYKE, Metsähallitus, Suomen metsäkeskus ⁵ , Museovirasto	
18. Määritellään päätöksenteossa tarvittavat kosteikkoihin liittyvät tutkimustarpeet.	Kosteikkotyöryhmä	
19. Kartoitetaan ja määritellään kosteikkoihin liittyvän tutkimuksen ja seurannan omistajuus ja prosessit.	Kosteikkotyöryhmä SYKE, LYNET-verkosto, VELMU 2 -hankkeen toimijat	
20. Laaditaan kosteikkoihin liittyvä tutkimus- ja seurantaohjelma.	SYKE LYNET-verkosto	
21. Varmistetaan riittävä kosteikkojen rahoitus tutkimus- ja seurantaohjelman toteuttamiseksi.	Kosteikkotyöryhmä	
22. Määritellään kosteikkojen kestävä käyttö elinympäristökohtaisesti.	Kosteikkotyöryhmä SYKE, Luke, Suomen metsäkeskus, Kalatalouden Keskusliitto, Suomen riistakeskus	
23. Hyödynnetään kosteikkoihin liittyvien hankkeiden tuloksia.	Metsähallitus, SYKE	
24. Hyödynnetään valtakunnallisen perinnemaisemainventoinnin tuloksia kosteikkojen perinnebiotooppien suojelussa.	YM, kosteikkotyöryhmä, Metsähallitus, ELY-keskukset, Suomen metsäkeskus	
25. Kehitetään uusia, kokonaistaloudellisesti edullisia ratkaisuja ja menetelmiä kosteikkorakentamiseen ja kosteikkojen ylläpitoon sekä vaikuttavuuden seurantaan.	Kosteikkotyöryhmä, tutkimuslaitokset, hankkeet, yksityiset toimijat, yritykset	
26. Kehitetään kosteikkojen kestävää käyttöä matkailun ja virkistyksen vetovoimatekijänä ottaen huomioon myös kosteikkojen kulttuurinen arvo.	Metsähallitus, muut toimijat kuten maakuntaliitot, kunnat, yksityiset toimijat, yritykset	

⁵ Yhteistyö mm. vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman toimijoiden kanssa.

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä kansainvälistä Ramsarin tavoitetta toteuttaa
	N	2017	4, 8, 11, 14, 18
	N	2017	8, 11, 14
	N	2017	
	N	2020	8, 11, 14, 18
	L	2020	17
	L	2017	2, 9, 13, 18
	N	Jatkuva	11, 18 Myös CEPA 4.6, 6.2
	N	2020	8
	N	2020	14, 18, 19 Myös CEPA 4.6
	N/K/L	2020	3, 13, 16

Tavoite 4. Kosteikkojen merkitys on oivallettu laajasti

Tavoitetila:

- 4.1. Kosteikkoviestintä tukee päättäjien ymmärrystä kosteikkojen tuottamista hyödyistä, ja kosteikkojen tuottamat hyödyt ovat tunnettuja ja arvostettuja ohjaten päättäjien ja muiden toimijoiden toimintaa.
- 4.2. Kansallista CEPA-ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ja sen toteuttamiseksi on riittävät resurssit.
- 4.3. Ramsarin sopimus, Ramsar-alueet, -kosteikkokeskus sekä -toimintaohjelman tavoitteet ovat myönteisesti tunnettuja.
- 4.4. Kosteikkotoimijoilla on riittävä tieto ja osaaminen.
- 4.5. Päättäjien, kansalaisten, koululaisten ja muiden toimijoiden tietotaito kosteikoista on lisääntynyt.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
27. Nimetään CEPA -vastuuhenkilöt ja Kosteikkokeskuksen yhdyshenkilöt, jotka koulutetaan ja sitoutetaan Ramsar -viestintään ja työkaluihin.	<u>Metsähallitus</u>	
28. Perustetaan kosteikkotyöryhmän viestintäryhmä, joka laatii viestintäsuunnitelman ja vuosittaisen viestintäkellon.	<u>Kosteikkotyöryhmä, CEPA</u>	
29. Kehitetään kosteikkoviestintään soveltuvia työkaluja ja kanavia viestintäsuunnitelman mukaisesti.	Metsähallitus, Suomen luonnonsuojeluliitto, CEPA, Kalatalouden Keskusliitto	
30. Kehitetään, järjestetään ja koordinoidaan vuosittain kosteikkopäivän ja muita kosteikkoihin liittyviä tapahtumia ympäri Suomea	Kosteikkotyöryhmä, Metsähallitus, luontopalvelut, CEPA, Kosteikkokeskus, SLL, SYKE, Suoseura, Itämeri-viestijät, Suomen riistakeskus, MTK, Suomen metsäkeskus, Kalatalouden Keskusliitto	
31. Kehitetään Liminganlahden kosteikkokeskuksen toimintaa, materiaaleja ja sisältöjä ja sen roolia luontokeskusverkostossa, sekä kosteikkoviestintää myös muissa luontokeskuksissa	<u>Metsähallitus, CEPA, Kosteikkokeskus</u> Riistakeskus, ELY-keskus, BMOL, Suomen metsäkeskus, Kalatalouden Keskusliitto, Museovirasto	
32. Vahvistetaan Ramsar -alueiden näkyvyyttä ja roolia luontomatkailussa opastaulujen, esitteiden ja muun opastusviestinnän keinoin.	Metsähallitus, hanketoimijat	
33. Perustetaan kosteikkojen mallialueita (Ramsar-alueita, luonnontilaisia kosteikkoja, keinotekoisia kosteikkoja, mukaan lukien turvetuotannosta poistuneet alueet) ja viestitään niistä.	Metsähallitus, Suomen riistakeskus, ELY-keskukset, metsästysseurat, maan- ja vesienomistajat, Suomen metsäkeskus, Kalatalouden Keskusliitto	
34. Tehdään koulutustarvekysely kosteikkotoimijoille ja räätälöidään tarvittavat koulutukset kyselyn pohjalta.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u> Metsähallitus	
35. Varmistetaan, että kosteikot sisältyvät koulujen opetussuunnitelmiin jatkossakin ja edistetään kosteikkojen merkitystä oppimisympäristöinä.	SYKSE, Metsähallitus, ammattiopetus	
36. Tuetaan kosteikkoihin liittyvää neuvontaa, lisätään tietämystä kosteikoista, niiden luonto- ja kulttuuriperintöarvoista sekä kosteikkoverkostoista sekä kehitetään aineistoja sitä varten.	Maa- ja metsätalouden sekä kalatalouden neuvontajärjestöt, Suomen metsäkeskus, MMM, Suomen riistakeskus, Museovirasto	

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä kansainvälistä Ramsarin tavoitetta toteuttaa	Mitä CEPA-tavoitetta toteutetaan
	N	2016	16, 19	1.1
	N	Vuosittain	16	2.2
	N	2016	16	1.4, 3.3, 6.3
	N	Vuosittain	16	1.5, 6.1, 8.1
	K/L	2016 lähtien	16	3.2, 4.4, 7.2, 7.4, 8.1, 8.3
	N	2020	16	(3.4)
	K/L	2020	16, 19	3.4, 5.1
	N	2020	16, 19	4.2, 4.3
	N	2020	16, 19	4.5, 8.1
	N	Jatkuva	16, 19	CEPA 4,3, 4.6

Tavoite 5. Suomi toimii kansainvälisessä yhteistyössä aktiivisesti kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön edistämiseksi

Tavoitetila:

- 5.1. Suomi on aktiivinen toimija Ramsarin sopimuksessa ja NorBalWet-verkostossa.
- 5.2. Suomen Ramsar -kohteet muodostavat mallialueverkoston kosteikkojen hyvästä hoidosta ja kestävästä käytöstä.
- 5.3. Suomi hyödyntää kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön parhaita käytäntöjä myös kansainvälisessä yhteistyössä, erityisesti yhteistyössä muiden ympäristösopimusten kanssa.
- 5.4. Suomi edistää yhteistyötä Ruotsin, Norjan ja Venäjän yhteisten kosteikkojen osalta.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
37. Varataan tarpeeksi resursseja kansainvälisen ja kansallisen Ramsar -kosteikkotyön toteuttamiseen.	YM Metsähallitus, Suomen metsäkeskus, UM	
38. Osallistutaan aktiivisesti NorBalWet -verkoston ja Ramsarin sopimuksen Euroopan ryhmän toimintaan sekä Ramsar Culture Network -toimintaan, ja Kosteikkokeskus verkostoituu kosteikkokeskusten kansainvälisiin verkostoihin, kuten Wetland Link International.	Kansalliset Ramsar-yhdyshenkilöt, kosteikkotyöryhmä, asiantuntijat, Kosteikkokeskus	
39. Haetaan rahoitusta NorBalWet -verkoston kanssa kosteikkokeskusten kehittämiseen.	Metsähallitus NorBalWet	
40. Haetaan rahoitusta vapaaehtoistyön ja yhteistyön kehittämiseen neuvontajärjestöjen kanssa.	Kosteikkotyöryhmä NorBalWet, UM	
41. Valmistaudutaan huolellisesti jokaiseen osapuolikokoukseen ja sopimusraportointiin. Tuetaan kehitysmaiden osallistumista osapuolikokouksiin ja Ramsarin sopimuksen toimeenpanoon.	YM Kosteikkotyöryhmä, UM	
42. Osallistutaan EU:n luonnonmaantieteellisten alueiden asiantuntijayhteistyöhön.	YM Kosteikkotyöryhmä	
43. Tuetaan mahdollisuuksien mukaan kosteikkotyötä Baltiassa, Venäjällä, kehitys- ja muissa maissa, esim. lintujen muuttoreitin varrella olevissa maissa, yhteistyöhankkeiden avulla.	Kansalaisjärjestöt, UM, SLL, WWF, Metsähallitus, SYKE, HELCOM State&Conservation ryhmä, UM	
44. Selvitetään rajanylittävien Ramsar -kohteiden perustamista.	YM Kosteikkotyöryhmä	
45. Perustetaan kansallinen ympäristösopimusten yhdyshenkilöiden verkosto.	YM	
46. Verkostoidutaan muiden ympäristösopimusten yhdyshenkilöiden ja kansainvälisten kosteikkoverkostojen kanssa.	YM Kosteikkotyöryhmä, HELCOM State&Conservation ryhmä, UM	

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä tavoitetta toteuttaa
	K	Vuosittain	15, 17, 18, 19
	K	Euroopan ryhmä 2017 NorBalWet vuosittain	15, 16, 18, 19 Myös CEPA 3.3, 7.3
	N	2017	15, 16, 17, 18, 19 Myös CEPA 7.3
	N	2017	16, 17, 18 Myös CEPA 5.4
	N	Raportointi 2017 Osapuolikokous 2018	18, 19
	N	2020	6, 18, 19
	N/K/L	2020	6, 15, 16, 17, 18, 19
	N	2020	6, 15, 18
	N	2016	16, 19 Myös CEPA 3.6
	N	2020	15, 16, 18, 19 Myös CEPA 3.6

Kosteikkotyöryhmän toimintaohjelma omalle työlleen

Tavoite 6. Kosteikkojen suojeleminen ja kestävä käyttö toteutuu yhteisten tavoitteiden mukaisesti

Tavoitetila:

- 6.1. Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot ovat sitoutuneet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen.
- 6.2. Kosteikkojen suojeleminen ja kestävä käyttö toteutuu yhteisten tavoitteiden mukaisesti huomioimaan kaikkien kosteikkoihin vaikuttavien toimijoiden työssä ja toiminnassa.
- 6.3. Kosteikkojen perustamisen sekä hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen toteuttaminen ja yhteistyö helpottuu.

Toimenpide	Päävastuu- ja muut yhteistyötahot	
47. Luodaan taustaorganisaatioille tarkistustyökalu Ramsarin sopimuksen toteuttamisesta sekä laaditaan kansallinen ohjeistus Ramsarin sopimuksen periaatteiden soveltamisesta Suomessa.	<u>Kosteikkotyöryhmä, STRP, Museovirasto, yliopistojen kulttuuriperinnön asiantuntijat</u>	
48. Tunnistetaan rakennettujen kosteikkojen ja luonnonkosteikkojen kestävä käyttöön yhteiset tavoitteet.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u>	
49. Ramsarin sopimuksen periaatteet huomioidaan suojelealueiden hoidon ja käytön suunnittelussa, alueiden virkistyskäyttöpalveluiden kehittämisessä sekä hoito-, kunnostus- ja ennallistamishankkeissa, erityisesti nimetyillä Ramsar-alueilla.	<u>Metsähallitus, ELY-keskukset</u>	
50. Ramsarin sopimuksen periaatteet huomioidaan vesistöjen hoito-, kunnostus- ja ennallistamishankkeissa, vesiensuojelukosteikkojen rakennushankkeissa, soiden ennallistamishankkeissa ja ranta-alueiden hoidossa myös suojelealueiden ulkopuolella.	<u>SYKE</u> YM, MMM, ELY-keskukset, Suomen riistakeskus, Suomen metsäkeskus, maanomistajat, vesialueiden omistajat	
51. Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot sisällyttävät toimintaohjelman ja em. työkalun tulokset ja mahdolliset kehittämistoimet omaan toimintaansa.	Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot, YM, MMM, valtion aluehallinto	
52. Laaditaan kosteikkojen suojeleminen ja kestävä käyttöön verkosto- ja prosessianalyysi, tunnistetaan keskeisimmät tahot ja prosessit mihin tulee vaikuttaa.	Kosteikkotyöryhmä, Metsähallitus luontopalvelut	
53. Kootaan Ramsar toimintaohjelman osalta vuosittainen työohjelma.	Kosteikkotyöryhmä	
54. Suunnitellaan ja toteutetaan kosteikkoverkosto/-foorumi yhteistyössä SYKEN koordinoiman vesistökuunnostusverkoston kanssa, jonka tehtävänä on tukea toimijoita käytännön tasolla.	Kosteikkotyöryhmä	
55. Seurataan kosteikkojen suojeleminen ja kunnostukseen vaikuttavan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutetaan lainsäädäntöön.	<u>Kosteikkotyöryhmä</u>	

	Resurssitarve (N= nykyisillä resursseilla/K=nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla/L= resurssilisäys tarpeen)	Mihin mennessä valmis	Mitä tavoitetta toteuttaa
	N	2017	19
	N	2016	2, 9 Myös CEPA 4.3
	N	2020	12, 14, 19 Myös CEPA 2.3, 4.1, 5.1, 5.2.
	N	2020	1, 2, 3, 5, 7, 12, 13, 14, 19 Myös CEPA 5.1, 5.2, 5.3.
	N	2017	1, 3, 5, 7, 13, 14, 19
	N	2017	16 Myös CEPA 5.5
	N	Vuosittain	17
	N	2016	1, 3, 9, 13, 14, 19
	N	2020	1, 2, 3, 13, 17

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman rahoitus

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelma on laadittu osana Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön toimintaohjelmaa 2013–2020 ja sen tavoitetta 53, joka edellyttää kehittämään ja toteuttamaan Suomen kosteikkojen toimintaohjelmaa. Toteutuksen päävastuu on ympäristöministeriöllä ja lisäksi vastuu on maa- ja metsätalousministeriöllä ja työ- ja elinkeinoministeriöllä.

Taloudellisten resurssien turvaaminen ja kannustimet ovat tärkeitä kosteikkoasioiden edistämässä ja toimintaohjelman toimeenpanossa. Tavoitteena on tehostaa hankkeiden toteutumista ja saatavilla olevien rahoituslähteiden täysimääräistä hyödyntämistä. Toimintaohjelman toteutus tapahtuu julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioiden puitteissa eri rahoituslähteitä hyödyntäen, yhdistäen ja uudelleen kohdentäen. Tarkoituksena on suunnata nykyistä rahoitusta strategiassa määriteltyihin kosteikkojen tilaa parantaviin toimenpiteisiin. Kosteikkojen rahoitus- ja tukijärjestelmiä tulisi jatkossa kehittää siten, että kosteikkojen kunnostuksesta ja hoidosta sekä kestäväen käytön edistämisestä tulisi helpompaa toimintaohjelman erilaisille toteuttajille.

EU on edellyttänyt jäsenmailta osana EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden saavuttamista ja Natura -2000 verkoston rahoitusta kansallisia priorisoituja toimintaohjelmia (Prioritized Action Framework for Natura 2000, PAF). Kansallisten PAF-ohjelmien tavoitteena on tehostaa EU-rahoitusohjelmien kohdistamista kansallisen luontopääoman investointeihin. Kosteikot ovat kansallisesti priorisoitujen toimenpiteiden listalla. Toimintaohjelman tavoitteena on vaikuttaa EU-rahoituksen ja muun hankerahoituksen kohdentumiseen siten, että niillä edistetään toimintaohjelman tavoitetiloja. Toimeenpanoa ja rahoituksen kohdistamista priorisoituihin toimenpiteisiin voidaan kehittää mm. muodostamalla kosteikkojen strateginen hankesalkku, joka sisältää hankkeiden kuvaukset ja vastuutahot.

Kosteikkohankkeiden toteuttamisen lisäksi on useita strategioita ja ohjelmia, jotka osaltaan toteuttavat toimintaohjelman tavoitteita. Kosteikkotoimintaohjelman ja muiden strategioiden ja ohjelmien koordinaatioon, rajapintoihin ja yhteensopivuuteen tulee kiinnittää huomiota. Näitä ovat mm. biotalous-, energia- ja ilmastostrategiat, vesienhoitosuunnitelmat, meren hoitosuunnitelmat, pienvesien suojele- ja kunnostusstrategia, soidensuojelun ja turvemaiden strategiat sekä tulvariskien hallintasuunnitelmat. Julkisten varojen kohdentaminen on tarkoituksenmukaisinta erityisesti suojelualueille sekä sellaisiin monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpiin kohteisiin, joilla kosteikkojen pitkäjänteinen, paikallistahoja osallistava hoito on kunnossa ja riistakantojen verotus harkittua ja suunnitelmallista.

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman tavoitteena on ohjata valtionhallinnon toimijoiden kuten ELY-keskusten, Metsähallituksen, Suomen Metsäkeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen toimintaa. Toimintaohjelman valmistelussa on ollut mukana muita kosteikkojen tilaan vaikuttavia keskeisiä toimijoita, kuten Pohjois-Pohjanmaan Liitto, Tapio Oy, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Suomen riistakeskus, Kalatalouden Keskusliitto, Suoseura ry, BirdLife Suomi ry, FEE Suomi ry ja WWF Suomi, jotka yhteistyön myötä ovat osaltaan toteuttamassa toimintaohjelmaa.

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmassa esitettyjen 55 toimenpiteen yhteydessä on tuotu esiin päätoteuttaja ja muut keskeisessä roolissa olevat organisaatiot, aikajänne mihin mennessä toimenpide on suunniteltu toteutettavaksi ja lisäksi, mitä kansainvälisen Ramsar strategian toimeenpanoa toimenpide toteuttaa. Vuosittain laadittavassa ja päivitettävässä toimintasuunnitelmassa arvioidaan tarkemmin toimenpiteiden kustannusvaikutukset. Nimettyjen toimijoiden lisäksi toimenpiteiden toteutukseen toivotaan osallistuvan myös muita tahoja (Taulukko 3).

Taulukko 3. Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman rahoitus.

Tarvittavat rahoituslähteet	Kohde	Vastuutaho	Toteuttajat	Aikataulu
Valtion rahoitus, tulosohjaus, METSO	Toimintaohjelman tavoitteet	YM	SYKE, Metsähallitus, ELY-keskukset	Jatkuva
Valtion rahoitus, tulosohjaus	Toimintaohjelman tavoitteet	MMM	Suomen metsäkeskus Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Suomen riistakeskus	Jatkuva
Valtion rahoitus, tulosohjaus, TEKES	Toimintaohjelman tavoitteet	TEM	ELY-keskukset	Jatkuva
Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)	Toimintaohjelman tavoitteet	MMM	hakemusten perusteella	2015-2020
Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (KEMERA)	Erityisesti: luonnonhoito-hankkeet, kosteikko-rakentaminen, suometsien kestävä käyttö	MMM	kilpailutusten perusteella	2020 saakka
Työllisyysmäärärahat, palkkatuki	Toimintaohjelman tavoitteet	Valtion virastot ja laitokset, muut työn-antajat		
Valtion rahoitus ja hankerahoitus	Hankeleis-suunnittelu, vesiensuojelu-neuvonta	MMM, YM, EU	Metsäkeskus	Jatkuva
EU-rahoitusohjelmat: Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma, Euroopan meri- ja kalatalousrahoitus, Rakennusrahastot, Interreg ohjelmat, ENI-CBC -ohjelmat, LIFE rahoitus, ESR-rahoitus, Horisontti 2020	Rahoitusohjelmien tavoitteet mahdollistavat toimintaohjelman tavoitteiden rahoituksen	MMM, YM, TEM, kaikki toimijat	Riippuen hankkeista	Rahoituskausi 2014-2020, uuden rahoituskauden valmistelu
Yksityinen rahoitus	Toimintaohjelman tavoitteet	Yritykset		
Säätiöt	Toimintaohjelman tavoitteet	Kaikki toimijat		
UM:n kehitysyhteistyörahoitus	Toimintaohjelman tavoitteet, kansainvälisen yhteistyön vaikuttavuuden lisääminen	UM	Riippuen hankkeista	
Muu innovatiiviset rahoituslähteet	Toimintaohjelman tavoitteet	Kaikki toimijat		

Toimintaohjelman toteutuksen seuranta ja arviointi

Suomen kansallinen Ramsar -kosteikkotyöryhmä arvioi toimintaohjelman toteutumista seuraamalla toimenpiteiden toteutumisen tilaa. Ramsarin sopimuksen strategisen suunnitelman toteutusta arvioidaan kolmen vuoden välein kansallisissa maaraaportteissa, ja seuraava arvioinnin maaraaportti laaditaan vuonna 2018. Toimintaohjelman toteutumisesta raportoidaan vuoden 2019 aikana myös kansalliselle biodiversiteettiseurantaryhmälle, joka seuraa Suomen biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman toteutumista.

Tavoitteiden saavuttamista kuvataan vaikuttavuusmittareilla. Mittarit kuvaavat kosteikkojen tilan kehitystä yleisemmällä tasolla kuin mihin toimintaohjelman toimenpiteillä voidaan suoraan vaikuttaa. Käytössä olevien mittareiden lisäksi tavoitteiden toteutumisen seuranta voidaan täydentää laadullisilla arvioinneilla. Toimintaohjelman vaikuttavuutta voidaan arvioida kansallisten arviointien ja seurantojen avulla. Näitä ovat mm. lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnit, kosteikko- ja saaristolinnustojen seurannat.

Esimerkki:

Tavoite 1. Kosteikkojen luontotyyppien ja lajiston uhanalaistuminen on pysäytetty vuoteen 2020 mennessä.

Mittari: Kosteikkoluontotyyppien ja uhanalaisten lajien tila-arvioinnit (2015-2018)

Lähtötieto: Luontotyyppien tila arvio 2008, viimeisimmät uhanalaiset kosteikkolajit

1. Kosteikkojen luontotyyppien ja lajien uhanalaistuminen on pysäytetty vuoteen 2020 mennessä.

Tavoitetila:

- 1.1. Kosteikkoja suojellaan, hoidetaan, kunnostetaan ja ennallistetaan riittävästi.
- 1.2. Kosteikkoja ja niiden luonnonvaroja hyödynnetään kestävästi.
- 1.3. Kosteikkojen hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen rahoitus on riittävä.

2. Kosteikkoihin vaikuttavaa suunnittelua tehdään kokonaisvaltaisesti.

Tavoitetila:

- 2.1. Kosteikkoluonnon suojelun tarpeet ja painopisteet huomioidaan riittävästi kosteikkoja koskevassa suunnittelussa ja niihin vaikuttavassa toimeenpanossa.
- 2.2. Kosteikkoja koskevaa suunnittelua tehdään maisema- ja valuma-alueella.
- 2.3. Suunnittelussa huomioidaan kosteikkojen tuottamat ekosysteemipalvelut.
- 2.4. Vesirakentamishankkeiden / käytön suunnittelun perustana on riittävä tieto vedenalaisesta kulttuuriperinnöstä.

3. Kosteikkojen tilasta, hyödyistä ja kestävästä käytöstä on riittävästi tietoa, jonka avulla kehitetään uusia keinoja kosteikkojen hyväksi.

Tavoitetila:

- 3.1. Tunnettuamme kosteikkojen tilan.
- 3.2. Tunnettuamme kosteikkojen tuottamat hyödyt (ekosysteemipalvelut) ja niiden merkityksen, erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnässä.
- 3.3. Kosteikkojen kestävästä käytöstä on yhteisesti hyväksyttyä tietoa.
- 3.4. Kosteikkotieto on avointa ja kaikkien käytettävissä.
- 3.5. Tietoa hyödynnetään kosteikkojen suojelussa, suojelualueverkoston täydentämisessä sekä kestävässä käytössä.
- 3.6. Tutkimus ja menetelmien kehitys tuovat uusia ratkaisuja kosteikkojen hyväksi.

4. Kosteikkojen merkitys on oivallettu laajasti.

Tavoitetila:

- 4.1. Kosteikkoviestintä tukee päättäjien ymmärrystä kosteikkojen tuottamista hyödyistä, ja kosteikkojen tuottamat hyödyt ovat tunnettuja ja arvostettuja ohjaten päättäjien ja muiden toimijoiden toimintaa.
- 4.2. Kansallista CEPA-ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ja sen toteuttamiseksi on riittävät resurssit.
- 4.3. Ramsarin sopimus, Ramsar-alueet, -kosteikkokeskus sekä -toimintaohjelman tavoitteet ovat myönteisesti tunnettuja.
- 4.4. Kosteikkotoimijoilla on riittävä tieto ja osaaminen.
- 4.5. Päättäjien, kansalaisten, koululaisten ja muiden toimijoiden tietotaito kosteikoista on lisääntynyt.

5. Suomi toimii kansainvälisessä yhteistyössä aktiivisesti kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön edistämiseksi.

Tavoitetila:

- 5.1. Suomi on aktiivinen toimija Ramsarin sopimuksessa ja NorBalWet-verkostossa.
- 5.2. Suomen Ramsar-kohteet muodostavat mallialueverkoston kosteikkojen hyvästä hoidosta ja kestävästä käytöstä.
- 5.3. Suomi hyödyntää kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön parhaita käytäntöjä myös kansainvälisessä yhteistyössä, erityisesti yhteistyössä muiden ympäristösopimusten kanssa.
- 5.4. Suomi edistää yhteistyötä Ruotsin, Norjan ja Venäjän yhteisten kosteikkojen osalta.

Kosteikkoryhmän tavoite omalle työlleen on:

6. Kosteikkojen suojelu ja kestävä käyttö toteutuu yhteisten tavoitteiden mukaisesti.

Tavoitetila:

- 6.1. Kosteikkotyöryhmän taustaorganisaatiot ovat sitoutuneet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen.
- 6.2. Kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön tavoitteet pyritään huomioimaan kaikkien kosteikkoihin vaikuttavien toimijoiden työssä ja toiminnassa.
- 6.3. Kosteikkojen perustamisen sekä hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen toteuttaminen ja yhteistyö helpottuu.

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman toteuttamisen ympäristövaikutukset

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) velvoittaa selvittämään ja arvioimaan riittävässä määrin ympäristövaikutuksia valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmassa työryhmä arvioi ihmisiin (sosiaaliset), ympäristöön ja talouteen kohdistuvia tavoiteltuja ja ei-tavoiteltuja, myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia. Vaikutuksia tarkasteltiin myös luonnon monimuotoisuuden tuottamien ekosysteemipalveluiden kautta. Arviointi oli laadullista ja vaikutusten määrää, laajuutta ja merkittävyyttä on voitu arvioida vain yleispiirteisesti. Yhteenvetona voidaan todeta kosteikkotoimintaohjelmalla olevan sosiaalisia, ympäristöön ja talouteen liittyviä vaikutuksia.

Taulukko 4. Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman vaikutukset

	Vaikutusten arviointi *)	Sanallinen kuvaus
I Sosiaaliset vaikutukset Ihmisten terveys, elinolosuhteet ja viihtyvyys	+++ +++ ++ +	Kosteikkojen kehittäminen virkistyskäyttökohteina Kosteikot oppimisympäristöinä Kosteikkojen merkityksen ymmärtäminen Asianosaisten osallisuuden lisääminen
II Ympäristövaikutukset Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut (ylläpitävät ja säätelevät palvelut) Yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, kaupunkikuva, kulttuuriperintö Maisema	+++ +++ ++ ++ ++ ++ +	Kosteikko luontotyyppien ja lajien tila Ekosysteemipalvelut Vesien suojeleminen Veden kierto ja vesivarat Tulvasuojelu, eroosion vaurioiden ehkäisy Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Yhdyskuntarakenne, kaupunkikuvan paraneminen Kulttuuriperintökohteiden hoito Luonnon- ja kulttuurimaisemat
III Taloudelliset vaikutukset Ekosysteemipalvelut (tuotanto- ja kulttuuripalvelut)	++ ++ + + - + +	Kestävän käytön edistäminen Luontoon ja luonnon prosesseihin perustavat ratkaisut Kosteikkoihin perustuvan luontomatkailemisen kehittäminen Luonnonvarojen hyödyntäminen maatalous metsätalous kalastus Energia ja turvetuotanto Turvetuotannon haittojen vähentäminen ja hyväksyttävyyden paraneminen Kosteikkotalouden kehittäminen

*) Merkkien selitykset

Kielteinen vaikutus: -, Ei vaikutusta: 0, Myönteinen vaikutus: +, Suuri myönteinen vaikutus: ++

Erittäin suuri myönteinen vaikutus: +++

LÄHDELUETTELO

- Alanen, A. & Aapala, K. (toim.) 2015. Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi. Ympäristöministeriön raportteja 26/2015. 175 s.
- Anttila, V. 1967. Järvenlaskuyhtiöt Suomessa. Kansantieteellinen tutkimus. Forssa, Forssan kirjapaino. 360 s.
- Barthelmes, A., Couwenberg, J., Risager, M., Tegetmeyer, C. ja Joosten, H. 2015. Peatlands and Climate in a Ramsar context, A Nordic-Baltic Perspective. *TemaNord* 2015:544. 244 s.
- CBD. 2010. Strategic Plan for Biodiversity 2011–2020 and the Aichi Biodiversity Targets. Viitattu 25.1.2016. <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268>.
- Ellermaa, M. & Lindén A. 2011. Suomen linnustonsuojelualueiden tila: suojelu on unohdettu ja linnut voivat huonosti. *Linnut -vuosikirja 2010*: 143–165.
- Euroopan komissio. 2015. Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Väliarviointi luonnon monimuotoisuutta koskevasta EU:n strategiasta vuoteen 2020. COM(2015) 478 final. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0478&from=EN>. Viitattu 12.5.2016.
- Huttunen, P. 1981. Ihminen vesiluonnon muovaajana. Teoksessa: Havas, P. (toim.) *Suomen Luonto* 4, Vedet. Helsinki, Yhteiskirjapaino. 426 s.
- IPCC 2014. 2013 Supplement to the 2006 Inter-Governmental Panel on Climate Change Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetlands. Hirasishi, T., Krug, T., Tanabe, K., Srivastava, N., Baaseansuren, J., Fukuda, M. & Troxler, T.G. (toim.), IPCC, Sveitsi. <http://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/wetlands/index.html>
- Kaakinen, E., Kokko, A., Aapala, K., Kalpio, S., Eurola, S., Haapalehto, T., Heikkilä, R., Hotanen, J.-P., Kondelin, H., Nousiainen, H., Ruuhijärvi, R., Salminen, P., Tuominen, S., Vasander, H. & Virtanen, K. 2008. Suot. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). *Suomen luontotyyppienuhanalaisuus – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 75-109.
- Kaakinen, E., Kokko, A., Aapala, K., Kalpio, S., Eurola, S., Haapalehto, T., Heikkilä, R., Hotanen, J.-P., Kondelin, H., Nousiainen, H., Ruuhijärvi, R., Salminen, P., Tuominen, S., Vasander, H. & Virtanen, K. 2008. Suot. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) *Suomen luontotyyppienuhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S.143-256.
- Kaakkuri, J. 1992. Fennoskandian maankohoaminen. Teoksessa: Alami, P. (toim.) *Suomen kartasto*, vihko 123-126, geologia. Helsinki, Maanmittaushallitus. s. 35.
- Kekäläinen, H., Keynäs, K., Koskela, K., von Numers, M., Rinkineva-Kantola, L., Rytteri, T. & Syrjänen, K. 2008. Itämeren rantaluontotyypit. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) *Suomen luontotyyppienuhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 35-88.
- Lehikoinen, P. 2013. Hoitotoimien vaikutus Etelä-Suomen kosteikkojen linnustoon. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta, Biotieteiden laitos. 43 s.
- Lehikoinen, A., Pöysä, H., Rintala, J. & Väisänen, R.A. 2013. Suomen sisävesien vesilintujen kannanvaihtelut 1986–2012. *Linnut-vuosikirja 2012*: 95–101.
- Lehikoinen, A., Virkkala, R. 2016. North by north-west: climate change and directions of density shifts in birds. *Global Change Biology* 22: 1121–1129.
- Lehikoinen, A., Rintala, J., Lammi, E. & Pöysä, H. 2016. Habitat specific population trajectories in boreal waterbirds: alarming trends and bioindicators for wetlands. *Animal Conservation* (painossa).
- Lehtonen, H. 2003. Iso kalakirja: ahvenesta vimpaan. Helsinki : WSOY, 280s.
- Leka, J., Ilmonen, J., Kokko, A., Lammi, A., Lampolahti, J., Muotka, T., Rintanen, T., Sojakka, P., Teppo, A., Toivonen, H., Urho, L., Vuori, K-M. & Vuoristo, H. 2008. Sisävedet ja rannat. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) *Suomen luontotyyppienuhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset*. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 89-142.
- Lindholm, T. and Heikkilä, R. 2006. Destruction of mires in Finland. pp. 179-192. Teoksessa: Lindholm, T. and Heikkilä R. (eds.). *Finland – land of mires*. Helsinki, Finnish Environment Institute. The Finnish Environment Institute, 2006, 23.
- Lintuvesityöryhmä 1981. Valtakunnallinen lintuvesiensuojeluohjelma. Komiteamietintö 1981:32. Helsinki, Maa- ja metsätalousministeriö. 197 s.
- Luonnonvarakeskus. 2015a. Kalat ja riista. www.luke.fi. Viitattu 16.3.2015.
- Luonnonvarakeskus. 2015b. Valtakunnan metsien inventointi 18.3.2015 (VMI XI). <http://www.metla.fi/ohjelma/vmi/info.htm>. Viitattu 30.11.2015.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2015. Suomen riistataloudellinen kosteikkostrategia. http://mmm.fi/documents/1410837/1516659/MMM_3_2015_+Suomen+riistatalouden+kosteikkostrategia.pdf/00d75297-dcb1-4aef-86f9-003e82f73853. Viitattu 12.5.2016.
- Mikkola-Roos, M. 1995. Lintuvesien kunnostus ja hoito. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A No 45.
- Mikkola-Roos, M. ja Väänänen, V.M. 2005. Lintuvesien kunnostaminen. Teoksessa: Ulvi, T. ja Lakso, E. (toim.). *Järvien kunnostus*. Suomen ympäristökeskus. Ympäristöopas 114: 287–300.
- Mikkola-Roos, M., Tiainen, J., Below, A., Hario, M., Lehikoinen, A., Lehikoinen, E., Lehtiniemi, T., Rajasärkkä, A., Valkama J., & Väisänen, R. A. 2010. *Linnut*. Teoksessa: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010*. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. s. 320–331.

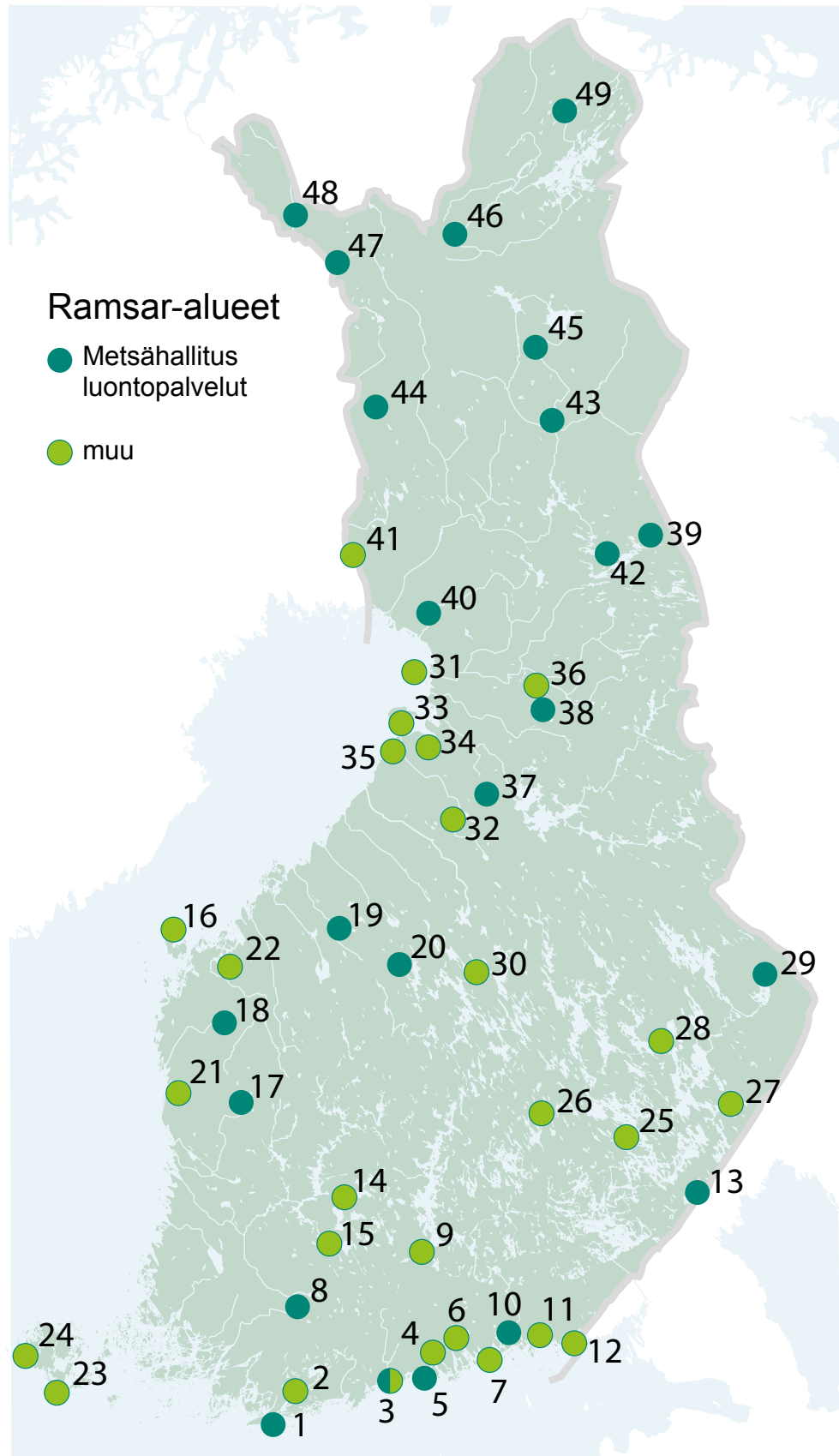
- Mäkinen, A., Tallberg, P., Anttila, S., Boström, C., Boström, M., Bäck, S., Ekeboom, J., Flinkman, J., Henricson, C., Koistinen, M., Korpinen, P., Kotilainen, A., Laine, A., Lax, H-G., Leskinen, E., Munsterhjelm, R., Norkko, A., Nyman, M., O'Brien, K., Oulasvirta, P., Ruuskanen, A., Vahteri, P. & Westerborg, M. 2008. Itämeren vedenalaiset luontotyypit. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 15-34.
- Niemelä, M. 2012. Eläimet rantaa – kyllä vai ei? Opas kestävään rantalaidunnukseen. Naturesship 29 s.
- Nordström M. & Korpimäki E. 2004. Effects of island isolation and feral mink removal on bird communities on small islands in the Baltic Sea. *Journal of Animal Ecology* 783: 424–433.
- Papayannis, T. and Pritchard, D.E., 2008: Culture and wetlands - a Ramsar guidance document. Ramsar Convention, Gland, Switzerland. http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/cop10_culture_group_e.pdf
- Primmer, E., Kopperoinen, L., Ratamäki, O., Rinne, J., Vihervaara, P., Inkiläinen, E., Mashkina, O. ja Ikonen, P. 2012. Ekosysteemipalveluiden tutkimuksesta hallintaan – kirjallisuuskatsaus ja tapaustarkasteluita. Suomen ympäristö 39/2012. 117 s. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/38795>. Viitattu 14.4.2014.
- Pritchard, D., Ali, M. ja Papayannis, T., 2016: Guidance. Rapid cultural inventories for wetlands. Ramsar Convention, Gland, Switzerland. http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/guidance_-_rapid_cultural_inventories_for_wetlands.pdf
- Pöysä, H., Rintala, J., Lehikoinen, A. & Väisänen R. A. 2012. The importance of hunting pressure, habitat preference and life history for population trends of breeding waterbirds in Finland. *European Journal of Wildlife Research* 59: 245–256.
- Pöysä, H., Rintala, J., Lehikoinen, A. & Väisänen, R. A. 2013. The importance of hunting pressure, habitat preference and life history for population trends of breeding waterbirds in Finland. *European Journal of Wildlife Research* 59: 245–256.
- Ramsar. 2015a. The Ramsar Convention's Programme on communication, capacity building, education, participation and awareness (CEPA) 2016-2024. http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/cop12_res09_cepa_e_0.pdf. Viitattu 25.1.2016.
- Ramsar. 2015b. The Ramsar Strategic Plan 2016-2024. http://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/cop12_res02_strategic_plan_e_0.pdf. Viitattu 25.1.2016.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.). 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. 264s.
- Russi D., ten Brink P., Farmer A., Badura T., Coates D., Förster J., Kumar R. & Davidson N. 2013. The Economics of Ecosystems and Biodiversity for Water and Wetlands. IEEP, Lontoo ja Bryssel; Ramsar-sihteeristö, Gland.
- Sammalkorpi, I. & Horppila, J. 2005. Ravintoketjukurkennostus. Teoksessa: Ulvi, T. & Lakso, E. (toim.) Järvien kunnostus. Ympäristöopas 114: 169–189.
- Sammalkorpi, I., Mikkola-Roos, M., Lammi, E., Aalto, T. 2014. Ravintoketjukurkennostus lintuvesien hoidossa. Teoksessa: Linnut-vuosikirja 2013. Helsinki, BirdLife Suomi, Luonnontieteellinen keskuksen museo, SYKE. S. 154-163.
- Schulman, A., Alanen, A., Hæggström, C-A., Huhta, A-P., Jantunen, J., Kekäläinen, H., Lehtomaa, L., Pykälä, J. & Vainio, M. 2008. Perinenbiotoopit. Teoksessa: Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. S. 397-465.
- Suomen ympäristökeskus SYKE, 2013. Suoluontotyypit. Ympäristö.fi. <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyypit/Luontotyypiryhmat/Suot>. Viitattu 2.12.2014.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkkiä, P. & Valkama, J. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.
- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011. Suomen III Lintuatlas. Luonnontieteellinen keskuksen museo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi>. Viitattu 24.3.2015.
- Valtioneuvosto. 2012. Kansallinen kalatiestrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös: Kansallinen kalatiestrategia 2012. http://mmm.fi/documents/1410837/1516655/1-4-Kansallinen_kalatiestrategia2012.pdf/fae1c9f2-2908-4859-82ce-0b46c612f179. Viitattu 12.5.2016.
- VELMÜ. 2015. Velmu eli vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma. <http://paikkatieto.ymparisto.fi/velmu>. Viitattu 28.1.2016.
- Von Limburg Stirum, F. 2003. Finlands fågelmarker – historia och nuläge. Helsingfors universitet, Agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten, Institutionen för tillämpad biologi. Pro gradu, 80 s.
- Väänänen, V.-M. & Pöysä, H. 2015. Heinätavikannan kehitys Suomessa: kannanmuutoksia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. (Garganey in Finland: Population trends and drivers of breeding numbers). Suomen Riista 61: 80–90.
- Väänänen, V.-M., Nummi, P., Rautiainen, A., Asanti, T., Huolman, I., Mikkola-Roos, M., Nurmi, J., Orava, R. & Rusanen, P. 2007. Vierasperäiset kosteikoilla – vaikuttaako supikoira vesilintujen ja kahlaajien poikueiden määrään? Suomen Riista 53: 49–63.
- YK. 2015. Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>. Viitattu 25.1.2016.
- Ympäristöministeriö. 2012. Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia 2012–2020 ja toimintaohjelma 2013–2020. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma. Viitattu 14.4.2014.

LIITTEET

Liite I. Suomen kosteikot Natura-luontotyypeinä

Tässä liitteessä on esitetty ne luontodirektiivin Natura-luontotyypit, jotka voidaan kokonaan tai merkittävältä osin (esim. Itämeren harjusaarten vedenalaiset osat) lukea kosteikkoluontotyypeiksi.

Koodi	Suomenkielinen nimi
1110	Vedenalaiset hiekkasärkät
1130	Jokisuistot
1150	Rannikon laguunit
1160	Laajat matalat lahdet
1170	Riutat
1610	Itämeren harjusaaret ja niiden hiekka-,kallio- ja kivikkorantojen sekä vedenalainen kasvillisuus
1630	Itämeren boreaaliset rantaniityt
1640	Itämeren boreaaliset hiekkarannat, joilla on monivuotista ruohovartista kasvillisuutta
1650	Itämeren boreaaliset kapeat murtovesilahdet
2190	Dyynien kosteat soistuneet painanteet
3110	Hiekkamaiden niukkamineraaliset niukkaravinteiset vedet (Littorelletalia uniflorae)
3130	Niukka-keskiravinteiset järvet, joissa Littorelletea uniflorae- ja/tai Isoëta Nanojuncetea-kasvillisuus
3140	Kovat niukka-keskiravinteiset vedet, joissa vedenalaista Chara spp.-kasvillisuutta
3150	Magnopotamion tai Hydrocharition-kasvustoiset luontaisesti ravinteiset järvet
3160	Humuspitoiset lammet ja järvet
3210	Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit
3220	Alpiiniset joet ja niiden penkereiden ruohokasvillisuus
3230	Alpiiniset joet ja niiden Myricaria germanica-valtainen kasvillisuus
3260	Vuorten alapuoliset tasankojoet, joissa on Ranunculion fluitantis ja Callitricho-Batrachium-kasvillisuutta
4080	Subarktiset Salix-pensaikot
6410	Molinia-niityt kalkki-,turve- ja savialustoilla (Molinion caerulae)
6430	Kostea suurruohokasvillisuus
6450	Pohjoiset, boreaaliset tulvaniityt
7110	Keidassuot
7120	Muuttuneet ennallistamiskelpoiset keidassuot
7140	Vaihettumissuot ja rantasuot
7160	Fennoskandian lähteet ja lähdesuot
7210	Luhtaletot, joissa Cladium mariscus ja Caricion davallianae kasvillisuutta
7220	Cratoneurion-huurresammallähteet, joissa muodostuu kalkkiliejusaostumia
7230	Letot
7240	Alpiiniset Caricion bicoloris-atrofuscae-pioneerikasvustot
7310	Aapasuot
7320	Palsasuot
9080	Fennoskandian metsäluhdat
91D0	Puustoiset suot
91E0	Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior-tulvametsät (Alno-Padion, Alnion incanae,Salicion albae)

Alue	Alueen hoitaja
1. Hangon ja Tammisaaren lintuvedet	Metsähallitus, luontopalvelut
2. Lapinjärvi	Uudenmaan ELY-keskus
3. Vanhankaupunginlahti ja Laajalahti	Helsingin kaupunki ja Metsähallitus, luontopalvelut
4. Porvoonjoen suisto-Stensböle	Uudenmaan ELY-keskus
5. Söderskärin ja Långörenin saaristo	Metsähallitus, luontopalvelut
6. Pernajanlahti	Uudenmaan ELY-keskus
7. Aspskär	Uudenmaan ELY-keskus
8. Torronsuon kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
9. Kutajärven alue	Hämeen ELY-keskus
10. Valkmusan kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
11. Haminan Kirkkojärvi ja Lupinlahti	Kaakkois-Suomen ELY-keskus
12. Kirkon-Vilkkiläntura	Kaakkois-Suomen ELY-keskus
13. Siikalahden alue	Metsähallitus, luontopalvelut
14. Kangasalan Kirkkojärven alue	Pirkanmaan ELY-keskus
15. Vanajaveden lintuvedet	Hämeen ja Pirkanmaan ELY-keskukset
16. Merenkurkun saaristo	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
17. Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
18. Leveneva	Metsähallitus, luontopalvelut
19. Pilvineva	Metsähallitus, luontopalvelut
20. Salamajärven kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
21. Lapväärtin lintuvedet	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
22. Vassorfjärden	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
23. Lågskärin ja Björkörin saaristo	Ahvenanmaan maakuntahallitus
24. Signiskärin-Märketin saaristo	Ahvenanmaan maakuntahallitus
25. Rantasalmen lintujärvet	Etelä-Savon ELY-keskus
26. Suorenaukeansuo-Isosuo ja Pohjalampi	Etelä-Savon ELY-keskus
27. Rääkkylän ja Kiteen lintujärvet	Pohjois-Karjalan ELY-keskus
28. Sysmäjärvi	Pohjois-Karjalan ELY-keskus
29. Patvinsuon kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
30. Heinä-Suvanto ja Hetejärvi	Keski-Suomen ELY-keskus
31. Krunnit	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
32. Haapaveden lintujärvet	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
33. Hailuodon lintuvedet	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
34. Liminganlahti	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
35. Siikajoen lintuvedet	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
36. Aittojärvi ja Kongasjärvi	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
37. Veneneva-Pelso	Metsähallitus, luontopalvelut
38. Olvassuo	Metsähallitus, luontopalvelut
39. Oulangan kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
40. Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat	Metsähallitus, luontopalvelut
41. Kainuunkylän saaret	Lapin ELY-keskus
42. Riisitunturin kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
43. Luiron suot	Metsähallitus, luontopalvelut
44. Teuravuoma-Kivijärvenvuoma	Metsähallitus, luontopalvelut
45. Koitelainen	Metsähallitus, luontopalvelut
46. Lemmenjoen kansallispuisto	Metsähallitus, luontopalvelut
47. Sotkavuoma	Metsähallitus, luontopalvelut
48. Lätäsenon-Hietajoen suot	Metsähallitus, luontopalvelut
49. Sammuttijänkä-Vaijoenjänkä	Metsähallitus, luontopalvelut

Liite 3. Suomen kansallisen Ramsar-kosteikkotyöryhmän jäsenorganisaatiot²

*Uudet jäsenet 2016 lähtien

Organisaatio	Rooli työryhmässä (valintaperuste)
Ympäristöministeriö	Puheenjohtaja (nimetty hallintoviranomaisen edustaja, joka edustaa Suomea Ramsarin sopimusta koskevissa asioissa)
Metsähallitus, luontopalvelut	Sihteeri (nimetty Ramsarin sopimuksen kansallinen yhdyshenkilö)
Ympäristöministeriö	Jäsen
Pohjois-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Jäsen
Metsähallitus, luontopalvelut	Jäsen
Suomen ympäristökeskus	Jäsen
Pohjois-Pohjanmaan liitto	Jäsen
Suomen metsäkeskus	Jäsen
Suomen riistakeskus	Jäsen
Suoseura ry	Jäsen
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	Varajäsen
Kalatalouden Keskusliitto	Jäsen
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry	Jäsen
BirdLife Suomi ry	Jäsen
FEE Suomi (aiemmin Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry)	Jäsen
WWF Suomi	Jäsen
Luontoliitto	Jäsen
VAPO	Jäsen
Metsähallitus, luontopalvelut	Jäsen (nimetty Ramsar CEPA-asiantuntija ja kansallinen CEPA-yhdyshenkilö)
Suomen luonnonsuojeluliitto	Jäsen (nimetty kansalaisjärjestön Ramsar CEPA-asiantuntija ja kansallinen kansalaisjärjestön CEPA-yhdyshenkilö)
Metsähallitus, luontopalvelut	Jäsen (nimetty Ramsar STRP-asiantuntija ja kansallinen STRP-yhdyshenkilö)
*Maa- ja metsätalousministeriö	Jäsen
*Keski-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Jäsen
*Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Jäsen
*Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Jäsen
*Bioenergia ry	Jäsen
Luonnonvarakeskus	Pysyvä asiantuntija, riista, kalat
Metsähallitus, luontopalvelut	Pysyvä asiantuntija, perinneympäristöt
Metsähallitus, luontopalvelut	Pysyvä asiantuntija, kulttuuriperintö
Suomen ympäristökeskus, Luontoympäristökeskus	Pysyvä asiantuntija, suot
Suomen ympäristökeskus, Merikeskus	Pysyvä asiantuntija, meri
Suomen ympäristökeskus, Vesikeskus	Pysyvä asiantuntija, vesi
Ympäristöministeriö	Pysyvä asiantuntija, viestintä
*Luonnonvarakeskus	Pysyvä asiantuntija, kosteikot ja ilmastonmuutos
*Geologian tutkimuskeskus	Pysyvä asiantuntija, geologiset luonnonvarat
*Ulkoasiainministeriö	Tarvittaessa asiantuntijana käytettävissä

² Kosteikkotyöryhmän ensimmäinen kausi oli 2013-2015 ja jatkokausi 2016-2020.

Liite 4. Synergiat Ramsarin kansainvälisen strategian tavoitteiden ja CBD Aichi Biodiversity -tavoitteiden välillä

4/1

Ramsar Goals and Targets 2016–2024		Aichi Biodiversity Targets 2010–2020	
Ramsar Strategic Goals			
Goal 1: Addressing the drivers of wetland loss and degradation		Aichi Target # 5	By 2020, the rate of loss of all natural habitats, including forests, is at least halved and where feasible brought close to zero, and degradation and fragmentation is significantly reduced.
Target 1	Wetlands benefits are features in national/ local policy strategies and plans relating to key sectors such as water, energy, mining, agriculture, tourism, urban development, infrastructure, industry, forestry, aquaculture, fisheries at the national and local level	Aichi Target # 2	By 2020, at the latest, biodiversity values have been integrated into national and local development and poverty reduction strategies and planning processes and are being incorporated into national accounting, as appropriate, and reporting systems.
Target 2	Water use respects wetland ecosystem needs for them to fulfil their functions and provide services at the appropriate scale inter alia at the basin level or along a coastal zone.	Aichi Target # 7	By 2020 areas under agriculture, aquaculture and forestry are managed sustainably, ensuring conservation of biodiversity.
		Aichi Target # 8	By 2020, pollution, including from excess nutrients, has been brought to levels that are not detrimental to ecosystem function and biodiversity.
Target 3	The public and private sectors have increased their efforts to apply guidelines and good practices for the wise use of water and wetlands.	Aichi Target # 4	By 2020, at the latest, Governments, business and stakeholders at all levels have taken steps to achieve or have implemented plans for sustainable production and consumption and have kept the impacts of use of natural resources well within safe ecological limits.
		Aichi Target # 3	By 2020, at the latest, incentives, including subsidies, harmful to biodiversity are eliminated, phased out or reformed in order to minimize or avoid negative impacts, and positive incentives for the conservation and sustainable use of biodiversity are developed and applied, consistent and in harmony with the Convention and other relevant international obligations, taking into account national socio economic conditions.
		Aichi Target # 7	same as above
		Aichi Target # 8	same as above
Target 4	Invasive alien species and pathways of introduction and expansion are identified and prioritized, priority invasive alien species are controlled or eradicated, and management responses are prepared and implemented to prevent their introduction and establishment.	Aichi Target # 9	By 2020, invasive alien species and pathways are identified and prioritized, priority species are controlled or eradicated, and measures are in place to manage pathways to prevent their introduction and establishment.
Goal 2: Effectively conserving and managing the Ramsar Site network		Aichi Target # 11	same as above
Target 5	The ecological character of Ramsar sites is maintained or restored, through effective planning and integrated management	Aichi Target # 11	By 2020, at least 17 per cent of terrestrial and inland water, and 10 per cent of coastal and marine areas, especially areas of particular importance for biodiversity and ecosystem services, are conserved through effectively and equitably managed, ecologically representative and well connected systems of protected areas and other effective area-based conservation measures, and integrated into the wider landscapes and seascapes.

Ramsar Goals and Targets 2016–2024		Aichi Biodiversity Targets 2010–2020	
Target 5		Aichi Target # 12	By 2020 the extinction of known threatened species has been prevented and their conservation status, particularly of those most in decline, has been improved and sustained.
		Aichi Target # 6	By 2020 all fish and invertebrate stocks and aquatic plants are managed and harvested sustainably, legally and applying ecosystem based approaches, so that overfishing is avoided, recovery plans and measures are in place for all depleted species, fisheries have no significant adverse impacts on threatened species and vulnerable ecosystems and the impacts of fisheries on stocks, species and ecosystems are within safe ecological limits.
Target 6	There is a significant increase in area, numbers and ecological connectivity in the Ramsar Site network in particular underrepresented types of wetlands including in underrepresented ecoregions and transboundary sites	Aichi Target # 11	same as above
		Aichi Target # 10	By 2015, the multiple anthropogenic pressures on coral reefs, and other vulnerable ecosystems impacted by climate change or ocean acidification are minimized, so as to maintain their integrity and functioning.
Target 7	Sites that are at risk of change of ecological character have threats addressed.	Aichi Target # 12	Same as above
		Aichi Target # 5	By 2020, the rate of loss of all natural habitats, including forests, is at least halved and where feasible brought close to zero, and degradation and fragmentation is significantly reduced.
		Aichi Target # 7	same as above
		Aichi Target # 11	same as above
Goal 3: Wisely using all wetlands			
Target 8	National wetland inventories have been either initiated, completed or updated and disseminated and used for promoting the conservation and effective management of all wetlands.	Aichi Target # 14	same as above
		Aichi Target # 18	By 2020, the traditional knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities relevant for the conservation and sustainable use of biodiversity, and their customary use of biological resources, are respected, subject to national legislation and relevant international obligations, and fully integrated and reflected in the implementation of the Convention with the full and effective participation of indigenous and local communities, at all relevant levels.
		Aichi Target # 19	By 2020, knowledge, the science base and technologies relating to biodiversity, its values, functioning, status and trends, and the consequences of its loss, are improved, widely shared and transferred, and applied.
		Aichi Target # 12	same as above

Ramsar Goals and Targets 2016–2024		Aichi Biodiversity Targets 2010–2020	
Target 9	The wise use of wetlands is strengthened through integrated resource management at the appropriate scale, inter alia, within a river basin or along a coastal zone.	Aichi Target # 4	same as above
		Aichi Target # 6	By 2020 all fish and invertebrate stocks and aquatic plants are managed and harvested sustainably, legally and applying ecosystem based approaches, so that overfishing is avoided, recovery plans and measures are in place for all depleted species, fisheries have no significant adverse impacts on threatened species and vulnerable ecosystems and the impacts of fisheries on stocks, species and ecosystems are within safe ecological limits.
		Aichi Target # 7	same as above
Target 10	The traditional knowledge, innovations and practices of indigenous peoples and local communities relevant for the wise use of wetlands and their customary use of wetland resources, are documented, respected, subject to national legislation and relevant international obligations and fully integrated and reflected in the implementation of the Convention with a full and effective participation of indigenous and local communities at all relevant levels.	Aichi Target # 18	By 2020, the traditional knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities relevant for the conservation and sustainable use of biodiversity, and their customary use of biological resources, are respected, subject to national legislation and relevant international obligations, and fully integrated and reflected in the implementation of the Convention with the full and effective participation of indigenous and local communities, at all relevant levels.
Target 11	Wetland functions, services and benefits are widely demonstrated, documented and disseminated.	Aichi Target # 13	By 2020, the genetic diversity of cultivated plants and farmed and domesticated animals and of wild relatives, including other socio-economically as well as culturally valuable species, is maintained, and strategies have been developed and implemented for minimizing genetic erosion and safeguarding their genetic diversity.
		Aichi Target # 1	By 2020, at the latest, people are aware of the values of biodiversity and the steps taken to conserve and use it sustainably.
		Aichi Target # 2	same as above
		Aichi Target # 14	By 2020, ecosystems that provide essential services, including services related to water, and contribute to health, livelihoods and well-being, are restored and safeguarded, taking into account the needs of women, indigenous and local communities, and the poor and vulnerable.
Target 12	Restoration is in progress in degraded wetlands, with priority to wetlands that are relevant for biodiversity conservation, disaster risk reduction, livelihoods and/or climate change mitigation and adaptation	Aichi Target # 15	By 2020, ecosystem resilience and the contribution of biodiversity to carbon stocks has been enhanced, through conservation and restoration, including restoration of at least 15 per cent of degraded ecosystems, thereby contributing to climate change mitigation and adaptation and to combating desertification.
		Aichi Target # 14	same as above
Target 13	Enhanced sustainability of key sectors such as water, energy, mining, agriculture, tourism, urban development, infrastructure, industry, forestry, aquaculture and fisheries fisheries, agriculture and ecotourism practices when they affect wetlands, contributing to biodiversity conservation and human livelihoods	Aichi Target # 6	By 2020 all fish and invertebrate stocks and aquatic plants are managed and harvested sustainably, legally and applying ecosystem based approaches, so that overfishing is avoided, recovery plans and measures are in place for all depleted species, fisheries have no significant adverse impacts on threatened species and vulnerable ecosystems and the impacts of fisheries on stocks, species and ecosystems are within safe ecological limits.
		Aichi Target # 7	By 2020 areas under agriculture, aquaculture and forestry are managed sustainably, ensuring conservation of biodiversity.

Ramsar Goals and Targets 2016–2024		Aichi Biodiversity Targets 2010–2020	
Operational Goal			
Goal 4: Enhancing Implementation			
Target 14	Scientific and technical guidance at global and regional levels is developed on relevant topics and is available to policy makers and practitioners in an appropriate format and language	Aichi Target # 19	same as above
Target 15	Ramsar Regional Initiatives with the active involvement and support of the Parties in each region are reinforced and developed into effective tools to assist in the full implementation of the Convention.		
Target 16	Wetlands conservation and wise use are mainstreamed through communication, capacity development, education, participation and awareness.	Aichi Target # 1	same as above
		Aichi Target # 18	same as above
Target 17	Financial and other resources for effectively implementing the fourth Ramsar Strategic Plan 2016 – 2024 from all sources are made available	Aichi Target # 20	By 2020, at the latest, the mobilization of financial resources for effectively implementing the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020 from all sources, and in accordance with the consolidated and agreed process in the Strategy for Resource Mobilization should increase substantially from the current levels. This target will be subject to changes contingent to resource needs assessments to be developed and reported by Parties.
Target 18	International cooperation is strengthened at all levels		
Target 19	Capacity building for implementation of the Convention and the 4th Ramsar Strategic Plan 2016 – 2024 is enhanced.	Aichi Target # 17	By 2015 each Party has developed, adopted as a policy instrument, and has commenced implementing an effective, participatory and updated national biodiversity strategy and action plan.
		Aichi Target # 1	same as above

Ympäristöministeriö pyysi ajalla 18.3.–15.4.2016 lausuntoja Ramsarin sopimuksen kansallisesta kosteikkotoimintaohjelmasta. Lausuntopyyntö lähetettiin erikseen tietyille keskeisille tahoille, mutta kaikilla halukkailla oli mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Kosteikkotoimintaohjelmasta annettiin yhteensä 37 lausuntoa. Lausunnon antoivat maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Etelä-Karjalan, Hämeen, Pirkanmaan, Kymenlaakson, Lapin, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen liitot, Satakuntaliitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Maanmittauslaitos, Museovirasto, Etelä-Savon, Keski-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan ja Pirkanmaan ELY-keskukset, Suomen ympäristökeskus, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, Suomen Riistakeskus, Suomen Metsäkeskus, Paliskuntain yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Suomen metsästäjälitto ry, Saamelaiskäräjät, Bioenergia ry, Suomen kuntaliitto ry, BirdLife Suomi, Suoseura ry ja Fingrid Oyj.

Näistä liikenne- ja viestintäministeriöllä, sisäministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä, valtiovarainministeriöllä, Pirkanmaan, Hämeen, Kymenlaakson ja Varsinais-Suomen liitoilla, Pohjois-Karjalan maakuntaliitolla sekä Suomen kuntaliitolla ei ollut lausuttavaa esitysluonnokseen.

Johtopäätökset lausunnoista

Lausunnon antajat pitivät toimenpideohjelmaa pääsääntöisesti hyvänä ja tarpeellisenä välineenä, joka kokoaa erilaisten kosteikkojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevien toimenpiteiden tarpeet yhteen. Kosteikkojen kunnostuksen tarve ja kiireellisyys todettiin monessa lausunnossa, samoin tarve kosteikkoluontotyyppien tilan parantamiseen. Lausunnoissa nostetaan esille sektorirajat ylittävän laaja-alaisen yhteistyön välttämättömyys kosteikkotoimintaohjelman toteuttamisessa niin toimenpiteiden suunnittelussa, rahoituksessa kuin toteutuksessakin. Useat lausunnonantajat nostivat esiin taloudellisten resurssien turvaamisen kosteikkotoimintaohjelman toimeenpanossa, joskin todettiin myös resurssien turvaamisen haasteellisuus. Useassa lausunnossa ehdotettiin kosteikkojen suojelun ja kestävään käytön edistämiseksi jo tehtyjen tai käynnissä olevien toimien kuvaamista.

Toimenpiteiden lukumäärää pidettiin monessa lausunnossa suurena, ja toimenpiteiden priorisoinnin tarve nostettiin esiin. Ramsarin sopimuksen mukaisen laajaa kosteikkomääritelmää pidettiin ongelmallisena priorisoinnin kannalta. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä kosteikkojen kulttuurihistoriallisten arvojen, samoin kuin matkailu- ja virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä uhanalaisten kalalajien suojelun selkeämpää esilletuomista. Toimintaohjelman vaikutusten arviointia pidettiin liian yleisluontoisena, ja sitä toivottiin kuvattavan tarkemmin.

Kosteikkotyöryhmä muokkasi toimintaohjelmaa lausuntojen ennen kaikkea resurssitarpeiden arvioinnin osalta toimenpidetaulukon sekä teki muutamia ehdotettuja tekstilisäyksiä ja –muutoksia. Lausuntojen perusteella lisättiin uusi toimenpide: ”Kehitetään kosteikkojen kestäväää hyödyntämistä matkailun ja virkistystyksen vetovoimatekijänä ottaen huomioon kosteikkojen kulttuurisen arvon”.

I. Ministeriöt

Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä, että Suomeen on laadittu oma kansallinen toimintaohjelma kosteikkojen tilan parantamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että suo ovat ilman muuta luettavissa kosteikoiksi, mutta sen sijaan suometsien osalta näin ei voida kategorisesti tehdä ja katsoo, että laaja kosteikkomääritelmä kattaa niin suuren pinta-alan Suomesta, että se saattaa vaarantaa koko toimintaohjelman realistisen toteutettavuuden. Toimintaohjelmasta saatavaa käytännön hyötyä lisäksi kosteikkomääritelmän tarkempi rajaus: miten nykyisten luonnontilaisten kosteikkojen hoitamisella voitaisiin luoda lisäarvoa monimuotoisuuden säilyttämiseen. Tässä tärkeää olisi määritellä priorisoitavat toimenpiteet. Maa- ja metsäministeriön mielestä taustaa ojitukseen johtaneista syistä eli elinkeinoelämän edistäminen, voisi avata paremmin. Toisaalta kuivatushankkeilla on lisätty kosteikkoja, joita ei voida palauttaa kuivatusta edeltäneeseen tilaan ilman moninaisia vaikutuksia luontoon ja sen käyttöön esimerkiksi riistataloudessa.

Maa- ja metsätalousministeriö näkee hyödyllisenä, että toimintaohjelman tärkeimpien toimenpiteiden priorisointia ja sisällyttää toimintaohjelmaan vieläkin yksityiskohtaisempi toteutuksen kustannusvaikutusten arviointi. Priorisoinnin lisäksi voisi samalla karsia toimenpiteiden päällekkäisyyttä, esimerkiksi toimenpiteet 5, 8, 9, 14 ja 15 ovat maaseuturahoitushjelman keino- ja välinekulmasta yksi ja sama toimenpide. Mikäli maaseutuohjelmaa vastaava järjestelmä jatkuu vuonna 2021, maa- ja metsätalousministeriö valmistele ohjelman ottaen huomioon kansallisesti tunnistetut tarpeet ja ministeriön vastuulle osoitetut kosteikkojen hoitoa ja perustamista koskevat kirjaukset voidaan tuolloin ottaa huomioon.

Kun toimintaohjelman toimenpiteiden vastuutahoksi on esitetty ELY-keskusta, olisi syytä tarkentaa, onko toteutus tarkoitettu E, L vai Y -vastuualueen tehtäväksi ja mistä määrärahoista toimenpiteet esitetään rahoitettaviksi.

Yleissuunnittelua koskevan toimenpiteen 13 osalta maa- ja metsäministeriö esittää päävastuutahoksi ympäristöministeriötä ELY-keskuksen sijaan, jos ao. kohta pidetään toimintaohjelmassa mukana, koska maa- ja metsäministeriöllä ei ole tähän tarkoitukseen enää käytettävissä vastaavia määrärahoja. Lisäksi ministeriö huomauttaa, että erityisesti kosteikkojen yleissuunnitelmien toimeenpanoon ei Suomen metsäkeskukseen ole osoitettu varoja.

Toimenpiteen 11 osalta tulisi tehdä seuraava tekstimuutokset: *"Vaikutetaan siihen, että Kemera-varoja kohdennetaan kustannustehokkaihin ja luonnonhoitoa edistäviin toimenpiteisiin."* TAI *"Vaikutetaan uuden METSO -rahoitusjärjestelmän kehittämiseen siten, että kosteikkoja ja tulvaniittyjä lisäävät toimet mahdollistuvat, ja ohjataan Kemera-varoja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla kosteikkojen ja tulvaniittyjen aikaansaamiseen."*

Rahoitukseen ja taulukkoon 3. liittyen, maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että kyseessä on Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera, Maatilatalouden kehittämistukea ei enää ole. Makera tukee maatalouden investointeja ja maatalouteen liittyvää tutkimusta. Kosteikkoja ei voida rahoittaa Makeran investointina, paitsi Makeran tutkimusmäärärahojen kautta. Näin ollen ELY-keskukset eivät myöskään voi olla Makeran osalta toteuttajana. Kosteikkoja rahoitetaan ei-tuotannollisina investointeina maaseutuohjelmasta.

Taulukosta 3. tulisi poistaa Kestävän metsätalouden kehittämistuen Kemera -tuen osalta hankeyleissuunnittelu tai vesiensuojeluneuvonta, joita voidaan toteuttaa vain Suomen Metsäkeskuksen valtionavulla. Kemera -lain nojalla voidaan rahoittaa vain yksittäisen yksityismetsänomistajien hankkeiden suunnittelua ja toteuttamista ja näin ollen Suomen metsäkeskus ei voi olla tuensaaja.

Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa seuraavia yksityiskohtaisia muutoksia toimintaohjelmaan:

- Kemera tulee korvata *”Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki ”* (s.5)
- maininta metsätaloudesta tulee poistaa tekstistä (s. 13)
- kaikkien eniten soittamme ovat muuttaneet metsätalouden toimet (s. 13, 5. kappale) ehdotetaan muutettavaksi: *”Määrällisesti eniten soittamme ovat muuttaneet aikaisemmin toteutetut soiden ojitukset metsätalouden käyttöön.”*
- lisäys tekstiin esim. *”Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa ojikkojen, muuttumien ja turvekankaiden uhanalaisuutta ei ole arvioitu erikseen, mutta ojitettuja turvemaita sisältyy muuttuneisiin suoyhdistymäkokonaisuuksiin, ts. pääosin arvio koskee luonnontilaisia soita.”* (s. 14 Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvointi)
- lisäys tekstiin, *”suometsiä sekä hoidetaan että käytetään kestävästi”* (s. 21)
- kompensaation vieminen lain tasolle ei sovellu maa- ja metsätalouteen, vaan siihen soveltuu parhaiten vapaaehtoinen järjestelmä (s. 22)
- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio muutetaan muotoon Tapio Oy (s. 34)

Sosiaali- ja terveysministeriö: Ei lausuttavaa.

Sisäministeriö: Ei lausuttavaa.

Liikenne- ja viestintäministeriön mielestä Ramsar -kosteikkotoimintaohjelma 2016–2020 vaikuttaa perusteellisesti valmistellulta eikä liikenne- ja viestintäministeriöllä ole kyseiseen asiaan lausuttavaa.

Valtiovarainministeriö: Ei huomautettavaa.

2. Viranomaiset

Etelä-Suomen aluehallintoviraston ympäristöluvut_vastuualue pitää ehdotusta toimintaohjelmasta ja sen tavoitteista oikeasuuntaisena ja tarpeellisena. Hoito, kunnostus ja ennallistaminen ovat tarpeen monilla kosteikkotyypeillä ja tavoitteena tulee olla pyrkimys laajempiin suunnitelmiin kosteikkoluontotyyppien tilan parantamisessa. Tehtävien toimenpiteiden tulee vaikutusten aikaan saamiseksi olla riittävän laaja-alaisia, tehokkaita ja pitkäkestoisia. Suunnittelussa, rahoituksessa ja toteutuksessa tulee yhteistyötä tehdä yli sektorirajojen eri toimijoiden yhteistyönä.

Aluehallintovirasto esittää, että tietämystä kosteikkoverkostoista (esim. talvehtimisalueet, muuttoreitin levähdyspaikat, ruokailualueet ja pesimäpaikat) tulisi olla enemmän ja laajemmin toiminnanharjoittajilla ja ympäristöhallinnon sisälläkin. Mikäli hanke tai hanketta koskeva lausunto kohdistuu Ramsar -kosteikkoverkoston osaan, tulisi se tuoda esille. Lupahakemuksessa esitettyjen toimenpiteiden yhteys Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmaan tulee tuoda esiin suunnitelmissa ja lausunnoissa myös silloin kun yhteys ei ole ilmeinen (esim. hoitokalastukset ja muut rehevöitymisen hillintään tähtäävät toimenpiteet).

Lainsäädännössä tulee turvata sekä biotooppien että lajien suojelun asema. Eri sidosryhmät, kuten maanomistajat, yleishyödylliset yhteisöt ja yritykset, ovat toimenpiteiden toteuttamisessa ja niiden rahoittamisessa voimavara, jota ei tule unohtaa.

Museovirasto pitää positiivisena, että tavoitteissa mainitaan myös kulttuurisen arvon tunnustaminen, mutta näkee heikkoutena sen, ettei kulttuurista arvoa ole tarkemmin määritelty. Kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön näkökulmasta kulttuuriseen arvoon kuuluvat materiaaliset ihmistoiminnan jäännökset ja rakenteet, maisema sekä myös aineettoman kulttuuriperinnön arvot. Museoviraston mielestä kosteikkojen kulttuuriperintö tulisi olla näkyvämmiin esillä toimintaohjelmassa, koska se toimii historiallisen, kansatieteellisen ja arkeologisen tutkimuksen tieteellisenä

lähdemateriaalina, jota ei ole saatavilla muualla. Kosteikoilla on merkitystä maise-
mana ja historiallisina nautinta-alueina, joissa ihminen on liikkunut esihistoriallisista
ajoista lähtien. Kosteikkojen suojelu edistää myös niiden historiallisen ulottuvuu-
den suojelua ja niiden käyttöä virkistykseen, elämysten ja tutkimuksen ympäristönä.
Museoviraston huomauttaa, että myös vesienhoitosuunnitelmissa, merien hoidossa
ja tulvasuojelussa tulisi huomioida kulttuuriperintö ja riittävä sekä oikea-aikainen
yhteistyö kulttuuriperintöalan asiantuntijoiden kanssa.

Museovirasto lausuu toimintaohjelmasta erityisesti ranta-, vesi- ja suo- ja kosteik-
koalueiden kulttuuriperinnön osalta ja muistuttaa, että Ramsarin määritelmän mukai-
set kosteikot ovat Suomessa kehittyneet jääkauden jälkeisten kallio- ja maaperän sekä
ilmaston muutosten seurauksena. Ympäristön muutokset ovat luettavissa kosteikko-
jen kerrostumista ja samalla kosteikkoihin kätkeytyy erilaisia kulttuurijäännöksiä ja
muita kulttuuriperintökohteita, jotka ovat usein säilyneet paksujen turve-, lieju- tai
tulvasedimenttien syvyyksissä. Näiden jäännösten erityisen suuri tutkimuksellinen
ja tiedollinen arvo, perustuu niiden erinomaiseen säilyneisyyteen kosteissa vähä-
happisissa olosuhteissa tai kokonaan veden alla. Keskeisiä sijainteja ovat muinaiset
saaret, jokisuut, järvenrannat, rannikot ja erityisesti alueet, jotka ovat olleet alttiina
voimakkaalle maankohoamiselle, tulvakerrosten muodostumiselle, vedenpinnan
vaihtelulle, soistumiselle ja vesistöjen umpeenkasvulle. Esihistoriallisen ihmistoi-
minnan oleellinen osa elinpiiriä ja nautinta-aluetta ovat asuinpaikkoja ympäröivät
ranta-alueet, vesistöt ja kosteikot. Museovirasto nostaa jäännösten säilymisen osalta
potentiaalisina erityisesti Pohjanlahden jokisuut, maankohoamisrannikon, veden-
pinnan vaihtelulle altistuneet järvioltaat (esim. Saimaa) ja vesistöjen umpeenkasvun
seurauksena muodostuneet suot. Museovirasto huomauttaa, että kosteikoissa on
tehty vain vähän arkeologisia tutkimuksia ja kosteikkoihin kohdistuvissa maan-
käyttö- ja kunnostushankkeissa ei ole juurikaan arvioitu hankkeiden vaikutuksia
kulttuuriperintöön. Museovirasto muistuttaa, että kosteikkojen arkeologiset kohteet
ovat muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, joiden
kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu nii-
hin kajoaminen on suoraan lain nojalla kiellettyä. Muita kohteita voi tulla suojelluiksi
maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisen kaavoituksen yhteydessä, mutta
maankäytön suunnittelun ulkopuolelle kuitenkin jäävän laajan joukon kosteikkoja.

Museovirasto esittää seuraavia muutoksia Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmaan:

- SWOT-tarkastelu: heikkoutena kosteikkojen ja vesialueiden arkeologisen kult-
tuuriperinnön puutteellinen tunteminen, yleissuunnittelun puute ja sektori-
keskeinen toimintatapa (s.20)
- Kulttuuriympäristön huomioiminen voidaan toteuttaa esim. kosteikkojen tut-
kimus- ja seurantaohjelman laatimisessa ja uusien yhteistyökumppaneiden ja
toimintatapojen kartoituksessa sekä myös ekosysteemipalveluiden tutkimuk-
sen kautta (s. 21 ja 22)
- Hanketyöskentely takaisi mahdollisuuksia ja uusia edellytyksiä kulttuuripe-
rinnön huomioimiseksi kosteikkojen suojelussa (s.21 rahoitusmahdollisuuksien
kartoitus)
- Tavoite 1: Kosteikkojen kunnostuksessa tulee selvittää ja huomioida kunnos-
tustoimenpiteiden vaikutus kunnostettavan kosteikon kulttuuriperintöön.
- Tavoite 2: Museovirasto pitää tärkeänä, että kosteikkojen suojelun ja kunnosta-
misen parhaisiin käytäntöihin saadaan mukaan myös oikea-aikainen ja riittävä
kulttuuriperinnön huomioimisen prosessi. Museovirasto ehdottaa sopivaan
kohtaan: ”Kosteikkojen hoitoa, kunnostamista ja ennallistamista suunnitelta-
essa tulee selvittää hyvissä ajoin toimenpiteiden mahdolliset vaikutukset ve-
si-, ranta- ja kosteikkoalueiden kulttuuriperintöön sekä kulttuurimaisemaan.

Vaikutusten selvittäminen voi edellyttää, että kosteikkoja koskevan hankkeen hankkeesta vastaava tekee tai teettää kulttuuriperinnön selvityksiä/inventointia maastossa. Selvitysten/inventointien perusteella voidaan arvioida alueen kulttuuriperintöpotentiaalia sekä tunnistaa mahdolliset lisäselvitystä vaativat alueet ja tavoitteet. Hankkeen vaikutusten arvioinnin tekee museoviranomainen (maakuntamuseon/Museoviraston lausunnot) inventoinnin perusteella.”

- Tavoite 3: Museovirasto esittää tietopohjaan liitettäväksi myös kulttuuriympäristötiedon (Kulttuuriympäristön rekisteriportaali -palvelu: <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>). Museovirasto huomauttaa kuitenkin, että rekistereihin on merkitty ainoastaan tällä hetkellä tunnetut muinaisjäännös- ja kulttuuriperintökohteet, eivätkä ne anna kattavaa kuvaa. Museovirasto ehdottaa, että tutkimus- ja seurantaohjelman laatimiseen liitetään mahdollisuuksien mukaan myös kulttuuriperinnön tutkimusta, mikä kosteikkojen ja soiden kulttuuriperinnön ja -maiseman paremmalla tuntemuksella tukisi myös osaltaan ekosysteemipalvelunäkökohtia.
- Tavoite 4. Museovirasto ehdottaa kulttuuriperinnön huomisista osana kosteikkojen merkityksen laajaa oivaltamista. Museovirasto toimii mielellään yhteistyössä kulttuuriperintöaineistojen ja ohjeistusten laatimisessa (esim. tiedottamisen, koulutuksen, neuvonnan, kosteikkopäivien ohjelmien, Liminganlahden kosteikkokeskuksen sisällön, kosteikkojen mallialueiden osalta).
- Tavoite 5. Olisi kannatettavaa, että Suomi toimisi edelläkävijänä kulttuuriperinnön huomioimisessa, tutkimuksessa ja hoidossa kosteikkojen suojelun yhteydessä. Erityinen eurooppalainen huoli on kalatalous- ja vesistökuunnostuksen osalta, samoin turvemaiden osalta kulttuuriperintöä ei ole riittävästi huomioitu. Erityistä huolta on kiinnitetty Ruotsissa ja Virossa ja Englannissa (mm. National Heritage Protection plan about waterlogged heritage, Strategy for Water and Wetland Heritage).
- Tavoite 6. Museovirasto ehdottaa, että yhteisiin tavoitteisiin lisätään toimiva kulttuuriperintöprosessi (työkalu), joka jalkautetaan kosteikkokunnostusten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Museovirasto ehdottaa, että kosteikkotyöryhmässä sekä kosteikkoverkostossa/-foorumissa (s.33) olisi mukana Metsähallituksen (kulttuuriperintö) lisäksi myös Museoviraston ja yliopistojen kulttuuriperinnön asiantuntijoita tai asiantuntemusta lisäarvoa tuottavina sidosryhmäjäseninä. Nämä tahot tulisi liittää myös osallisten luetteloon.

Keski-Suomen ELY -keskuksen mukaan kosteikkojen hoidon onnistuminen koostuu toimintakokonaisuudesta, johon kuuluu suuri joukko kertaluonteisia ja pitkäjänteisiä jatkuvaluonteisia toimenpiteitä. Keski-Suomen ELY -keskuksen mielestä -kohteita olisi perusteltua kehittää laajasti osallistavina ja koko valuma-aluetta koskevinä pilotitkohteina, jotka voisivat tuottaa toimintamalleja myös muiden kosteikkojen hoitoon ja kestävään käyttöön.

Keski-Suomen ELY -keskus huomauttaa, että metsästyksen vaikutuksen painottuminen joko riistakantojen tuottoon tai kielteisemmissä tapauksissa pääomaan riippuu paljolti siitä, kuinka hyvin kokonaisvaltainen hoito kosteikkokohteella on toteutettu. Kestävän metsästyksen periaatteet eivät täyty, mikäli poikastuotto pitkäjänteisen hoidon laiminlyöntien vuoksi on heikko ja jolloin verotus kohdistuu varsin suurella todennäköisyydellä aikuiskantaan eli kannan pääomaan.

Ympäristöhallinnon kannalta voi olla keskeistä kohdistaa julkisia varoja niihin kohteisiin, joilla kosteikkojen pitkäjänteinen paikallistahoja osallistava hoito on kunnossa ja riistakantojen verotus harkittua ja suunnitelmallista.

Keski-Suomen ELY-keskus näkee, että Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman toimeenpano edellyttää ympäristöhallinnolta huomattavaa resursointia, mutta valtio-

hallinnon viimeaikaiset linjaukset, henkilöresurssien ja kunnostuksiin käytettävissä olevien määrärahojen leikkaukset tekevät haasteelliseksi myös mm. EU-hankerahoituksen käytön.

Keski-Suomen ELY-keskus pitää tärkeänä tutkimus- ja seurantaohjelman valmistelua ja toimeenpanoa. Kosteikoille olisi perusteltua luoda seurantastandardi, jotta kunnostuksen ja hoidon vaikutuksista saadaan vertailukelpoista tietoa. Riittävän laajapohjaisella seurannalla päästään kehittämään kustannustehokkaampaa hoitoa. Valtion ympäristöhallinnon edellytyksiä seurannan toteuttajana tulisi parantaa.

Etelä-Savon ELY-keskus toteaa, että toimenpiteet ovat kokonaisuutena tarpeellisia ja perusteltuja. ELY-keskus toteaa, että nykyisen työnjaon mukaan yksityismaiden luonnonsuojelualueiden hoito kuuluu Metsähallitukselle. ELY-keskusten ja Metsähallituksen välinen työnjako lintuvesien hoidossa on edelleen selkiintymätön. Ainakin osassa ELY-keskuksia on toistaiseksi tehty lintuvesien hoidon suunnittelua ja järjestetty hoidon toteuttaminen. Ennen Ramsar -toimintaohjelman toimenpiteiden toteuttamista lintuvesien osalta on syytä ratkaista Metsähallituksen ja ELY-keskusten välinen työnjako tältä osin. Samassa yhteydessä on syytä ottaa huomioon tulevan aluehallintouudistuksen vaikutuksen työnjakoon, toimintatapojen määrittelyyn ja tavoitteiden saavuttamiseen. Vastuutahon pitäisi olla selvillä myös ennen Ramsar -kohteiden vastuuhenkilöiden nimeämistä.

Resurssien ja rahoituksen järjestäminen on avainasemassa Ramsar -toimintaohjelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Esimerkiksi, ennen kuin Ramsar -täydennyskohteita valitaan, on oltava selvä tieto eri tahojen vastuista ja rahoituksesta.

Ympäristösopimuksilla voidaan ranta-alueita laiduntaa, mutta puutteena on että laiduntaja saa tukea vain keskivedenkorkeuden yläpuoliselle ranta-alueelle.

Tavoitteessa 6 esitetylle kansalliselle ohjeistukselle Ramsarin sopimuksen periaatteiden soveltamisesta on olemassa selkeä tarve. Ohjeistuksen olisi hyvä olla mahdollisimman käytännöllisellä ja keinovalikoiman konkreettisella tasolla, jotta periaatteiden soveltaminen myös suojelualueiden ulkopuolella toteutuisi mahdollisimman kattavasti.

Ehdotetussa kompensatioajattelussa on riskinä se, että olemassa olevien arvokaiden kosteikkokohteiden voidaan toimijoiden taholta katsoa olevan korvattavissa, mikä ei ole tarkoituksenmukaista luonnon monimuotoisuuden näkökohdasta.

Pirkanmaan ELY-keskus pitää kosteikkojen suojelua ja hoitoa erittäin tärkeänä luonnon monimuotoisuuden säilymisen turvaamiseksi. Esitetyt toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja monipuolisia. Pirkanmaan ELY-keskus osallistuu mielellään aktiivisesti toimialaansa kuuluvien toimenpiteiden toteuttamiseen käytettävissä olevien resurssien puitteissa. SWOT-analyysiin ELY-keskus ehdottaa joitakin tarkennuksia. Analyysin mahdollisuuksissa esitetty turvetuotannon turvaaminen on ristiriidassa kosteikkojen suojelun ja kestäväen käytön kanssa. SWOT-analyysin mahdollisuuksissa ja uhissa on mainittu soidensuojelun täydennysehdotus, joka lopulta kattoi vain valtion hallinnassa olevia suoalueita. Mahdollisuuksissa ja uhissa olisi hyvä mainita myös soidensuojelutyöryhmän valta-kunnallisesti arvokkaiksi suoalueiksi luokittelemien suoalueiden vapaaehtoisen suojelun toteutus

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus pitää puutteena, ettei esitettyjen toimenpiteiden toteutuksen suhde erikseen nimettyjen Ramsar -alueiden kosteikkoihin käy ilmi, vaan toimintaohjelma koskee kaikkia muitakin kosteikkoja. Kappaleessa vaelluskalojen kantojen parantamiseen liittyen olisi syytä korostaa sitä, että myös luonnonmukaiset ohitusuomat luetaan kalateiksi sekä nostaa esille muutkin vesien ja sitä kautta vaelluskalakantojen tilaa heikentävät toiminnot kuin yksinomaan virtavesien fyysinen muuttaminen (laajat ojitukset valuma-alueilla, maatalous, usea maanmuokkauksiin liittyvät toiminnot happamien sulfaattimaiden alueilla). Näillä vuosikymmenten ajan tulleilla erittäin huomattavilla ravinne- ja kiintoainekuormilla sekä happamoittavilla

kuormituksilla on osaltaan ollut ratkaiseva merkitys elinolosuhteiden heikentymiseen ja siten vaelluskalakantojen taantumiseen. POPELY näkee, että myös kalastuksen vaikutus on syytä mainita ja kalatiestrategian mukaan täsmennettävä, että tarvitaan useantyyppisiä toimenpiteitä ja pitkäjänteistä työtä. POPELY:n mukaan on syytä lisätä taulukkoon toimijoista ja toimenpiteiden vastuutahoihin ELYjen ja maakuntien liittojen muuttuvat tilanne vuoden 2019 alkaen, esimerkiksi lisäämällä yleisen maininnan alkuun ja vastuun siirtymisestä eteenpäin aluehallinnon uudistumisen myötä.

- 12. toimenpiteen kirjausta tulisi täsmentää: ” Vaikutetaan vesienhoidon vuonna 2016 käynnistyneet suunnittelukauden toimenpideohjelmiin ja ...”
- Vaelluskantojen taantuminen ja vastuutahot tulisi nostaa toimenpiteisiin, esimerkiksi tavoitteen 2 alle uutena toimenpiteenä 12. Yhteistyötahoihin tulee lisätä LUKE.
- Rahoitusta koskevaan lukuun tulee korjata, että kyse on yhdestä merenhoitosuunnitelmasta ja olisi selkeämpää puhua vesienhoitosuunnitelmista, alueellisen sijaan.
- 32. toimenpiteen mukaan Ramsar -alueiden merkintä maastoon on ristiriidassa uuden luonnonsuojelualueiden merkintäsäädöksen kanssa, jossa luovutaan luonnonsuojelualueiden merkinnästä kustannussyistä.

POPELY pitää toimintaohjelman ympäristövaikutusten kuvausta aivan liian ylimalkaisena ja pitää puutteena, ettei ohjelman toteuttamiskustannuksia ole esitetty ja verrattu niitä valtion nykyisessä tilanteessa realistisiin rahoitusmahdollisuuksiin. POPELY pitäisi informatiivisena nykyisen rahoitustason kuvaamista ja esittämistä mitä sillä saadaan aikaan. POPELY esittää taulukkoon 1. ELY-keskuksen rooliin lisättäväksi ympäristökorvaussopimusten laadinnan, mm. Pohjois-Pohjanmaalla käytetään merkittäviä rahasummia maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän kautta maamme merkittävimpien Ramsar -alueiden suojelun ja hoidon edistämiseen (esimerkiksi ko. rahoituksella Liminganlahdella hoidetaan yli 1000 ha).

Suomen Riistakeskuksella ei ole huomauttamista toimintaohjelman sisältöön tai esitettyihin toimenpiteisiin. Kokonaisuus tukee riistahallinnon tavoitteita ja maa- sekä metsätalouden riistataloudelliset kosteikot on nostettu hyvin esiin. Kotiseutukosteikko Life + hankkeen materiaaleja voidaan hyödyntää Ramsar -työssä (www.kosteikko.fi, <http://kosteikko.fi/2015/12/03/kosteikko-opas-taytta-asiaa-kosteikon-perustamisesta-hoitoon/>). Hankkeessa perustettiin myös valtakunnallinen mallikosteikkoverkosto. Parhaillaan haussa on Riistametsä- Taiga Grouse Life – hanke, joka toteutuessaan tuo merkittävän resurssin ojitettujen heikkotuottoisten soiden riistataloudelliseen kunnostamiseen 2016-2023.

Suomen Riistakeskus toteuttaa vuodesta 2016 alkaen taantuvien vesilintujen hoidon toimenpideohjelmaa, jossa keskeisimpiä osia on elinympäristöjen kunnostus ja hoito, mukaan lukien pienpetopyynti. Keskeisiä toimenpiteitä ovat mm. kosteikkoelinympäristöjen kunnostus- ja hoitohankkeen toteuttaminen (työnimellä Rannikon lintulaitumet Life +) 2017-2019, häirintävapaisten levähdys- ja ruokailualueiden verkoston kehittäminen 2017-2019 (ja korvaavien metsästyskosteikkojen kunnostaminen ja perustaminen) sekä viestintä ja koulutus kosteikkoelinympäristöjen hoidosta 2016 alkaen.

Suomen Metsäkeskus katsoo, että toimintaohjelma on hyvä ja täyttää sekä kansainväliset että kansalliset työlle asetetut tavoitteet. Metsäkeskus pitää hyvänä, että ohjelmassa on huomioitu suojelun ja hoidon lisäksi myös kosteikkojen, kuten suomensien hyödyntäminen. Metsäkeskus katsoo, että suurin haaste lisätä yksityismetsissä kosteikkojen hoitoa ja rakentamista on Kemera –luonnonhoitovarojen niukkuus. Metsätalouden vesiensuojelutöille ja kosteikkojen rakentamiselle on suurta kysyntää, sillä metsänomistajat kokevat Kemera -tuella toteuttamisen helppona ja pienempiriskisenä verrattuna maatalouden ympäristötuella toteutettaviin kosteikkokunnos-

tuksiin. Edellä esitetyn perusteella Metsäkeskus katsookin, että toimenpide 11 on erityisen tärkeä. Metsäkeskus voi sitoutua resurssiensa puitteissa toimintaohjelman tavoitteisiin.

Metsähallitus pitää hyvänä, että kosteikkojen osalta on laadittu kansallinen toimintaohjelma, joka toimeenpanee kansainvälistä Ramsarin kosteikkosopimusta. Metsähallitus huomauttaa, että parhaillaan on ympäristöhallinnossa menossa kaksi Natura-verkostoon liittyvää arviointiprosessia (yleissuunnittelu ja ns. NATA-arviointi), joissa tulisi ottaa huomioon Ramsarin sopimuksen toimeenpanoon liittyvät näkökulmat. Metsähallitus muistuttaa heidän keskeisestä roolista nimettyjen Ramsar -kohteiden suojelusta ja hoidosta vastaavana toimijana sekä riittävän rahoituksen turvaamisesta tähän työhön. Metsähallitus korostaa kosteikkojen merkitystä monenlaisten ekosysteemipalveluiden tuottajana, mm. vedenkiertoon ja ilmastomuutoksen hillintään sekä sopeutumiseen liittyen, että erilaisten kulttuuripalveluiden tuottajana (virkistyskäyttö, matkailu), joita myönteisiä merkityksiä tulisi korostaa kosteikkoviestinnässä ja sidosryhmytyössä. Metsähallituksen luontopalvelut pitää tärkeänä, että Ramsar kohteiden matkailu- ja virkistyskäyttöarvot ja -mahdollisuudet (laajemmin myös niistä epäsuorasti nauttivien) tulisivat selvemmin esille Ramsar -toimintaohjelmassa. Metsähallitus nostaa esiin toimintaohjelman ohueksi jääneen kulttuurisen ulottuvuuden ja katsoo, että kulttuuriperintöön ja kosteikkojen kulttuuriseen arvoon liittyviä toimenpiteitä tulisi lisätä toimintaohjelmaan. Metsähallitus ehdottaa, että tavoitteen 2 toimenpiteeksi ehdotettaisiin vedenalaisen ja vesiin liittyvän kulttuuriperinnön sekä soistuneiden järvenrantojen kulttuuriperinnön inventointien kohdentamista Ramsar -kohteille.

Metsähallitus muistuttaa, että useat Ramsar -kohteet sijaitsevat ehdotetuilla uusilla valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla, joiden hoidossa ja käytössä tulee ottaa korostetusti huomioon kosteikkojen luonto- ja kulttuuriperintöarvot. Toimenpiteen 32. osalta, Metsähallitus ehdottaa muutettavaksi seuraavasti: Ramsar -alueiden status tuodaan esille niiden opastauluissa, esitteissä ja muussa opastusviestinnässä.

3. Maakuntien liitot

Etelä-Karjalan liitto pitää yleisesti ottaen toimintaohjelmaa perusteellisena asiakirjana ja sen tavoitteita kannatettavina. Etelä-Karjalan liitto nostaa esiin maamme edustavimman sisäjärvien lintukosteikon Siikalahden, jonka nykyinen luonnonsuojellusarvo perustuu aktiiviseen kunnostukseen. Etelä-Karjalan liitto pitää valitettavana, että aktiivisten hoitotoimenpiteiden puuttuessa useat valtakunnallisen lintuvesien suojeluohjelman kohteiden laji- ja parimäärät ovat romahtaneet. Etelä-Karjalan liiton mielestä keinot lintukosteikkojen monimuotoisuuden ylläpitämiseksi edellyttää niiden palauttamista sellaiseen kehitysvaiheeseen, jossa monimuotoisuus on suurin ja ylläpitää tätä tilaa tai luoda uusia kosteikkoja entisille turvetuotantoalueille. Etelä-Karjalan liitto nostaa esiin Parikkalan seudun lintuvesien merkityksen kasvun viime vuosikymmeninä (Pien Rautjärven Honkakylänlahti, Tarassiinlahti, Pohjanranta, Jyrkilänliete, Simplejärven Rautalahti ja Suuri Rautjärvi), etenkin joutsenen, valkuposkihanhien ja metsähanhien muuten välietappeina ja siten kansainvälisesti merkittävinä sekä kaakkoisen Suomen isojen vesilintujen muuton aikaiset ruokailu- ja levähdysalueet (Konnunsuon peltoalue, Lappeenrannan Joutsenossa).

Etelä-Karjalan liitto ehdottaa

- Parikkalan seudun lintuvedet tulisi saada yhtenä kokonaisuutena Ramsar -sopimuksen piiriin.
- Rakennettavaksi tekokosteikkoa turvetuotannosta poistuneille valtion omistamille maille ja entistettäväksi ojitetut valtion suoalueet.

Lapin liitto toteaa, että maakunnassa sijaitsee kymmenen Ramsar -aluetta, joista Oulangan kansallispuisto sijoittuu osin Pohjois-Pohjanmaan maakunnan puolelle, jotka on Lapin maakuntakaavoissa osoitettu merkinnöillä luonnonsuojelualue (SL) tai suojelualue (S) ja niiden varausperusteet ja alueiden kuvaukset on esitetty kaavan liiteasiakirjoissa. Parhailtaan laadittavana olevassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavaehdotuksessa on kolme Ramsar -aluetta, jotka osoitetaan SL merkinnällä ja suunnittelumääräyksellä: ”Alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.” Tämän jälkeen käynnistyy Pohjois-Lapin maakuntakaavan päivitys. Lapin maakuntakaavoissa on annettu myös koko maakuntakaava-aluetta koskevia määräyksiä.

Osa Ramsar -alueista sisältyy maakuntakaavoissa kehittämisperiaatteen mukaisesti sekä matkailun vetovoima-alueisiin, matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueisiin, että myös maaseudun kehittämisen kohdealueisiin. Osa Ramsar -alueista sijoittuu myös kaivostoiminnan kehittämisen vyöhykkeille tai todennäköisille mineraalivarantoalueille, merkinnän ollessa informatiivinen eikä osoita konkreettisia aluevarauksia. Ramsar alueille on myös osoitettu muita merkintöjä (moottorikelkkareittejä, ulkoilureittejä tai poronhoidon aluevarauksia). Tiettyjä Ramsar -alueita koskevat yhteystarvemerkinnot ja raideliikenteen kehittämiseksi tehtävä selvitysmerkinnät ovat yleispiirteisiä, joiden sijainti tarkentuu alempiasteisessa suunnittelussa. Osa Ramsar -alueista sijoittuu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeille alueille.

Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan taustaselvitykseksi laaditussa Luonto- ja maisemaselvityksessä on käytetty ekosysteemipalveluiden näkökulmaa ja huomioitu kosteikkojen merkitys kulttuuri-, tuki- ja säätely sekä tuotantopalveluiden tuottajana. Selvityksen pohjalta maakuntakaavaan osoitetut ekologiset yhteystarpeet tukevat Ramsar -alueiden ja muiden luonnonsuojelualueiden monimuotoisuuden säilyttämistä.

Lapin liitto huomauttaa, että osa Ramsar -alueista sijoittuu Saamelaiden kotiseutualueelle, Sammuntijänkä-Vaijoenjänkä -alueen itäosan sijoituessa myös kolttalueelle, mikä on huomioitu toimintaohjelmassa saamelaiden kotiseutualueena.

Lapin liitto ehdottaa

- lisättäväksi toimenpideoSION esim. tavoite 2. Kosteikkoihin vaikuttavaa suunnittelua tehdään kokonaisvaltaisesti maakuntien merkittävän roolin sekä ehdottaa tarkistettavaksi yhteistyötahot tulevan aluehallintouudistuksen näkökulmasta, jossa pääosa ELY-keskuksen tehtävistä siirtyy tuleville maakunnille,
- lisättäväksi maininnan vireillä olevasta merien suunnittelusta, mikä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisen yhteydessä on tulossa maakuntien liittojen tehtäväksi,
- Ramsar -alueiden riittävyyden arvioinnissa ja täydennyskohteiden ehdottamisessa tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon maakuntakaavoissa osoitetun maankäytön pohjalta,
- toimintaohjelman ja sen toteutuksen suunnittelu tulisi tehdä yhteistyössä maakuntien kanssa.

Pohjanmaan liitto toteaa, että Pohjanmaan maakunnassa on neljä Ramsar -aluetta, joiden kaavamerkintä on SL3, Lintuvesiensuojeluohjelman mukaan perustettu tai perustettavaksi tarkoitettu luonnonsuojelualue ja alueella on myös voimassa MRL33§:n mukainen rakentamisrajoitus. Suojelumääräyksen mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää alueen luonnonarvojen säilyttämiseen ja turvaamiseen sekä välttää toimenpiteitä, jotka vaarantavat niitä arvoja, joiden perusteella alue on muodostettu tai

siitä on tarkoitus muodostaa luonnonsuojelualue. Maakuntakaavan 2040 laatimisessa tullaan ottamaan huomioon maakunnassa sijaitsevat Ramsar -alueet.

Tavoitteen 1 mukainen toimenpide 9. *Perustetaan maa- ja metsätalousalueiden sekä kaupunkiympäristön monivaikutteisia kosteikkoja ja pidetään huolta, että olemassa olevien kosteikkojen tila ei heikenny* voisi myös käsittää tulva-alueiden riskinhallintaa palvelevia ja hulevesienkäsittelyyn tarkoitettuja kosteikkoalueiden rakentamista. Pohjanmaan liiton mukaan toimintaohjelmasta olisi hyvä käydä ilmi miten kansalliset tulvariskien hallintasuunnitelmat on otettu huomioon toimintaohjelmaa laadittaessa.

Tavoitteen 3 mukainen toimenpide 24. Hyödynnetään valtakunnallisen perinne- maisemaintoientien tuloksia kosteikkojen perinnebiotooppien suojelussa, Pohjanmaan liitto toteaa odottavansa valtakunnallisen perinnebiotooppien päivitysinventointien tuloksia ennen mahdollisia muutoksia voimassaolevaan maakuntakaavaan.

Pohjois-Pohjanmaan liiton mukaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2014-2017 mukaan maakunnan tavoitteena on profiloitua tunnettuna kosteikkomaakuntana. Tavoitteeseen päästään soiden ja muiden kosteikkojen suojelulla ja vastuullisella käytöllä. Soita muuttavan käytön suhteen keskeistä on kiinnittää huomiota myös tuotantoon otettujen soiden jälkikäyttöön. Pohjois-Pohjanmaan liiton mukaan toimenpideohjelma on selkeä kokonaisuus. Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää seuraavien näkökulmien vahvistamista toimenpideohjelmassa

- Muiden kuin valtionhallinnon toimijoiden rooli vahvemmin esiin. Näitä toimijoita ovat mm. maakuntaliitot, tulevat itsehallintoalueet (maakunnat), kunnat, yritykset ja paikalliset kolmannen sektorin toimijat. Tulevaisuudessa myös yritysten merkitys esimerkiksi hankkeiden rahoittajana voi olla suuri.
- Toimenpiteissä olisi hyvä ylittää sektorirajat ja ottaa kosteikkojen turvaaminen huomioon mm. alueiden käytön suunnittelussa.
- Toimintaohjelmassa olisi hyvä käydä ilmi, mitä toimenpiteitä Suomessa on jo tehty kosteikkojen eteen ja miten Ramsar -tavoitteisiin on jo vastattu (esim. VN periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä käytöstä, maankäyttö- ja rakennuslaki, ympäristönsuojelulaki, soidensuojelu täydennysohjelmineen)
- Kosteikkojen arvostuksen nostamisessa yksi keino on niiden kestävä hyödyntäminen matkailun ja virkistykseen vetovoimatekijänä. Tavoitteena voisi olla esim. kosteikkoluonnon hyvä saavutettavuus ja yleiskäytön kehittäminen
- Ramsar -status on suurelle yleisölle melko tuntematon, minkä vuoksi esim. kansallispuisto- tai maailmanperintöstatus olisivat alueiden näkyvyyden ja merkityksen kannalta keskeisiä. Toimintaohjelman tavoitteena voisi olla suomalaisen kosteikon tai kosteikkokokonaisuuden esittäminen Unescon maailmanperintölistalle.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää toimenpidettä 30 erittäin tärkeänä.

Kymenlaakson liitolla ei ole huomautettavaa toimintaohjelmasta.

Hämeen liitto: Ei lausuttavaa

Pirkanmaan liitto: Ei lausuttavaa

Satakuntaliitto toteaa, että Kauhanavan-Pohjankankaan kansallispuisto sijoittuu merkittävältä osin myös Satakunnan puolelle. Ohjelmassa esitetyt tavoitteet, tavoitetila ja toimenpiteet ovat hyvin pohdittuja, toimenpiteisiin tulisi kohdentaa rahoitusta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, että kosteikkojen ulkopuolella tapahtuvat toimenpiteet eivät saa heikentää kosteikkojen tilaa (esim. vedenottohankkeet).

Varsinais-Suomen liitto: Ei lausuttavaa

4. Tutkimus- ja asiantuntijalaitokset

Maanmittauslaitos huomauttaa, että maanomistajan oikeusturva edellyttää, että yksityisen omaisuuden käytön rajoittamiset kohdistuvat omistusoikeuteen vain minimitasolla, esim. perinnebiotooppien osalta, jotka edellyttävät jatkuvia hoitotoimenpiteitä. Maanmittauslaitos pitää ohjelman sisällössä myönteisenä, että siinä on kiinnitetty huomiota vesialueiden omistussuhteisiin liittyviin kysymyksiin. Näiden järjestely, etenkin passiiviseksi jääneiden osakaskuntien osalta, edellyttäisi myös yhteiskunnalta toimenpiteitä, jotta toimimattomat yhteisalueet voitaisiin liittää hallinnoitaviksi naapuriosakaskuntien yhteyteen. Tätä tulisi edistää lainsäädäntötoimin, olemassa olevien vesi- ja vesijättöomistusten järjestelyinä. Mikäli Ramsar -ohjelman kohteena on em. vesijättömaat ja niitä osoitetaan ohjelmilla suojelualueiksi, tulee myös maanomistusolot ottaa huomioon. Maanmittauslaitoksen mukaan kiinteistönmuodostamislain 60 §:ssä tarkoitetun lunastuksen kohdistaminen suojelualueeseen on laissa sääntelemättä. Esim. virkistyskäytössä olevien alueiden osalta muunlainen käyttöoikeuden rajoittaminen lienee lunastusta parempi menettelytapa.

Yleisesti Maanmittauslaitos haluaa korostaa kiinteistöjärjestelmän selkeys- ja luotettavuusnäkökohtia suojeluohjelmien toteuttamisessa. Vapaaehtoiset kaupat suojelukohteista merkitsee vain velvoiteoikeudellisen sopimuksen syntymistä suojeluviranomaisen ja maata luovuttaneen tahon välille. Esineoikeudellisen, kaikkiin kansalaisiin ulottuvan vaikutuksen saaminen suojelualuekaupalle edellyttää suojelualueiden muodostamista kiinteistöiksi.

Luonnonvarakeskus (Luke) toteaa, että lintukosteikkojen yleistä heikkoa tilaa ilmentää niillä pesivien lintulajien pesimäkantojen voimakas taantuminen, minkä tärkeimpänä syynä pidetään elinympäristöjen heikentymistä. Myös monet vesiemme kalalajit tai –kannat ovat uhanalaisia. Monet näistä ovat vaelluskaloja, joiden uhkatekijöinä ovat vaellusesteiden rakentaminen sekä elinympäristöjen tilan heikentyminen. Kosteikot tarjoavat monipuolisia ekosysteemipalveluja ja kosteikkoihin liittyy runsaasti myös biotaloudellisia liiketoimintamahdollisuuksia, joita ei ole toistaiseksi täysimittaisesti hyödynnetty. Tätä taustaa vasten ja kosteikkojen uhkatekijät huomioon ottaen kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön tehostamisella on kiire. Kosteikkojen suojelu ja niiden ekologisen tilan parantaminen edellyttävät eri sektoreille ulottuvaa yhteistyötä. Luke toteaa, että toimintaohjelman 1. Tavoite, kosteikkojen luontotyyppien ja lajien uhanalaistumisen pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä on tärkein, mutta äärimmäisen haastava tavoite. Luken päävastuulle on esitetty toimenpide ”Selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat uhanalaistuneiden riista- ja muiden kosteikkolintulajien kantojen kehitykseen Suomessa ja mahdollisuuksien mukaan muuttoreittitasolla. Toimenpide liittyy selkeästi Luken ja MMM:n toimialaan. Vesilintukantojen elinvoimaisuuden turvaamista tukeva tutkimus on sopusoinnussa Luken strategisten vaikuttavuustavoitteiden ja MMM:n hallinnonalan yleisten tavoitelinjauksen kanssa. Vesilintukantojen säilyttäminen elinvoimaisina on kosteikkoluonnon tarjoamien ekosysteemipalvelujen kannalta keskeistä sekä metsästyksen että matkailun näkökulmasta. Luke on yhteistyössä Luonnontieteellisen keskusmuseon kanssa tutkinut vesilintujen taantumisen taustalla olevia syitä ja jatkaa sitä niukkenevien resurssiensa puitteissa edelleen. Ilman lisärahoitusta tai tulosohjauksen kautta suunnattavaa rahoitusta Luken mahdollisuudet rahoittaa tutkimusta ovat erittäin vähäiset. Yhtenä vaihtoehtona on jatkaa tutkimusta viranomaistehtävänä.

Luke on mukana monissa muissa kosteikkotoimintaohjelman toimenpiteissä ja pyrkii resurssien sallimissa puitteissa edesauttamaan myös näiden toimenpide-ehdotusten toteuttamista kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön tehostamiseksi. Luke toteaa, että taloudellisten resurssien turvaaminen kosteikkotoimintaohjelman

toimeenpanolle tulee olemaan haasteellista. Keskeisessä roolissa ovat eri hallinnonalojen ministeriöt ja niiden alaiset tutkimuslaitokset ja organisaatiot. Luke toivoo, että kaikki toimijat näkevät kosteikkotoimintaohjelman toimeenpanon tärkeänä ja ympäristösektoria laajempi yhteistyö voimistuu.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) pitää toimintaohjelmaa tarpeellisenä välineenä, joka kokoaa erilaisia kosteikkoja koskevien toimenpiteiden tarpeet ja niiden perustelut tiiviiksi kokonaisuudeksi. SYKE pitää kosteikkoja ensiarvoisen tärkeinä elinympäristöinä luonnon monimuotoisuuden kannalta, ne ovat myös maapallon tuottavimpia alueita, ylläpitävät vesikiertoa ja tuottavat monia tärkeitä ekosysteemipalveluita. SYKE toteaa, Suomessa on luontaisesti paljon kosteikkoja, mutta niiden tila on heikentynyt ja arvojen säilyttäminen ja palauttaminen vaatii työtä, tarvitaan kunnostusta ja ennallistamista, johon SYKE:llä on tarvittavaa tietopohjaa. SYKE näkee, että toimintaohjelma luo hyvän pohjan erityyppisten kosteikkojen ottamiseen kokonaisvaltaisesti huomiin maankäytön suunnittelussa ja niiden kestävän käytön edistämiseksi. Yhteistyö ja tiedonvälitys kosteikoilla toimivien välillä on tarpeen, koska kosteikkojen tilaan vaikuttaa valuma-alueen maankäyttö ja vastaavasti kosteikoilla tehtävät toimenpiteet vaikuttavat alapuoliseen ympäristöön. Kosteikkojen kestävän käytön kulmakiviä ovat valumatason ja vesitaloudellisten kokonaisuuksien tarkastelu. Kosteikkotyöryhmä tarjoaa hyvän mahdollisuuden eri toimijoiden yhteistyöhön ja tiedonvälitykseen.

SYKE on huolissaan toimintaohjelman toteutuksesta, koska valtion rahoitus on laskusuunnassa eikä uusia rahoitusmuotoja esimerkiksi kosteikkojen kunnostukseen ole selkeästi esitetty. Siten toteutuksen onnistuminen riippuu useiden tahojen sitoutumisesta. Näihin kuuluvat ympäristöministeriön lisäksi esitetyt muut vastuuministeriöt MMM ja TEM, joiden edustusta ei ole ollut Kosteikkotyöryhmässä. Myös lisää yksityisiä toimijoita tulisi saada mukaan ohjelman toteutukseen, ja tämä edellyttää niille koituvien hyötyjen esiin tuomista. SYKE ehdottaa yhtä jatkossa selvitettävää vaihtoehtoa, missä rakentamishankkeista aiheutuvia muutoksia, mikäli niitä ei pystytä estämään, kompensoitaisiin kosteikkojen kunnostuksena.

SYKE pitää kuutta tavoitetta ja ehdotettua 55 toimenpidettä kannatettavina, joista moni liittyy luontevasti SYKE:n vesikeskuksen, luontoympäristökeskuksen ja merikeskuksen toimintaan. SYKE:ä on ehdotettu 15 toimenpiteen pää- tai osavastuulliseksi toteuttajaksi sekä lisäksi SYKE on mukana Kosteikkotyöryhmässä, joka on useiden toimenpiteiden vastuutaho. Osa ehdotetuista toimenpiteistä liittyy kiinteästi SYKE:n toimintaan ja toteuttamiseen riittää usein kosteikkonäkökulman tiedostaminen, huomioinnin ottaminen ja painottaminen. Näitä ovat toimenpiteet, jotka liittyvät eri kosteikkotyypin hoidon, kunnostuksen ja ennallistamisen edistämiseen ja käytäntöjen parantamiseen, kosteikkorakentamisen kehittämiseen ja neuvontaan, vesienhoidon toimenpideohjelmien ja suunnittelijoiden laadintaan sekä viestintään (toimenpiteet 3, 10, 12, 23, 50). SYKE ehdottaa toimenpiteeseen 54 lisättäväksi, että kosteikkoverkosto/-foorumi toteutetaan yhteistyössä SYKE:n koordinoiman vesistökuunnostusverkoston kanssa. Osa toimenpiteistä edellyttää selkeää koordinaatiota ja projektiluonteista työskentelyä, joita ei voi toteuttaa osana olemassa olevia tehtäviä, vaan ne edellyttävät siten erillistä sopimista ja rahoitusta. Tällaisia ovat erityisesti toimenpiteet:

- 4. Selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat uhanalaistuneiden riista- ja muiden kosteikkolintulajien kantojen kehitykseen Suomessa ja mahdollisuuksien mukaan muuttoreittitasolla.
- 7. Tehdään Suomen Ramsar -alueiden riittävyden arviointi ja ehdotetaan täydennyskohteita.
- 16. Tuotetaan tietoa Ramsar -kohteiden ekosysteemipalveluista yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- 20. Laaditaan kosteikkoihin liittyvä tutkimus- ja seurantaohjelma.
- 22. Määritellään kosteikkojen kestävä käyttö elinympäristökohtaisesti.

Etenkin toimenpiteen 22 toteuttaminen eli kosteikkojen kestävä käytön elinympäristökohtainen määrittely on vaativaa ja suunniteltu aikataulu valmistuu 2016 näyttää epärealistiselta. Toimenpide on tärkeä, mutta edellyttää, että SYKE:lle osoitetaan työhön tarvittavat resurssit ja riittävä aika. SYKE näkee, että sen päävastuulle esitettyä kosteikkojen kunnostus- ja seurantaohjelman laadintaa olisi parempi ensin Kosteikkotyöryhmässä selvittää mahdolliset rahoituslähteet ja sen jälkeen suunnitellaan tärkeimmät tutkimus- ja seurantaohjelmat, jotka on mahdollista toteuttaa.

SYKE pitää kosteikkoihin liittyvän työn ja tavoitteiden tunnetuksi tekemistä tärkeänä ja Ramsar -kosteikkojen viestintään ja vastuuttamiseen on kiinnitetty huomiota, sillä Ramsar -sopimus on edelleen heikosti tunnettu Suomessa. SYKE ei kuitenkaan pidä järkevänä vuosittain pidettäviä mediakoulutuksia ja -tilaisuuksia. Itämeriverkoston tapaan, tulisi harkita vuosittain sopivat tapahtumat. SYKE esittää, että

toimenpide 31 tulisi muotoilla ”Järjestetään vuosittain mediatilaisuuksia kosteikkopäivän teemaan liittyvien toimijoiden kanssa”, johon kuuluu luontevasti sosiaalisen median ja visuaalisuuden hyödyntäminen.

5. Järjestöt

Bioenergia ry toteaa, että Ramsarin kosteikkokäsite on hyvin laaja, mistä aiheutuu osaltaan tarve kansallisiin täsmennyksiin ja soveltamiseen. Bioenergia ry nostaa esiin kysymyksen, onko Ramsarin sopimus rönnyllä jo liikaa, toimintaohjelma pitää sisällään 55 erilaista toimenpidettä.

Jotta toimintaohjelma olisi mahdollisimman tehokas työkalu myös muiden kuin valtionhallinnon toimijoiden sitouttajana, olisi paikallaan arvioida niitä strategioita ja ohjelmia, jotka osaltaan toteuttavat kosteikkotoimintaohjelman tavoitteita sekä priorisoida muita toimia.

Esimerkiksi soiden osalta toimintaohjelman tulisi ottaa paremmin huomioon kansallinen suo- ja turvemaiden vastuullisen suojelun ja käytön strategia (2011) sekä sen perusteella tehty valtioneuvoston periaatepäätös 30.8.2012. Suostrategia on maailmanlaajuisestikin ainutlaatuinen saavutus, jossa sovelletaan ekosysteemipalveluiden käsitettä käytännön suunnittelutasolla sekä noudatetaan ”wise use -periaatetta”. Tämä periaate on ollut Ramsarin sopimuksen ytimessä sen alusta saakka, ja jota International Mire Conservation Group, International Peatland Society ja Wetlands International edelleen täsmensivät 2000-luvun alussa. Kosteikkotoimintaohjelmassa on nyt vain yksi maininta kaikesta tästä työstä sivulla 34. Suomen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmalta voi odottaa selkeää priorisointia juuri yhteiskunnallisten hyötyjen näkökulmasta alkuperäistä yleissopimuksen tavoitetta noudattaen. Kosteikkotoimintaohjelma käsittelee tässä muodossaan nyt kaikkia kosteikoita varsin samanarvoisina eikä nähdä esim. soita varsin erityislaatuisena verrattuna moniin avovesipintaisiin kosteikkoihin. Kun soiden osalta on kirjattu monia asioita kaikkia osapuolia sitouttaneessa kansallisessa suostrategiassa, niin kosteikkotoimintaohjelma voisi hyödyntää tätä toteutukseltaan edelleen keskeneräistä työtä ja keskittyä enemmän muihin kosteikkoluontotyyppisiin kuin soihin ja turvemaihin. Toimintaohjelman tulisi rajautua sellaisiin kokonaisuuksiin, joilla on suurin merkitys tavoitteiden kannalta. Liian laaja ja muiden ohjelmien ja strategioiden kanssa päällekkäinen kosteikkotoimintaohjelma ei suuntaa julkisten varojen niukkuudenkaan vuoksi riittävästi toimintaa ja politiikkaa.

Toimintaohjelmalle olisi eduksi, että siinä kuvattaisiin muiden maiden vastaavien Ramsar -suunnitelmien tilannetta. Samalla voisi pyrkiä konkretisoimaan esimerkeillä ekosysteemipalveluiden näkökulmasta niitä yhteiskunnallisia hyötyjä, joita muualla on todettu.

Bioenergia ry kysyy, millä resursseilla kosteikkoja aktiivisesti hoidetaan, suojellaan ja ennallistetaan. Tulevaisuudessa esimerkiksi maatalouden ja turvetuotannon yhtey-

dessä rakentuu yhteiskunnan kannalta ”ilmaisia” monivaikutteisia kosteikoita, joilla voitaisiin saavuttaa Ramsarin alkuperäisiä tavoitteita pelkästään sillä, että tiedostetaan ja käytetään hyväksi niiden antamat mahdollisuudet. Ennallistamistoimissa on nähtävä maanomistuksen ja elinkeinojen tarpeet niin, ettei niitä kohtuuttomasti rajoiteta ja että ne voisivat toteuttaa kosteikkotoimintaohjelman tavoitteita osana järkevää ja vastuullista toimintaansa.

Metsätalouden harjoittamisen ja energiapuun korjuun tulee turvemaille olla jatkossakin mahdollista.

Turvetuotannon edellytykset on säilytettävä luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneilla mailla. Ohjelmasta tulisi poistaa kohdat, joissa väitetään turvetuotannon edelleen uhkaavan soiden luonnontilaa. Samoin olisi siivottavaa liitteen 2 osalta, johon on monen suoluontotyypin kohdalle jäänyt uhanalaistavana tekijänä turvetuotanto. Näin on voinut olla lähes kymmenen vuotta sitten luontotyyppien uhanalaisarviointin aikoihin, mutta ei enää. Turvetuotanto on poistunut suoluontotyyppien luonnontilaa uhkaavana toimintana viimeistään uuden ympäristönsuojelulain ja sen 13§:n myötä. Ympäristöluvanvaraisena toimintana turvetuotanto on täysin ohjattu merkittävästi muuttuneille turvemaille. Uusi uhanalaisarviointi on myös juuri käynnistynyt, joten liitteen 2 taulukko on syytä päivittää välittömästi sen valmistuttua.

Ohjelmassa otetaan kantaa myös soiden kasvihuonekaasupäästöihin ja todetaan, että niitä voidaan vähentää ennallistamalla (s. 18). Suomalaisen ja kansainvälisen tutkimuksen perusteella tämä on liian yksinkertaistava väite. Ennallistamisella voidaan toki vaikuttaa kasvihuonekaasupäästöihin, mutta silloin täytyy tiedostaa toimenpiteen vaatima aikajänne ja valita tarkkaan ennallistettavat kohteet. Väärin tehtynä voidaan aiheuttaa jopa suurempia metaani- ja typpioksiduulipäästöjä ja heikentää monimuotoisuuden edistämisen kustannustehokkuutta. On myös huomattava, että samalla kun soita ennallistettaisiin, kuivattaminen voisi mahdollisesti jatkua muilla sektoreilla. Suomen Ramsar -toimintaohjelmassa turvemaiden vesittäminen (rewetting) ”patenttiratkaisuna” ilmastonmuutoksen hillintään on liian yksinkertaistava ja siten kyseenalainen strategia. Sivulla 8 todetaan: ”Ramsarin sopimuksen tavoitteiden kansallinen toteutus edellyttää ympäristösektoria laajempaa yhteiskunnallista yhteistyötä”. Tässä suhteessa elinkeinoelämän edustus on ollut rajallinen. Tämä näkyy toimintaohjelman elinkeinopoliittisena ohuutena ja jopa toiveajatteluna (esim. sivun 6 viimeinen kappale). Toimintaohjelman rakennetta olisi voinut selkeyttää ja vakuuttavuutta lisätä, jos siinä olisi lähdetty kosteikkojen tuottamista ekosysteemipalveluista eli jaoteltu sisältöä toiminnallisesti säätely-, tuki-, tuotanto- ja kulttuuripalveluiden näkökulmasta.

Sivulla 29 toimenpide 23 kertoo, että NorBalWet-verkostossa on toteutettu soiden ”hiilen sidontaa selvittävä hanke”. Mikä tämä hanke on, ketkä sitä toteuttavat ja miten Suomen kosteikkotoimintaohjelma liittyy tähän?

Sivun 38 taulukossa 4 on arvioitu Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman vaikutukset pelkästään myönteisiksi. Taulukosta ei käy ilmi, miten esimerkiksi taloudellisia vaikutuksia on arvioitu?

BirdLife Suomi toteaa, että toimintaohjelma on hyvin yleisellä tasolla ja siitä puuttuu selkeitä konkreettisia toimenpiteitä, mutta pitää niitä tärkeinä. Merkittävä puute on arvio kosteikkotyöhön tarvittavasta rahoituksesta sekä siitä, mitä kautta rahoitus pystytään osoittamaan. BirdLife Suomen arvion mukaan toimintaohjelman konkretiaa olisi lisännyt, jos se olisi tehty erilaisten Ramsar -määritelmien mukaisina kokonaisuuksina (merialueet, lintuvedet, suot).

Yksityiskohtaisia huomioita toimintaohjelmasta:

- Tavoitteen 1 toimenpiteisiin ehdotetaan lisättäväksi: Yhteiskunnan perusrahoitusta luonnonsuojelualueiden hoitoon kasvatetaan huomattavasti”.
- Mitä tarkoitetaan vedenalaisella kulttuuriperinnöllä?
- Tavoitteen 3 toimenpiteisiin ehdotetaan lisättäväksi: ”Laaditaan kosteikkojulkaisuportaali. Portaalin tavoitteena on koota yhteen paikkaan kosteikkoja koskevaa tutkimus- ja selvitystietoa sekä jakaa tutkimukseen liittyvää tietoa hyvistä kosteikkojen hoitoon ja ylläpitoon liittyvistä käytännöistä.”
- Tavoitteen 4 toimenpiteistä puuttuu päättäjille suunnattu viestintä
- Tavoite 4, toimenpide 30: Onko Liminganlahden kosteikkokeskus ainoa, jota katsotaan tarpeelliseksi kehittää? Pääkaupunkiseudulle olisi tarpeen saada kosteikkokeskus esim. Viikin Ramsar -alueen tuntumaan.
- Toimintaohjelman rahoitus: BirdLife pitää mahdollisena tavoitteiden saavuttamista nykyistä rahoitusta kohdentamalla, kuten toimenpideohjelmassa esitetään (s. 34)
- Määritelmiin ja lyhenteisiin kannattaisi lisätä ainakin kosteikkoryhmä ja vedenalainen kulttuuriperintö
- S. 10 Lisäys BirdLife Suomen kuvaukseen: BirdLife Suomi on osa BirdLife International -järjestöä, joka on maailma suurin ympäristöjärjestöjen verkosto ja toimii yli sadassa maassa.
- SWOT-analyysin voisi siirtää toimintaohjelman liitteeksi ja kuvata itse ohjelmassa SWOT analyysin keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry muistuttaa, että kosteikkoja on jo pitkään hyödynnetty perinteisessä elinkeinotoiminnassa ja hyödyntämisen tulee olla jatkossakin mahdollista kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ilman liiallisia rajoitteita. MTK näkee hyvänä, että ohjelmassa tarkastellaan kosteikkoja myös elinkeinonäkökulmasta, mutta valitettavasti elinkeinonäkökuuma jää kuitenkin vähemmälle huomiolle.

Muutospyyntö taulukkoon 1: ”MTK välittää erityisesti maatalouskosteikkoihin liittyvää tietoa viljelijöille” muotoon ” MTK välittää maa- ja metsätalouden harjoittajille tietoa maatalouskosteikoista sekä sidosryhmien kanssa yhteisten monitavoitteisten kosteikkojen perustamismahdollisuuksista.”

S. 12 lisäysehdotus rantalaidunnukseen liittyen: ”Rantalaiduntamista on viime vuosina kuitenkin pyritty edistämään mm. erilaisten hankkeiden ja ympäristötuen toimenpiteiden avulla. Toisaalta kiristyneet ympäristövaatimukset ja ranta-asukkaiden vastustus ovat vähentäneet viljelijöiden kiinnostusta ja mahdollisuuksia rantalaidunnukseen”.

MTK muistuttaa, että esimerkiksi pellon raivausta tehdään monella tilalla laajenevien kotieläintilojen lannanlevityspinta-alatarpeen täyttämiseksi, mikä johtuu kiristyneistä lannanlevitysmääräyksistä. MTK muistuttaa myös, taloudellisesti järkevän metsätalouden harjoittamisen tulee olla jatkossakin mahdollista myös kosteammissa kasvuympäristöissä biotalouden tavoitteiden saavuttamiseksi. Turvetuotannon tulisi olla jatkossakin mahdollista luonnontilaltaan muuttuneilla soilla ja turvemaidilla YSL:n puitteissa. MTK muistuttaa lisäksi, että soidensuojelua tulee toteuttaa vapaaehtoisin keinoin.

Monipuolinen linnusto on arvokas asia, mutta linnuston hoidossa on muistettava, että populaatiot eivät saa kasvaa liian suuriksi, jolloin linnut siirtyvät ruokailemaan viljelyksille. Nykyisellään korvaukset ovat usein mitättömiä tappioihin nähden.

Tekstiin on syytä lisätä, että MMM:n riistataloudellisen kosteikkostrategian lisäksi myös maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvien ympäristökorvausten ja ei-tuotannollisten investointitukien korvauksen ehdot ohjaavat maatalouden kosteikkojen rakentamista ja hoitoa.

Turvemaiden kuivatuksen CO₂ -päästöistä puhuttaessa on syytä mainita, että turvepeltojen CO₂ -päästöjä voidaan hillitä myös sopivin viljelykasvivalinnoin ja viljelyteknisin menetelmin.

Ennallistamisen sijaan on aina ensisijaisesti mietittävä muita kosteikkoelinympäristöjä turvaavia toimenpiteitä, joissa on otettu huomioon myös maanomistajien ja elinkeinojen näkemykset ja tarpeet. Jos ennallistamiseen päädytään, on sen tapahduttava vapaaehtoisuuden pohjalta ja maanomistajille on varattava riittävät korvaukset. MTK ei näe tarpeelliseksi laajentaa ranta-alueiden monikäyttösuunnittelua. Sitä ei tule kohdentaa yksityisen maille eikä sillä saa olla oikeusvaikutuksia maanomistajille.

MTK muistuttaa, että tarkat maastotiedot yhdistettynä kiinteistöihin ja niiden omistus-tietoihin muuttavat tiedot henkilötiedoiksi, jolloin on noudatettava henkilötietojen suojaan liittyvää lainsäädäntöä; tämä tulee ottaa huomioon tiedon avoimessa jakamisessa.

Taulukko 4 on vaikeasti ymmärrettävä. Ennallistamisen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti luonnonvarojen hyödyntämiseen, mutta toisaalta se vähentää luonnonvarojen käyttömahdollisuuksia. MTK esittää, että ohjelmaan kuvattaisiin hieman yksityiskohtaisemmin, miten eri vaikuttavuuksiin on päädytty, mikä on käytetty aikaskaala ja mitä taustaoletuksia on käytetty.

MTK korostaa, että kosteikkoihin liittyvässä toiminnassa tulee ottaa huomioon myös maanomistajien näkökulmat ja etsiä ratkaisuja, joissa elinkeinotoiminta ja kosteikkojen ylläpito voidaan yhdistää. Toimintaohjelmassa tulisi tuoda näkyvämmiin esiin tähän mennessä kosteikkojen hyväksi tehty työ.

Suomen Metsästäjäliitto toteaa, että kosteikkoiden virkistyskäyttömuodoista metsästyks on yksi merkittävimmistä. Vieraspeltojen poistaminen on yksi välttämätön kosteikkojen hoitomuoto. Metsästäjäliitto edellyttää, että metsästyksen tulee olla lähtökohtaisesti sallittua Ramsar –kosteikoilla. Metsästäjäliitto tukee vahvasti toimintaohjelman osatavoitetta rahoitus- ja tukijärjestelmien kehittämisestä siten, että kosteikkojen kunnostuksessa ja hoidosta sekä kestäväen käytön edistämisestä tulisi helpompaa. Metsästäjäliitto kannattaa laajasti aktiivista luonnonhoitoa elinympäristöjen säilyttämisessä perinteisen suojelun sijaan. Metsästäjäliitto näkee, että eri riistalajeille laadittavat hoitosuunnitelmat nostavat esille entistä enemmän kosteikkoelinympäristöjen kunnostamisen tarpeen (esim. taigametsähanhi, metsäkanalinnut). Myös v. 2014 valmistunut kansallinen riistataloudellinen kosteikkostrategia osoittaa kosteikkoelinympäristöjen hoito- ja ennallistamistarpeita. Riistaan liittyvät kosteikkoelinympäristöjen hoito- ja ennallistamistarpeet ovat jatkossa merkittäviä ja laaja-alaisia.

Suomen metsästäjäliitto on mielellään mukana tukemassa kosteikkotoimintaohjelman toteuttamista ja antaa oman osaamisensa riistaeläinten eettistä ja kestävä metsästyksistä koskevien erityiskysymysten ratkaisuun.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että Suomen 49 Ramsar -alueesta 13 sijaitsee poronhoitoalueella ja niistä kuusi sijoittuu erityiselle poronhoitoalueelle poronhoidon ollessa monimuotoisesta ja mahdollisimman luonnontilaisesta luonnosta riippuvainen perinteinen elinkeino. Poro käyttää ravintonaan yli 300 ravintokasvia ja osa kosteikoista on myös poroille tärkeitä laidunalueita. Porot ovat olleet luonnollinen osa luontoa jo ennen poronhoidon kehittymistä, eikä poronhoidon toimintaedellytyksiä tulisi heikentää myöhemminkään mahdollisilla uusilla säännöksillä. Paliskuntain yhdistys lausuu, että ylilaidunnus sanan sijaan tulisi käyttää kuvaavampaa käsitettä laidunnuspaine, koska porolukua määrätään MMM:n toimesta AVI:n valvoessa niissä pysymistä. Paliskuntain yhdistys toteaa, että kosteikkojen kuivattaminen ja muu käsittely ovat vaikuttaneet heikentävästi kosteikkojen ja luonnon monimuotoisuuteen ja samalla poronhoitoon, siten kosteikkojen palauttaminen luonnontilaisiksi parantaa myös poroelinkeinon toimintaedellytyksiä.

Suomen luonnonsuojeluliitto esittää kansallisen kosteikkotyöryhmän laajentamista esimerkiksi vesien- ja merensuojelutyötä tekeviin säätiöihin, ruotsinkielisellä

alueella toimiviin tuottaja- ja ympäristöjärjestöihin, matkailuyrittäjiin sekä suurempiin vesiensuojeluyhdistyksiin. Suomen luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä jatkaa keskustelua kosteikkojen hoidon ja kunnostamisen keinoista, suhteesta maankäytön suunnitteluun ja hoidon tulosten seurannasta, toimijoiden motivoinnista, rahoituksesta, osallistamisesta sekä tulvasuojelu-, vesien- ja merenhoito-, sekä kosteikkojen hoito- ja käyttösuunnitelmista.

Suomen luonnonsuojeluliitto muistuttaa Ramsar -verkoston täydentämisestä, että Lounais-Suomen kohteet puuttuvat kokonaan ja että kaikki kohteet tulisi merkitä maastoon ja paikkatietoaiheistoihin. Lisäksi on hyvä muistaa BirdLife Internationalin hanke kansainvälisesti tärkeiden lintualueiden -verkosto (Important Bird and Biodiversity Areas, IBA), jossa painopiste viime aikoina on ollut mereisten IBA-alueiden tunnistamisessa. Suomessa on yhteensä 100 IBA-aluetta, osa myös Ramsar -kohteita.

Suomen luonnonsuojeluliiton mielestä Ramsarin tavoitteita ja tunnettavuutta tulee lisätä (eurooppalainen keskustelu mm. Wetland Convention -sanaa Ramsarin sijaan) sekä yhteistyötä CCC:n ja HELCOM:in kanssa. Suomen luonnon päivänä 2.9. voisi paremmin tuoda esille maailman kosteikkopäivää. Kansainvälistä yhteistyötä on tärkeää jatkaa, samoin keskustelua toimijoiden sitouttamisesta, vastuista, mahdollisuuksista ja rahoituksesta. Lisäksi tutkijoiden panosta tarvitaan. Yleisesti tarvitaan vahvempaa priorisointia, vastuun selkeyttämistä ja resursointia sekä viranomaisen hoitotoimien oikeanlaista kohdentamista ja toteuttamista. Suomen luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä kosteikkotalouden edistämistä ja pilottialueiksi sopisivat Suomen arvokkaimmat lintukosteikot. Samoin kosteikkotalouden perustana olevien ekosysteemipalveluiden ja -maksujen lanseerausta tulee edistää.

Suomen luonnonsuojeluliitto nostaa esiin Suomen lintujen uusimman uhanalaisuusarvioinnin huolestuttavat tulokset vesien ja kosteikkojen linnuston tilanteen osalta ja näkee, että tavoitteena tulee olla jokaiselle kohteelle laadittava yksityiskohdainen hoitosuunnitelma. Vieraslajien osalta, liiton mielestä niiden tunnistaminen, seuranta ja torjuntatyö tulisi kytkeä toimintaohjelmaan ja ehdottaa Suomen vieraslajineuvottelukunnan ja Ramsar -kosteikkotyöryhmän vuoropuhelun vahvistamista. Suomen luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä jatkaa vuoropuhelua ja kehittää yhteistyötä metsästäjien kanssa sekä näkee tärkeänä saada Suomessakin aikaan metsästykseltä rauhoitettujen lintuvesien verkosto. Suomen luonnonsuojeluliitto näkee yhtenä tärkeimmistä hoitokeinoista perinteisten lintuvesien kunnostus ja hoitotoimet sekä uusien rakennettujen kosteikkojen tekemisen.

Suoseura ry pitää toimintaohjelman tavoitteita hyvinä ja perusteltuina sekä ohjelman laatimista laaja-pohjaisena yhteistyönä parantaen ohjelman toteutumisen edellytyksiä. Suoseura on profiloitunut tutkimustietoon perustuvan soiden ja turvemaiden kestäväen käytön edistäjänä ja Suoseura osaltaan tarjoutuu tukemaan ohjelman tavoitteita viestimällä kosteikkojen (etenkin soiden) merkityksestä erilaisissa tapahtumissa, välittämällä soihin liittyvää kansallista ja kansainvälistä tutkimustietoa esimerkiksi seminaarien ja ekskursionien avulla osana seuran perustoimintaa. Etenkin seuraavat toimenpiteet liittyvät tiiviisti seuran tavoitteisiin:

- 3. Edistetään toimenpiteessä 1 muodostetun kokonaiskuvan perusteella uhanalaisimpien kosteikkotyyppeiden hoito-, kunnostus- ja ennallistamishankkeiden ja lajien suojelu- ja hoitosuunnitelmien toteuttamista.
- 4. Selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat uhanalaistuneiden riista- ja muiden kosteikkolintulajien kantojen kehitykseen Suomessa ja mahdollisuuksien mukaan muuttoreittitasolla.
- 5. Edistetään hankerahoituksen, maatalouden ympäristökorvausten ja ei-tuotannollisen investointituen hakemista nykyisten kosteikkojen hoitoon, kunnostukseen ja ennallistamiseen sekä uusien perustamiseen Ramsarin sopimuksen periaatteet huomioiden.

Lisäksi Suoseura harkitsee tiiviimpää yhteistyö Ramsar -kosteikkotyöryhmän kanssa, esimerkiksi yhteistyössä järjestettävä Suopäivä ja ehdottaa tapahtuman lisäämistä toimenpiteessä 27. mainittuun vuosittaiseen viestintäsuunnitelmaan sekä verkkosivujen linkitystä kosteikkotyöryhmän sivuille.

Suomen Kuntaliitto: Ei lausuttavaa.

Saamelaiskäräjät toteaa, että saamelaisten kotiseutualueella sijaitsee neljä Ramsar -aluetta: Lemmenjoen kansallispuisto, Sotkavuoma, Lätäsenon-Hietajoen suot sekä Sammuittijänkä-Vaijoenjänkä. Saamelaiskäräjät haluaa kiinnittää huomiota CBN-sopimuksen 8(j) artiklan ja 10 artiklan merkitykseen saamelaisen alkuperäiskansalle toimittaessa saamelaisten kotiseutualueella, jonka perusteella tulee ottaa huomioon Saamelaiskäräjien hyväksymä Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006. Saamelaiskäräjien mielestä kosteikkoluontotyyppien uhanalaisuusluokitus on vanhentunut, kun siinä yleensäkin toimintaohjelmassa ei oteta huomioon v2015 vahvistettuja Tenojoen-Näätämojoen, Paatsjoen eikä Tornionjoen vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmin vuosiksi 2016-2021. Saamelaiskäräjät toteaa, että Lemmenjoen kansallispuistossa koneellinen kullankaivu jatkuu voimakkaan vielä vuosikautia ja todennäköisesti toiminta kiihtyy ennen kaivolain koneellista kullankaivua koskevan kiellon voimaantumista. Lätäsenon-Hietajoen soiden Ramsar -alueen valuma-alueilla on vireillä useita kaivostoimintaa koskevia hankkeita, jotka toteutuessaan voivat muuttaa valuma-alueen vesistöjen tilaan voimakkaasti. Saamelaiskäräjät katsoo, että Ramsar -kosteikkotoimintaohjelmassa tulisi tunnistaa edellä todetut ja vesienhoitosuunnitelmissa todetut ristitekijät mainituilla Ramsar -alueilla. Näiden riskitekijöiden vähentäminen tulisi sisällyttää toimintaohjelman toimenpide-, seuranta- ja arviointiosioihin.

6. Yritykset

Fingrid Oyj lausuu toimintaohjelmasta kantaverkon voimajohtoalueen hoidon ja ylläpidon näkökulmasta. Fingrid Oyj:n voimajohtaja varten on valtioneuvoston päätöksellä lunastettu pysyvä käyttöoikeus voimajohtoalueeseen, joka rajoittaa maanomistajan oikeuksia johtoalueella (johtoaukea ja reunavyöhykkeen rakentamisrajoitusalue). Fingrid Oyj muistuttaa, että kantaverkon käyttövarmuuden ja kunnossapitotoiminnan varmistaminen tulee ottaa huomioon kosteikkojen sijoittamisessa kantaverkkoon kuuluvien voimajohtojen ympäristöön. Lausunto sisälsi useita alakohtia tämän varmistamiseksi. Hankkeita tai toimintaa suunniteltaessa voimajohtojen läheisyydessä Fingrid Oyj pyytää olemaan yhteydessä risteamalausunnot@fingrid.fi.

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Luontoympäristöosasto	Julkaisu-aika	Elokuu 2016
Tekijä(t)	Toim. Juvonen Sanna-Kaisa, Kurikka Tuula		
Julkaisun nimi	Suomen Ramsar -kosteikko-toimintaohjelma 2016–2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 21 2016		
Julkaisun teema			
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut			
Tiivistelmä	<p>Kansallinen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelma on laadittu osana Valtioneuvoston päättämää (20.12.2012) Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa vuosiksi 2012–2020 ja toimintaohjelmaa 2013–2020. Kyseinen strategia ja toimintaohjelma on päivitetty vastaamaan biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 78/1994) (Convention on Biological Diversity, CBD) mukaisia ja EU:ssa sovittuja biodiversiteettistrategian tavoitteita.</p> <p>Ramsarin sopimuksen (vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus) tavoitteena on kansainvälisesti arvokkaiden kosteikkojen suojelu ja laajemmin kaikkien kosteikkojen ja vesivarojen kestävän käytön edistäminen. Ramsarin sopimuksen 12. osapuolikokouksessa (2015) hyväksyttiin kansainvälinen strategia vuosille 2016-2024, jota tämä toimintaohjelma osaltaan käytännössä toteuttaa.</p> <p>Ramsar -strategia korostaa kosteikkojen erityisen huonoa tilaa: maailman kaikista elinympäristöistä kosteikot ovat uhanalaisimpia. Elinympäristöjen häviäminen on keskeisimpiä syitä luonnon monimuotoisuuden vähentymiseen maailmanlaajuisesti. Ramsar -strategia toteuttaa CBD - sopimuksen ns.Aichi -biodiversiteettitavoitteita ja lukuisia YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteita 2030. Suomen luontotyyppien viimeisimmän uhanalaisarvioinnin mukaan kosteikkojen tila on huono: noin puolet Itämeren, rannikon ja sisämaan kosteikkoluontotyypeistä on luokiteltu uhanalaisiksi.</p> <p>Toimintaohjelma sisältää katsauksen kosteikkojen nykytilaan. Toimintaohjelmassa on analysoitu kosteikkojen suojelun ja kestävän käytön vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia, joiden perusteella on määritelty 55 kosteikkojen tilan parantamiseen tähtävää toimenpidettä. Toimintaohjelma sisältää myös arvion toimintaohjelman taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Toimenpideohjelmasta pyydettiin lausuntoja keväällä 2015. Toimenpideohjelman valmistelusta vastasi ympäristöministeriön vuonna 2013 asettama laaja-alainen kansallinen Ramsar -kosteikkotyöryhmä. Työryhmän kokoonpano on esitetty julkaisun lopussa.</p>		
Asiasanat	Ramsarin sopimus, kansainväliset sopimukset, kosteikot, suojelu, kestävä käyttö, luonnon monimuotoisuus		
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö		
	ISBN 978-952-11-4617-6 (PDF)	ISSN 1796-170X (verkkokj.)	
	Sivuja 77	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen
Julkaisun myynti/ jakaja	Julkaisu on saatavana vain internetistä: www.ym.fi/julkaisut		
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö		
Painopaikka ja -aika	Helsinki 2016		

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Naturmiljöavdelningen	Datum	Augusti 2016
Författare	Red. Juvonen Sanna-Kaisa, Kurikka Tuula		
Publikationens titel	Suomen Ramsar -kosteikko-toimintaohjelma 2016–2020 (Finlands åtgärdsprogram 2016–2020 för våtmarksområden som omfattas av Ramsarkonventionen)		
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 21 2016		
Publikationens tema			
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt			
Sammandrag	<p>Det nationella åtgärdsprogrammet för våtmarksområden som omfattas av Ramsarkonventionen har utarbetats som en del av Finlands strategi för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden för åren 2012–2020 och det till strategin anknyttande åtgärdsprogrammet för åren 2013–2020. Statsrådet beslutade om strategin den 20 december 2012. Strategin och det anknyttande åtgärdsprogrammet har uppdaterats så att de överensstämmer med målen i konventionen om biologisk mångfald (FördrS 78/1994) (Convention on Biological Diversity, CBD) och i EU:s strategi för biologisk mångfald.</p> <p>Ramsarkonventionen (konventionen om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar) syftar till att skydda internationellt betydelsefulla våtmarker och mer allmänt till att främja ett hållbart nyttjande av alla våtmarker och vattentillgångar. Vid Ramsarkonventionens tolfte partskonferens (2015) antogs en internationell strategi för perioden 2016–2024, som detta åtgärdsprogram bidrar till att genomföra i praktiken.</p> <p>Ramsarstrategin betonar våtmarkernas särskilt svaga tillstånd: bland alla världens livsmiljöer hör våtmarkerna till de mest hotade. Att livsmiljöer försvinner är en av de viktigaste orsakerna till att naturens mångfald minskar globalt. Ramsarstrategin genomför de s.k. Aichimålen för biologisk mångfald som ingår i CBD-konventionen, liksom ett flertal av målen i FN:s åtgärdsprogram för hållbar utveckling fram till 2030. Enligt den senast bedömningen av hotade biotoper i Finland är våtmarkerna i dåligt skick: cirka hälften av våtmarksbiotoperna i Östersjöområdet, vid kusten och i inlandet har klassificerats som hotade.</p> <p>I åtgärdsprogrammet ingår en översikt av våtmarkernas ekologiska status just nu. I åtgärdsprogrammet har man analyserat de starka och svaga sidorna samt hoten och möjligheterna när det gäller skydd och hållbart nyttjande av våtmarker. Utifrån analysen har man fastställt 55 åtgärder som syftar till att förbättra våtmarkernas status. Åtgärdsprogrammet innefattar också en bedömning av åtgärdsprogrammets konsekvenser för ekonomin och miljön. Utlåtanden om åtgärdsprogrammet begärdes våren 2015. En nationell arbetsgrupp på bred bas som miljöministeriet tillsatte 2013 för arbetet enligt Ramsarkonventionen ansvarade för beredningen av åtgärdsprogrammet. Arbetsgruppens sammansättning presenteras i slutet av publikationen.</p>		
Nyckelord	Ramsarkonventionen, internationella avtal, våtmarker, naturvård, hållbart nyttjande, naturens mångfald		
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet		
	ISBN 978-952-11-4617-6 (PDF)	ISSN 1796-170X (online)	
	Sidantal 77	Språk Finska	Offentlighet Offentlig
Beställningar/ distribution	Publikationen finns tillgänglig endast på internet: www.ym.fi/julkaisut		
Förläggare	Miljöministeriet		
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2016		

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Department of the Natural Environment	<i>Date</i> August 2016
<i>Author(s)</i>	Eds. Juvonen Sanna-Kaisa, Kurikka Tuula	
<i>Title of publication</i>	Suomen Ramsar -kosteikko-toimintaohjelma 2016–2020 (Finland's Ramsar Wetlands Action Plan 2016–2020)	
<i>Publication series and number</i>	Reports of the Ministry of the Environment 21 2016	
<i>Theme of publication</i>		
<i>Parts of publication/ other project publications</i>		
<i>Abstract</i>	<p>Finland's National Ramsar Wetlands Action Plan 2016–2020 was prepared as part of the Strategy for the Conservation and Sustainable Use of Biodiversity in Finland for 2012–2020 and the related action plan for 2013–2020, adopted by a Government resolution on 20 December 2012. This strategy and action plan were updated to correspond to the goals specified in the Convention on Biological Diversity, CBD (78/1994), as well as the biodiversity strategy targets agreed upon in the EU.</p> <p>The aim of the Ramsar Convention (Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) is to protect internationally valuable wetlands and, in a broader sense, to promote the sustainable use of all wetlands and water resources. The international strategy for the years 2016–2024 was approved at the 12th meeting of the Conference of the Parties (2015). This action plan is part of the contribution of Finland to its implementation.</p> <p>The Ramsar strategy emphasises the particularly poor condition of wetlands: of all the habitats in the world, wetlands are the most threatened. The loss of habitats is one of the key reasons behind the global decline of biodiversity. The Ramsar strategy implements the so-called Aichi Biodiversity Targets of the CBD and several of the goals set in the UN 2030 Agenda for Sustainable Development. According to the latest assessment of the conservation status of habitat types in Finland, the state of wetlands is poor: roughly half of the wetland habitat types in the Baltic Sea, the coast and inland are classified as threatened.</p> <p>The action plan includes a review of the current state of wetlands and presents an analysis of the strengths, weaknesses, threats and opportunities in the protection and sustainable use of wetlands. Based on these a total of 55 measures aimed to improve the state of wetlands have been established. The action plan also presents an estimate of the economic and environmental impacts of the plan. The action plan was circulated for comment in spring 2015. The preparation of the action plan was the responsibility of the broadly-based national Ramsar Wetland Working Group. The composition of the group is given at the end of the publication.</p>	
<i>Keywords</i>	Ramsar Convention, international agreements, wetlands, protection, sustainable use, biodiversity	
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the Environment	
	ISBN 978-952-11-4617-6 (PDF)	ISSN 1796-170X (online)
	<i>No. of pages</i> 77	<i>Language</i> Finnish
		<i>Restrictions</i> For public use
<i>For sale at/ distributor</i>	The publication is available on the internet: www.ym.fi/julkaisut	
<i>Financier of publication</i>	Ministry of the Environment	
<i>Printing place and year</i>	Helsinki 2016	

Ramsarin sopimuksen (vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus) tavoitteena on kansainvälisesti arvokkaiden kosteikkojen suojelu ja laajemmin kaikkien kosteikkojen ja vesivarojen kestävä käytön edistäminen. Ramsarin sopimuksen 12. osapuolikokouksessa (2015) hyväksyttiin kansainvälinen strategia vuosille 2016-2024, jota tämä Suomen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelma osaltaan käytännössä toteuttaa. Toimintaohjelma sisältää katsauksen kosteikkojen nykytilaan. Toimintaohjelmassa on analysoitu kosteikkojen suojelun ja kestävä käytön vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia, joiden perusteella on määritelty kosteikkojen tilan parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4617-6 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkok.)